Serie nouă, nr. 9 (1254), Joi, 19 aprilie 1990

Fondat în 1867 de „Junimea"

CONVORBIRI LITERARE

SĂPTĂMÎNAL EDITAT DE UNIUNEA SCRIITORILOR DIN ROMÂNIA

Iaşul diabetic

În Moldova, precum se ştie, nu „dau turcii". La Iaşi, cu atît mai puţin. „Turcii" s-au obişnuit să „dea" oriunde într-altă parte: la Bucureşti, Timişoara, Braşov, Sibiu, Cluj. Doar pe malurile Bahluiului e mereu linişte şi pace. Şi dacă tot nu-l paşte nici o primejdie, pentru ce s-ar grăbi ieşeanul? De ce şi-ar ieşi el din pepeni, de ce şi-ar modifica ritmul existenţei, renunţînd la definitoria-i lentoare? În secolul trecut, chiar şi mai încoace, această încetineală în reacţii trecea drept manifestare neechivocă a spiritului critic. Minte aşezată, ieşeanul n-ar accepta nimic fără acordul gîndirii; de aceea cîntăreşte răbdător lucrurile, le întoarce pe toate feţele, îndepărtează amănuntele prisositoare, şlefuieşte extremele pînă la a le face tolerabile, digerabile, stimabile, onorabile. Moldoveanul în genere şi ieşeanul în speţă ar reprezenta, în perimetrul naţional, binecuvîntatul factor de echilibru, cernînd faptele şi ideile prin sita raţiunii şi bunului simţ. Probabil aşa se explică de ce revoluţiile sociale şi artistice n-au găsit niciodată la Iaşi teren prielnic, eşuînd încă din faşă. Au avut, în schimb, cîştig de cauză mişcările de orientare tradiţionalistă, adică acelea menite să apere şi să menţină **statu-quo-ul**.

Adevărul e că ieşeanul s-a distins şi se distinge printr-o inconfundabilă oroare de schimbare. S-a deprins cu starea de fapt a lucrurilor, bună-proastă cum e, şi nu concepe să-şi modifice obiceiurile. Adept — în teorie — al înnoirilor, e — în practică — un conservator fanatic. Orice idee nouă e, în ochii săi, o primejdie, orice iniţiativă — un atentat la adresa fragilului confort interior. De un veac şi mai bine ne tot întrebăm pentru ce fug ieşenii mai răsăriţi la Bucureşti şi aproape că ne-am făcut un obicei din a trece întreaga răspundere capitalei, ce ar exercita o atracţie irezistibilă. Dar oare nu cumva îşi are şi Iaşul partea lui de vină? Nu cumva descurajează el însuşi valorile, minunîndu-se apoi că dau bir cu fugiţii? E greu să recunoşti o asemenea infirmitate, ca şi organică, însă e absolut necesar dacă vrem într-adevăr să curmăm răul din rădăcină. Atmosfera ieşeană numai stimulatoare nu e. Expertă în nivelarea terenului, în aducerea crestelor la altitudinea bărăganelor, ea obstrucţionează metodic talentele veritabile. Cînd nu le ignoră pur şi simplu, le bagatelizează, le şicanizează, le marginalizează. Nu doar munţii şi dealurile, dar pînă şi bietele coline sînt o ameninţare pentru inerţia generală. În „dulcele tîrg al Ieşilor", totul trebuie să fie dulceag, adică mediocru. De aceea, nedreptăţiţi în propria lor urbe, actori, regizori, cîntăreţi, oameni de ştiinţă, scriitori şi profesori iau drumul Bucureştiului, unde şansele de afirmare şi impunere sînt infinit mai mari, iar perspectivele de a deveni diabetici incomparabil mai mici. Şi tot de aceea rămîn în Iaşi amatorii de dulcegării: dascălii mediocri, artişti mediocri, falşii savanţi, ale căror solide reputaţii nu trec de periferiile tîrgului. Chiar nu ne îngrozeşte gîndul că mediocritatea se simte, aici, la ea acasă şi că a ajuns să ne reprezinte în lume? Chiar putem dormi liniştiţi cînd ştim că onoratul corp profesoral al facultăţilor noastre umaniste străluceşte prin absenţa personalităţilor, că opera n-are solişti, că teatrul n-are regizori pe măsura unui naţional, că editura se îneacă în maculatura pe care o tipăreşte, că ziarele şi revistele noastre sînt fie agramate, fie „călduţe", grijulii să păstreze măsura, să nu supere, să nu trezească adversităţi, aşadar indiferente? Să ne fi pierdut chiar orice speranţă, de lăsăm platitudinea să se întindă ca o pecingine pe trupul răbdătorului nostru oraş?

Gazde ospitaliere, ieşenii nu uită niciodată să-şi plimbe musafirii pe dinaintea monumentelor istorice ale urbei: ziduri de cetate, biserici, muzee. Nu-i conduc la teatru ori la filarmonici, nu le pun în mînă ultima carte tipărită la Junimea ori cutare număr din **Cronica**, nici nu le prezintă vreo recentă izbîndă arhitectonică. Le arată exclusiv vestigii. Mod indirect de a admite ceea ce, altminteri, n-ar accepta nici în ruptul capului: că Iaşul cultural al zilelor noastre nu prea are cu ce se mîndri. Cartea de vizită a ieşeanului contemporan nu conţine propriile-i fapte, ci e acoperită pe amîndouă feţele de orgolioasa înşirare a faptelor străbune. Ei şi? se va grăbi să mă contrazică un ieşean care ţine la onoarea lui de ieşean. Nu e normal să ne iubim înaintaşii şi să ne mîndrim cu ei? Desigur. Numai că izbînzile bunicilor şi părinţilor sînt ale lor şi numai ale lor şi ele nu transformă propriile noastre eşecuri în victorii. Insistenta invocare a valorilor durate de generaţiile anterioare reuşeşte doar să ne sublinieze platitudinea. Întîmplarea că sîntem strănepoţii atîtor bărbaţi iluştri nu ne conferă drepturi, ci numai datorii, deocamdată neonorate. Ieşeanul s-a deprins să primească, fără a oferi ceva în schimb. Dezobişnuit să se bată, să transpire, are impresia că i se cuvine totul de-a gata. Iar cînd se întîmplă să fie trecut cu vederea, adică tot mai des în vremea din urmă, se lamentează: Cum e posibil, tocmai Iaşul, al doilea centru cultural al ţării, oraşul Junimii şi al **Vieţii româneşti**, să n-aibă încă studiouri de televiziune? Cu ce e mai îndreptăţit Braşovul sau Bacăul? Asta nu pricepe încă ieşeanul, că tradiţia culturală nu ţine locul culturii actuale, că ierarhiile poate că valabile acum o sută de ani au devenit astăzi inoperante, că Iaşul nu mai e ce a fost odinioară şi că sîntem noi înşine răspunzători de decăderea lui. Ce pretenţii mai putem avea cînd sălile de concerte sînt ca şi goale, cînd pînă şi o cîntăreaţă precum Helene Delavault n-a putut aduna mai mult de şaizeci de ascultători, cînd gloriile literare locale sînt, pentru locuitorii din alte judeţe, iluştri anonimi, cînd spiritul provincial, mărunt provincial, ne marchează cuvintele şi gesturile?

Suferim de diabet în „dulce tîrgul Ieşilor" şi nu întrevăd altă soluţie decît severa raţionalizare a zaharurilor. Poate că, lipsită de pelteaua cotidiană, fiinţa oraşului îşi va regla pe încetul metabolismul şi-şi va descoperi, în cele din urmă, dreapta, justa măsură. Abia atunci, cu mintea despovărată de fumurile trecutului, vom fi în stare să ne întrebăm ce avem de făcut

Al. DOBRESCU

P.S. Cer iertare puţinilor oameni de cultură adevăraţi din Iaşi pentru asprele şi, în ce-i priveşte, nemeritatele cuvinte de mai sus. Însă, deoarece ei sînt în minoritate, recunosc a nu-i fi luat în calcul într-un text ce se ocupă de spiritul majoritar.

La Iaşi este linişte!

opinii, note, interviuri, anchete

Un interviu cu DAN GÂLEA, preşedintele C. P. U. N. al judeţului Iaşi

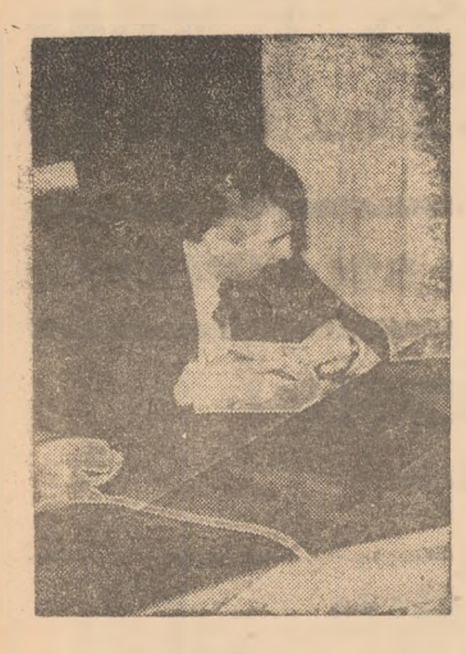
COMUNISMUL—cea mai vastă crimă din istoria omenirii

Mihai URSACHI în dialog cu Liviu ANTONESEI

Un poet din Basarabia: Vasile GÂRNEŢ

în serial:

Alexandr ZINOVIEV: GORBACIOVISMUL

■ De la lipsă de informații la arta de a face ipoteze ■

— Domnule profesor, noi ne-am mai întîlnit în ultimii ani.

— De două ori...

— ...În calitate de conducător al I.T.C.I., Filiala Iași. Pentru mine, personal, a fost o surpriză cînd v-am aflat în cu totul altă postură — aceea de președinte al F.S.N. (pe atunci) al județului Iași, ulterior al C.P.U.N. Iași. Știu ce-ați făcut pentru I.T.C.I.; în ceea ce privește noua dv. ipostază, de președinte al C.P.U.N. Iași, v-aș ruga pe dv. să faceți o apreciere despre modul în care v-ați integrat în noua muncă, în ce măsură credeți că i-ați făcut față, cum credeți că ar trebui condus un județ ca Iașul, care bănuiesc că are destule probleme...

— Să începem cu începutul. Pentru mine poziția de președinte al Consiliului județean al F.S.N. Iași, apoi C.P.U.N. al județului Iași, a început la 17 ianuarie. Vă mărturisesc că și pentru mine a fost o surpriză faptul că din simplu membru al consiliului (răspundere pe care mi-o asumasem în numele cercetătorilor ieșeni pentru a contribui prin mijloacele științei la impulsionarea vieții economice și în ansamblu, a vieții sociale și culturale a Iașului), m-am aflat în situația de a accepta funcția de deosebită răspundere, aceea de președinte. A fost un moment important în care a trebuit să iau această hotărîre și, pînă în prezent, tot ce am făcut se află, în primul rînd, sub propriul meu semn de întrebare, și anume: dacă rațiunea pentru care mi-am asumat această răspundere, aceea de a contribui la asigurarea condițiilor pentru a avea de acum înainte liniște la locurile noastre de muncă, de a beneficia de libertatea pe care atît de mult ne-am dorit-o, a fost confirmată. Din păcate, libertatea aceasta, pe care, repet, atît de mult ne-am dorit-o, devine astăzi, nu o dată, un factor care perturbă desfășurarea normală a vieții economice și sociale, a...

— Cred că e mai degrabă vorba de o greșită înțelegere a libertății...

— Bineînțeles, aceasta urma să spun, o libertate rău înțeleasă uneori. Apropo de această libertate, nu demult Ala Mîndîcan, de la Chișinău, ne spunea: „Știți cum ați pățit dv.? V-ați repezit asupra mîncării ca omul înfometat, ați mîncat prea mult dintr-o dată și acum v-a venit rău..." Încet, încet vom învăța să folosim libertatea și să acționăm mai puțin pripit. Este și ceea ce am încercat noi să facem aici în consiliu, să-i convingem, să-i lămurim pe oameni, prin fapte, că nu sînt mințiți, că cererile lor se vor rezolva. Să-i ascultăm, în primul rînd, să-i ascultăm, să le ascultăm durerile. Consider că societatea noastră, în momentul de față, se caracterizează printr-o instabilitate nu atît economică, cît de natură subiectivă; sufletul omului este rănit, omul care a suferit atît de mult sub vechiul regim nu mai rabdă, nu mai are răbdare să treacă timpul, să aștepte să se rezolve în timp toate cerințele lui care în majoritate covîrșitoare sînt îndreptățite. Vedeți și dv. cîte lucruri s-au realizat, și mulți spun că parcă nu s-a schimbat nimic! Asta au oamenii impresia... Dar dacă stăm și recapitulăm, s-au întîmplat lucruri la care nici nu visam acum cîteva luni.

— Deci, principalul obiectiv a fost și se menține probabil, în continuare, pînă la alegeri, și poate și după aceea, unul ținînd de o terapie a psihologiei maselor, mai mult decît de rezolvarea chestiunilor economice.

— Exact, pentru că din inerția în care se află economia se va ieși mai anevoios, într-un timp mai îndelungat. Asta nu înseamnă că nu ne-am ocupat de probleme economice: am încercat să dirijăm către unități economice diferiți reprezentanți ai unor firme străine, s-a constituit o comisie de relații cu străinătatea care joacă rolul de mijlocitor între întreprinderile ieșene și cele străine...

■ Nu toate întrebările pot primi un răspuns ■

— Ce credeți că a determinat totuși neliniștea, nemulțumirea maselor care apare la mitinguri, mișcări de protest etc.; lipsa clarității informației despre securitate, despre rolul pe care-l mai joacă foștii activiști...?

— Am mai răspuns unor ziariști străini și aș răspunde la această întrebare folosindu-mă de experiența mea proprie, care rezultă din activitatea didactică și de cercetare. Eu mă ocup de discipline cu caracter pronunțat tehnic, dar încerc să desprind totuși niște adevăruri care sînt independente de suportul material, și-am ajuns la o serie de concluzii, care au la bază rezultate din teoria informației. Una din caracteristicile societății actuale românești ar fi o lipsă de informare, o lipsă de informație corectă, de informație completă. Au apărut foarte multe știri, dar știrile acestea sînt de multe ori simple ipoteze contradictorii. Această situație obiectivă, a lipsei de informații (datorită publicațiilor, în care se fac deseori afirmații necontrolate care a doua zi sînt desmințite în aceleași publicații etc.) este corelată cu elementul subiectiv, al factorului uman. Dar este o artă să faci ipoteze, o știință dacă vreți care-ți permite să desfășori coerent un raționament. Pentru că dacă acordăm aceeași pondere ipotezelor care nu au nici o șansă de a deveni realitate, la fel ca și ipotezele care au șanse mari de realizare, ajungem din haos informațional într-un haos social. De asta s-a ajuns la situația pe care ați invocat-o: pentru că știrile sînt contradictorii, oamenii nu știu ce să mai creadă, care sînt informațiile neredundante, nedeformate, nepoluate. Pentru a putea derula un raționament este nevoie în primul rînd de coerență, pentru ca întrebările ulterioare să nu fie contradictorii...

— Dar datorită cui cetățeanul este prost informat? Cine ar trebui să-l informeze, numai presa, sau poate...

— Presa este numai un mijloc...

— Exact. Dar de unde ar trebui să vină informația pe care ea o face să circule?

— Informația se pune în evidență în mod obiectiv, prin insăși desfășurarea vieții. Agențiile de presă ar trebui să producă informația. Pentru a suplini lipsa de informare preluată direct de la sursă, ca să mă exprim așa, în ceea ce privește activitatea noastră, s-a inițiat tipărirea unui Buletin Informativ al C.P.U.N. Iași. Nu se vinde însă. Se pare că informația directă, necomentată (copia stenogramei) nu interesează în mod special. Răspunsuri la numeroase întrebări s-au dat și, dacă asupra a ceea ce nu se știe se fac în mod firesc ipoteze, atunci hai să încercăm să facem niște ipoteze plauzibile, corecte cît de cît. Cît privește securitatea? Securitatea a fost eliminată, iar foștii ei membri, cei care au făcut parte din fosta securitate, aceștia trebuie selectați individual și judecați după faptele lor. Aceasta este o chestiune care cere timp, dar fiecare își va primi răsplata după fapta pe care a făcut-o. Așa, dintr-o dată, nu se poate face acest lucru...

— Oamenii își pun și alte întrebări. Se știe, de pildă, că s-a tras, că au fost omorîți oameni. S-a spus că unii dintre cei care au tras au fost arestați dar nu apare nimeni în nici un proces, n-am văzut pe nici unul dintre fioroșii teroriști despre care s-a vorbit atîta...

— Ați văzut-și ce a spus primul ministru aseară, la conferința de presă (discuția noastră are loc pe 12 aprilie). Sînt niște chestiuni care depășesc competențele noastre. Sînt niște chestiuni de stat pînă la urmă.

— Dar lumea vrea să le știe. Oamenii vor să știe și aceste rațiuni de stat...

— Mi se pare firesc. Înțelept ar fi, după părerea mea, ca acum să se înțeleagă faptul că nu toate întrebările pot primi răspunsul imediat. Este cu siguranță în interesul întregii țări, al românilor care se aflau în străinătate atunci... Suspiciunea e o chestiune pe care noi am vrut s-o eliminăm din start, i-am ascultat pe oameni, i-am audiat cît s-a putut (cît s-a putut vorbi uneori în 8—10 ore de audiențe, cam așa s-a desfășurat lucrul la noi) încercînd să pătrundem durerile sufletului lor, și drept să vă spun am cam neglijat activitatea politică. Noi n-am făcut aici propriu-zis activitate politică, am fost la dispoziția publicului, cu sesizările...

— Apropo de activitate politică: faceți parte dintr-un partid?

— Nu, sînt independent.

— Veți candida la alegeri pe o listă sau alta?

— Nu. Am fost onorat de propunerea de a participa pe lista F.S.N. ca independent, dar eu consider că misiunea mea, aici, se va fi încheiat la sfîrșitul acestui mandat provizoriu, în timpul căruia am încercat să fiu un factor de echilibru, care să asigure revenirea pe linia de plutire a vieții în ansamblu, pentru ca apoi din condiții relativ normale viața să înceapă să evolueze către ceea ce dorim cu toții, către economie de piață, către pluripartitism, către democrație și libertate — dar libertate bine înțeleasă, cu autocontrol, cu respectarea autorității și cu respectarea legilor. Sînt pentru fermitate. Acum, poate, lipsa de legitimitate permite fiecăruia, dar nu mulți o fac, din fericire, să emită afirmații care sînt chiar indecente...

— Unul din motivele nemulțumirilor e și faptul că în multe locuri sînt văzuți tot vechii oameni. Sînt domenii, cum e cultura, în care e clar că nu prea ajungeau în posturi de conducere decît oameni formați după tiparul care convenea vechiului regim, și care în nici un caz nu mai poate conveni astăzi. Nu se vor schimba lucrurile în sensul pe care, cum spuneți, îl așteptăm cu toții, cu astfel de oameni, care nu pot acum (e drept, unii nu au vrut, nu au încercat, nu s-au manifestat deloc după decembrie, iar alții, mai tineri, pur și simplu s-au retras și așteaptă să vadă cum se așează apele ca să se așeze și ei pe urmă, sperînd tot posturi bune...). Și atunci oamenii încep să se întrebe ce s-a schimbat?

— Poziția noastră a fost extrem de delicată. Democrația presupune ca în colectivități să se impună voința membrilor acestora. Am acționat respectînd acest principiu. În momentul în care s-au adunat anumite probe, incriminatorii, le-am înaintat puterii juridice pentru a proceda în consecință. Rolul nostru a fost de a veghea ca principiile democratice să fie respectate. Am fost ocupați în imensa majoritate a timpului cu astfel de chestiuni. Cum de exemplu au fost și grevele mai multor categorii de salariați din Iași. Au venit aici și au găsit un cadru neutru, în care, bănuiesc, au avut încredere și și-au spus păsul. Împreună cu ei am exersat și noi învățînd democrația.

● D'l Nagâț insistă ●

— Am să vă dau niște cazuri puțin mai deosebite. Sînt colective, sînt organizații, uniuni de creație etc., în care prin natura ocupației respectivilor (cum e în cultură etc.), cei care se ocupau de acest domeniu erau niște „activiști" culturali. Se poate întîmpla ca numărul celor de la care se poate aștepta o schimbare în bine, în spiritul aspirațiilor de astăzi, ale majorității românilor, să fie mai mic decît al celor de la care nu se mai poate aștepta nimic bun. Și atunci cei care încearcă să facă ceva practic nu au ce să facă pe cale democratică: la vot ei vor fi mai puțini. Ei știu că ar trebui să facă ceva, și se recunoaște, de către opinia publică, capacitatea lor de a face bine, dar în formele de organizare respective ei nu pot să facă nimic, sînt „blocați" de numărul celor vechi. Problema mi se pare aproape de nerezolvat.

— Cunosc pe deplin aceste chestiuni. Noi am discutat timp de aproape trei săptămîni problema comitetelor de coordonare a activității culturale în județ și pînă la urmă s-a ajuns la o formulă, prin cooptarea unor oameni care sînt în afara oricărei suspiciuni în privința vreunei legături cu trecutul, oameni inatacabili...

— În cultură există următorul pericol: pot fi oameni ireproșabili din punctul acesta de vedere dar care nu sînt profesioniști de valoare...

— Și aceasta este foarte adevărat!

— E foarte greu să găsești persoane în care se îmbină amîndouă. ...Dealtfel, asta se va vedea, poate, și din numărul acesta de revistă, în care ne-am propus să discutăm în primul rînd problemele culturale ale Iașului.

— Cred că ar trebui să fim în permanență conștienți de răspunderea care apasă pe umerii noștri și de faptul că orice faptă și mai ales orice afirmație care nu exprimă cît de cît un lucru bun, o ipoteză, (observați, revine des formularea, dar acesta este adevărul), o idee cu o șansă de a fi realizată și de a face bine e pur și simplu nu numai un act gratuit, fără valoare, dar adesea foarte periculos. Știți cum în timpul grevelor unul dintre colegii dv. m-a interpelat și mi-a spus că aici la C.P.U.N. vin securiști etc.... și în realitate era vorba despre o persoană care încercase să se infiltreze în consiliu și care a fost eliminată. După ce v-am informat, a revenit asupra interpelării, e adevărat, dar înainte de a o face, nu era mai bine dacă verifica?

— Apropo, în Iași, în partidele care au luat ființă am înțeles că sînt destul de mulți oameni compromiși, care au făcut parte din...

— Nu avem competența de a ne amesteca. Sînt problemele domniilor lor. Dar, pentru că ați adus în discuție această chestiune, știu de exemplu că domnul Dumitru Nagâț a insistat foarte mult să fie primit în consiliu ca președinte al organizației din Iași a unui partid...

— Și este în continuare președinte al filialei?

— Nu.

— Dar securistul acela de care vorbea colegul nostru?

— Partidul din care face parte i-a retras mandatul de a reprezenta acest partid în C.P.U.N.

— Deci, există un proces de „curățire".

— Acesta se desfășoară în permanență, dar pînă cînd se vor face toate aceste verificări se mai produc greșeli, inevitabile, ale începutului. Apelul la toleranță, la încredere, la răbdare, la a nu acționa și reacționa brusc este încă foarte actual, pentru că societatea noastră se caracterizează, așa cum spuneam mai înainte, printr-o mare sensibilitate și instabilitate de natură subiectivă. Eu cred că fiecare om trebuie să se supună unei autoanalize și să se hotărască să participe la construcția noii vieți acolo unde crede că poate face mai mult bine.

Interviu cu dr. ing. DAN GÂLEA.

președintele C. P. U. N. al județului IAȘI

Nu oricine poate face o Constituție

— Cine credeți că face astăzi politică ?

— Am să vă răspund prin ceea ce mi-a spus un secretar al Ambasadei sovietice, care în timpul unei discuții, în care ne-am susținut fiecare punctele noastre de vedere, a remarcat : „Domnilor, ați scăpat de Cîntarea României dar politica tot la Cîntarea României se face". Nu mi-a venit bine dar din păcate avea dreptate. În mare parte politica este făcută astăzi în mase. Foarte mulți se pricep la fotbal, dar și la politică. După părerea mea, politica trebuie făcută de oameni cu pregătire temeinică, cu experiență. Nu poate face oricine o Constituție.

— Ați participat la ședințele C.P.U.N. Noi am văzut cîte ceva la T.V. Dar dv. ați avut un contact direct. Care este nivelul dezbaterilor care au loc acolo ?

— În afară de cîțiva experți, foarte bine pregătiți, în rest intervențiile sînt permanente contestații sau simple enunțuri cu scop propagandistic.

— Se pare că acolo sînt nu numai nepricepuți, ci și aventurieri.

— Sînt și aventurieri, da... Totuși un fapt pozitiv, mi s-a părut a fi următorul : atunci cînd se „jongla" cu procentul dobînzilor la depunerile la C.E.C. și s-au ridicat președintele C.E.C.-ului și Guvernatorul Băncii Naționale și au argumentat științific precum că legile financiare nu se pot face „după ureche", toți și-au dat seama de responsabilitatea emiterii actelor legislative. Unii, din interese pur electorale, erau tentați să susțină, în numele poporului (mulți vorbesc acum în numele poporului) procente nerealiste. Legea nu s-a votat și a fost mai bine așa.

— De ce credeți că există reacția aceasta destul de puternică, (manifestații, proclamații etc.) față de F.S.N.? Pentru că... nu se poate spune că ea nu există.

— Pentru că s-a pornit de la ipoteza că...

— Știți ce i se reproșează...

— Știu, se spune că F.S.N. = P.C.R. Și pe mine m-a întîmpinat cineva, ca răspuns la salut, cu **Trăiască P.C.R.** În sfîrșit...

— Dar nu sînteți membru al F.S.N.-ului.

— Aceasta se întîmpla mai demult, în perioada cînd se punea problema desprinderii din Front a formațiunii politice Frontul Salvării Naționale. A fost perioada care a generat o serie de suspiciuni amplificate și speculate ulterior. Eu personal cred că ipoteza că actualii conducători, fiind unii foști activiști, ar fi marcați de mentalitatea respectivă este și ea o ipoteză, căreia unii îi dau mare credibilitate și poate de aceea fac demonstrații ; alții însă, care raționează ținînd cont și de alte elemente, îi acordă o probabilitate zero sau foarte mică și de aceea stau liniștiți și susțin Frontul. Vedeți, îi exclud pe cei care ar face acest lucru nu din convingere. Prezumția de nevinovăție, pînă la proba contrarie.

Părerea mea este următoarea : cine a cunoscut păcatul și se leapădă de el este mai tare și mai de apreciat decît unul care nu a cunoscut niciodată păcatul și care nu are termen de comparație pentru a conștientiza contrariul. Toți avem experiența trecutului și am convingerea că nimeni nu se va mai întoarce către acele practici care au permis, spre nenorocirea noastră, adeverirea principiului exprimat încă de la Aristotel, precum că, atunci cînd cineva deține puterea și nu este controlat, abuzează de ea. Domnul profesor Alexandru Zub ne-a reamintit de multe ori acest lucru.

Vor fi societăți mixte la Iași?

— Care credeți că va fi rezultatul alegerilor ?

— După părerea mea, personalitățile vor determina exprimarea opțiunilor. Aceasta pentru că platformele majorității partidelor seamănă foarte mult. Și chiar dacă s-ar deosebi fundamental, totuși nu ar putea fi puse în aplicare efectiv decît după scurgerea timpului necesar acoperirii acestei perioade de tranziție. Condițiile economice, sociale, politice etc., îi vor determina, cred, pe toți cei care au simțul realității, să înainteze într-o manieră asemănătoare pe calea transformărilor. Trebuie efectuate schimbări, este obligatoriu acest lucru, dar ele trebuie să ne coste cît mai puțin. Vedeți, se încearcă încă de pe acum să se atragă capital străin, să se înființeze societăți mixte, legislația o permite. Decretul-lege la dezbaterea căruia am participat, permite înființarea de societăți mixte cu capital străin sau, și mai mult, înființarea de unități comerciale cu capital în întregime străin. Rezultatele nu vor întîrzia să apară. La Iași, s-a deschis o Agenție româno-franceză, pentru care am dat deja avize de principiu pentru construcția și echiparea unui supermagazin în zona limitrofă a Iașului, cu capital în întregime străin, a unei fabrici de bere, a unei fabrici de produse lactate, a unei agenții de turism (toate acestea sînt în intenția asociației mai înainte menționate, urmează să vedem ce va înfăptui concret).

— De asemenea, se înregistrează multe inițiative particulare în domeniul serviciilor, cerîndu-se aprobări pentru deschiderea de cafenele... În general unități de alimentație publică, unități de prestări de servicii, unități de informatică. Se pune foarte serios problema asigurării spațiului pe care unii au și rezolvat-o, dar aceștia sînt încă în număr destul de limitat. De acum înainte cererea pieței va determina profilul de activitate al acestor inițiatori. Personal apreciez foarte mult libera inițiativă pentru că din concurență vor rezulta lucruri de calitate.

— Ce credeți despre Proclamația de la Timișoara ?

— Drept să vă spun, timpul limitat pe care-l am la dispoziție nu mi-a permis să o aprofundez. Am citit-o...

— Este un punct în această proclamație, punctul 8 dacă nu greșesc, care e cerut de grupuri de inițiativă din Timișoara, din întreaga țară, ca o completare la Legea electorală. În punctul respectiv se spune că foștii activiști de partid și securiștii să nu participe la primele două legislaturi. Se pare că pe mulți îi nemulțumește faptul că apar personaje vechi în aceleași roluri sau în roluri puțin schimbate...

— Eu am fost de acord cu Legea electorală în forma votată. S-a discutat și acest aspect, a fost în discuție la un articol al legii... S-a discutat foarte explicit și în amănunt acest punct. Am fost acolo și vă pot spune că s-a ajuns la o formulare care a fost acceptată prin consens. Problema e însă alta. Eu nu cred că va mai fi posibilă monopolizarea puterii. Peste doi ani vor fi alte alegeri...

Reorganizarea cere timp

— Cum vedeți evoluția situației în România în următorii ani ?

— Sînt de felul meu un optimist. Văd sticla pe jumătate plină. Ignor cîteodată lucrurile neplăcute, nesemnificative pentru a amplifica ponderea celor bune, care pot să zidească. Cred că ceea ce nu e în regulă în momentul de față se va normaliza prin evoluția timpului. Sînt foarte multe de făcut. Ca un prim exemplu, care îmi vine acum în minte, ar fi „curățirea" aparatului birocratic plasat ca intermediar între ministere și întreprinderi...

— ...Centralele...

— ...Centralele, dar și aceasta este o chestiune care va cere timp, pînă cînd unitățile economice vor putea merge pe picioare proprii. Depindem în foarte mare măsură de acestea din urmă. Este foarte adevărat, în acest aparat birocratic sînt foarte multe posturi „călduțe" la care nu vor renunța cu ușurință cei care le ocupă în momentul de față. Este o sarcină deosebit de dificilă a viitorului guvern.

— Aș vrea să vă pun o întrebare pe care mi-au sugerat-o colegii mei : se spune că ar fi în continuare ascultate convorbirile telefonice, că ar exista microfoane, că securitatea ar lucra sub altă formă.

— Iar ipoteze. Este și acest ansamblu de idei o ipoteză, în viziunea mea cu o plauzibilitate extrem de redusă, practic zero.

— Dar s-ar putea să existe și dv. să nu fiți la curent ?

— S-ar putea, s-ar putea să existe, dar avînd o altă rațiune, s-ar putea să fie ceva foarte necesar, s-ar putea să fie și chiar este noul serviciu al informațiilor, care ne va scuti de surprizele neplăcute, cum au fost cele care au generat, probabil, și evenimentele de la Tg. Mureș. Și în acest domeniu reorganizarea va cere timp, care cu cît este mai lung ne poate costa foarte scump.

— Unii spun mai mult, că evenimentele de acolo ar fi fost provocate, că le-ar conveni unora stările de tensiune... În sfîrșit, poate ne spuneți cum credeți să fie în momentul de față o revistă cum e „Convorbiri literare".

— Nu vreau să vă flatez, dar **Convorbirile** este o revistă de prestigiu. Am primit toate numerele seriei noi, pentru care vă mulțumesc. Este o revistă de opinie. În momentul de față o revistă ar trebui (și „Convorbiri literare" face acest lucru) să promoveze în primul rînd ideile care au o șansă de a deveni fapte reale, care prefigurează dezvoltarea, care induc și determină autocontrolul. Printr-o critică responsabilă și fermă. Poate că ar trebui să fie mai prezentă istoria. Prezentarea experienței unor oameni care au trăit alte vremuri poate să fie foarte utilă. Multă lume face acum o paralelă cu '46, cu toate că astăzi sînt alte condiții : contextul mondial, compoziția socială a României, experiența trăită etc. Poate că ar fi bine să insistați în privința discuțiilor pe care le are colectivul dv. cu personalități din cultură, industrie, cercetare, cu directori...

— Discuții publicate în revistă sau în genul celor inițiate de grupul pentru dialog social ?

— În sensul acestui grup. Poate astfel se va contura o strategie proprie și soluții viabile de dezvoltare. O problemă care merită acum o foarte mare atenție este aceea a tinerei generații, a promovării tinerilor și a inițiativelor acestora.

— Credeți că atmosfera din Iași este acum propice pentru ca orașul nostru să redevină un mare centru cultural ? Oamenii încă mai așteaptă să vadă ce se spune de la Centru, să le vină aprobări de acolo. De aceea încercăm să „zgîlțîim" puțin mentalitatea aceasta provincială.

— Dar s-au descătușat uriașe energii. Eu simt că sînt energii considerabile în Iași, care se vor manifesta deplin într-o bună zi, care nu mi se pare a fi prea îndepărtată. Numai în domeniul artei aș dori să reamintesc că s-a reînființat la Iași clasa de actorie a Conservatorului de artă dramatică, s-a înființat Academia de arte frumoase, pentru care încercăm acum să rezolvăm problema asigurării spațiilor. Sînt probleme deosebit de dificile cele legate de asigurarea condițiilor pentru reînvierea culturii. Dar, sperăm că le vom rezolva. Sînt sigur că Iașul va redeveni capitala culturii și științei românești.

— Au fost și sînt niște discuții în legătură cu numirea unor noi conducători la cîteva instituții de cultură din Iași.

— Vă referiți la Teatrul pentru copii și tineret ?

— La el și nu numai. Poate că veți vedea și altele citind numărul acesta din revistă.

— Aceasta este în primul rînd problema colectivelor de acolo...

— Exact asta vreau să vă întreb : numirile acestea au venit ca urmare a cererilor colectivelor, ca urmare a Ministerului Culturii sau a C.P.U.N. al județului ?

— Consiliul nu s-a amestecat. Am luat doar în discuție anumite propuneri care ne-au fost înaintate.

Ce face Iașul pentru românii de dincolo de Prut

— Iașul e capitala Moldovei, a întregii Moldove. Ce face Iașul pentru românii de dincolo de Prut? Nu se duc ei mai mult la București decît la Iași ?

— Aici dați-mi voie să vă contrazic deschis. Am fost la Chișinău, am primit vizite ale unor reprezentanți ai Frontului Popular. Legăturile se amplifică de la o săptămînă la alta. În drum spre București, președintele Radio-televiziunii de la Chișinău s-a oprit și pe la Iași și am discutat împreună multe probleme.

— Dar noi, publiciștii ieșeni, putem avea un contact direct, fără nici o problemă de graniță cu românii de dincolo ?

— Sînt în dezbatere, după cîte știu eu, niște propuneri pentru a ușura formalitățile de trecerea frontierei.

— Cred că noi avem niște obligații față de românii din Basarabia.

— Avem mari obligații și am luat foarte în serios această problemă.

— Ar fi multe de făcut, de pildă, în privința difuzării revistelor. Sînt aici niște piedici, „Convorbirile", de pildă, nu ajunge acolo, nu se găsește la chioșcuri. Fără a mai aștepta o aprobare de la Centru, cred că am putea încerca să perfectăm măcar pentru un chioșc din Iași și respectiv din Chișinău, un schimb de publicații.

— Am reținut această idee. Chiar acum, de o zi, s-a întors de la Chișinău o delegație condusă de domnul profesor Ion Solcanu, prin care s-a transmis acolo un dar de carte. Peste 15 000 de volume, adunate la Mitropolie. Li s-au înmînat și multe mașini de scris. Acestea sînt lucruri absolut necesare pentru consolidarea celor două mari valori dobîndite anul trecut: limba română și grafia latină. Primirea unor ziare și reviste românești, îi va ajuta, desigur, foarte mult. Avem planuite schimburi de delegații, grupuri, între noi. Între facultăți, școli etc. : studenți, cercetători, cadre didactice. Deja avem o listă întreagă de proiecte, dar pentru a nu rămîne simple intenții am stabilit ca și ei, în parlamentul lor, și noi, prin mijloacele legislative pe care le avem la îndemînă, să acționăm pentru desființarea granițelor culturale. Pentru că există deja contacte stabilite : pot veni copiii în vacanță, pot să meargă studenții acolo să facă practica, vom extinde aceste prime încercări în primul rînd pentru ca românii de dincolo să exerseze vorbirea limbii române. O cerință pe care au exprimat-o și pe care nu o vom putea îndeplini decît printr-o dotare tehnică corespunzătoare este recepționarea postului român în Basarabia. Legat de aceasta aș aminti că și pentru Iași luptăm ca după noi să rămînă măcar Studioul de televiziune ieșean pe care năzuim să-l înființăm cît de curînd.

Interviu consemnat
de C. PRICOP

ELECTORALE

● **La ziare**

Domni de vreo 60 de ani: „Le scrie, dom'le, în **România** asta!"; „Da și în **Dreptatea** sau chiar **Viitorul** !"; „Degeaba însă, Iliescu și-a aranjat toate lucrurile. Alegerile-s făcute..."

● **La mezeluri**

Țărancă Ț. (60—70 ani): „La noi, maică, unii au avut pămînt, da i-au bătut brigadiru' și omu' președintelui și i-o mai și trimis la țărăniști". **Orășancă O. (40—50 ani):** „Dar milițianul nu s-a băgat?"

Ț.: „Nu, maică, că doar n-avea să se strice cu comuniștii lui...".

O.: „Dar bine, mătușă, nu s-a terminat cu comuniștii?".

Ț.: „Cum, maică, doar tot ei sînt și acum, numai o schimbat asta, cum îi spune... firma. O pus acuma FSN în loc de PCR".

● **La țigări**

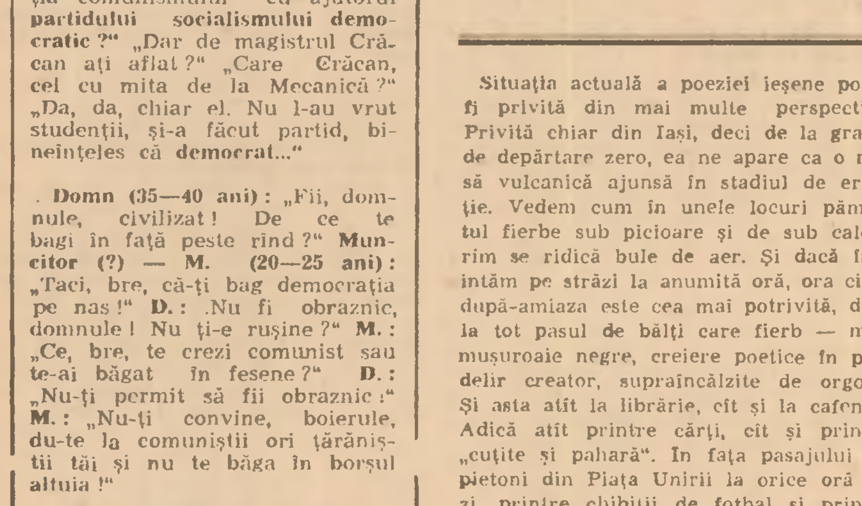
Grup de tineri (18—25 ani): „Gică, știi că și Nagîț, are partid?" „Care, FSN-ul?" „Nuuu! E **socialist** al muncii acum, ca-n R.D.G.". „Dac-o munci ca atunci cînd era comunist, să știi că o să avanseze rapid. Ții minte că la ultimul 23 august a întors „normal" tablourile ceaușeștilor purtate invers de cei de la I.U.P.S. și a fost imediat avansat primar..." „Da, a fost mai mare atunci. Dar tu, ți-l mai amintești pe securistu' Hantea?" „Care, cel care ne păzea în **Tudor**, la revolta din '87?" „Exact! Acum e **democrat**, adică e șef la **Partidul Democrat**" „Să știți că se leagă, pentru că și alți «universitari» peceriști sînt acum — **democrați**". „Cine, Fane?" „N-ați auzit, că tovul ex-rector Todosia continuă construcția comunismului cu ajutorul **partidului socialismului democratic?**" „Dar de magistrul Crăcan ați aflat?" „Care Crăcan, cel cu mita de la Mecanică?" „Da, da, chiar el. Nu l-au vrut studenții, și-a făcut partid, bineînțeles că **democrat...**"

. **Domn (35—40 ani):** „Fii, domnule, civilizat! De ce te bagi în față peste rînd?" **Muncitor (?) — M. (20—25 ani):** „Taci, bre, că-ți bag democrația pe nas!" **D.:** .Nu fi obraznic, domnule! Nu ți-e rușine?" **M.:** „Ce, bre, te crezi comunist sau te-ai băgat în fesene?" **D.:** „Nu-ți permit să fii obraznic:" **M.:** „Nu-ți convine, boierule, du-te la comuniștii ori țărăniștii tăi și nu te băga în borșul altuia!"

● **La parfumerie**

Trei tinere (16—18 ani): „Ioly, mi-a adus mama de la București un Roman" „Ce Roman, Ada?" „Un mărțișor cu poza lui Petrică, dragă!" „Vă rog, fetelor terminați odată cu politica asta!" „Ei, Dana, nu te mai ascunde după degete, că știm noi că tu votezi cu liberalul tău de student!"

Cumpărător

DUPĂ 20 DE ANI ...

■ cultul personalității s-a născut pe 19 aprilie 1970 la Iași ■

Am lansat un termen ce va face probabil oarecare gloriolă (firește, numai pînă la 20 mai, căci după aceea... dar e mai bine să nu cobesc). este vorba de **scriitruc.** Dar ce iaste scriitrucul și ce (pre care-l purec, totuși) ce din născare vrea el? Scriitrucul este un „biet îns" în loc să dea strigăt de venire pe lume, așa cum este firesc, s-a vădit dintr-o dată extrem de evoluat, citind din **operili** tovarășului, cu încrîncenare, cu voluptate, cu sadism. Insul nostru nu nu crește într-o lună cît într-un an și nici într-un an cît într-un cincinal (realizat înainte de termen, e de la sine înțeles!), insul nostru nu crește deloc. Cum am pomenit deja, el este din fașă gata maturizat, știe franceza și tocmai de aceea îl poate preda pe Kant, știe rusește și tocmai de aceea îl poate preda pe Kierkegaard, și, mai ales, știe cum poate de la o vîrstă a cărei frăgezime e asemenea foii de lăptucă să se cațăre tiptil pe scara gradelor (și didactice, dar acestea contează mai puțin. funcția bate gradul!). Ceea ce-l mai caracterizează pe scriitruc este nu numai lipsa de evoluție, lipsa de revoluție ci consecvența, intransigența partinică, intoleranța cu sine: nu-l poți prinde cu nici o contradicție, nu s-a încurcat niciodată în spuse și scrise; dacă în '70 a scris despre (O)ulianov și **etica intelectualului** sau despre Același și **partinitatea filosofiei** (sau cum mai corect și mai nimerit se tipărise pe copertă „paternitatea filozofiei") în '90 el nu-și va renega credința, nu se va apostazia (am spus doar că e într-o eroică stază mentală!) ci folosind aceeași păsărească „filosofică" va pune numai în loc de Ulianov pe Coulian-ov și va trage un studiu pentru **Analele Universității** pe tema maternității religiei. O biată literă ce mai contează? Scriitrucul mai are și alte frumoase însușiri. el sabotează cum poate și cît poate limba de lemn, limba de fier, limba de ciment și nu altcumva ci printr-o vîrtoasă **beție de cuvinte.** Nu este această ebrietate transferată limbajului cea mai consecventă subminare, mai eficace decît frazele ritmate ale unui Șerban Foarță, mai fecundă decît eseistica slobod-arhaizantă a unui Luca Pițu? Iată de ce scriitorii abia-amintiți au a invidia cu patimă, cu resignare (de este vreunul creștin) pe scriitrucul care le-a luat-o cu mult înainte în arta de a încîlci bine limbajul (aproape din nebăgare de seamă). Grea soartă, inepuizabil blestem! Dar să cităm din scriitrucul cel subversiv cîteva rînduri (ca să ne fie învățătură de minte și altădată să ne smerim): „Există în intimitatea discursului teoretic al filozofiei marxiste o coerență a cărei expresie primară rezidă în unitatea verticală dintre gnoseologia materialismului dialectic și materialismul istoric, dintre ceea ce Marx și Engels numeau: materialismul **de jos** și materialismul **de sus.** Reciprocitatea acestei condiționări este perfectă..." (Tudor Ghideanu, **Lenin și partinitatea filozofiei,** în „Iașul literar", nr. 4/aprilie 1970, p. 9) Ei, gîndit-ați vreodată la aceste găselnițe de limbaj, la aceste sintagme (t)oximoronice: **discurs teoretic, unitate verticală** între „gnoseologie" și materialismul istoric (în întregul său!). Ce poate fi mai paradoxal, mai original, și cine mina încă din '70 limba de fier-de-lemn? Și nu este „reciprocitatea acestei condiționări (reciproce!, n. m.) perfectă"? Mai încape vorbă? Dar scriitrucul știe prea bine cum trebuie să-și ascundă „discursul teoretic" ucigaș (al limbii lemnoide); el nu uzează de capcane ieftine, iute descoperite de cenzor, de fitile futile, sau de alte fereli (la care au apelat atîția, mai de nevoie, mai...), el are un truc infailibil, desăvîrșit de perfect (sic!), și anume cel ce urmează: «Singura metodă care poate asigura progresul în știință — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu la cel de-al X lea Congres al P.C.R. — o constituie „dezbaterile vii, creatoare, schimburile și confruntările de opinii între cercetători"» (p 11). Unde ești tu acuma (ah!) Dumitre Popescu-Doamne? Ei, scriitrucii, te-au lăsat singur. Cîtă ingratitudine! Dar nu numai T.G. ci și I. Grigoras și Titus Raveica (siamezii semnatari ai articolului **Lenin și etica intelectualului**), alți scriitruci de viță veche ți-au luat-o înainte. Să-i ascultăm ce adînc combat: „Cea mai mare parte a intelectualității popoarelor Uniunii Sovietice, începînd chiar cu perioada revoluției socialiste sau imediat după victoria acestei (a. a-ul îmi aparține, n.m., vg) s-a alăturat poporului și a luat parte activă la lupta și munca pentru victoria orînduirii socialiste" (pp 13—14) Nu este această mirabilă frază o palmă pe obrazul vigil al cenzurii? Nu-i o sfruntată provocare. acoperită și ea în final de citatul mîntuitor? Cum nu s-au prins veghetorii de această ironie (macabră. poate. dar oricum ironie curată!). scoțînd pasajul acesta periculos? Intelectualitatea rusă. cea atît de blînd cîrmuită de Tătuc. cea atît de suav îndrumată. intelectualitatea aceasta în „cea mai mare parte" a avut ca destin fie exilul (nici acesta prea sigur căci unghiuța tătucului Djugasvili nu ținea cont de granițe, doar cu ochiul semn a face...) fie țărîna cea atotprimitoare. Oricum. aceste suave „contribuții privind" (înapoi cu mînie!) aparțin anului de grație 1970. Astăzi. domnii I. Grigoraș, Tudor Ghideanu, și Titus Raveica sunt **profesori** (cel dintîi chiar de etică!) au doctoranzi. vile, bucate, dar nu au remușcări. De fapt, cînd ai ditamai căsoaie îți mai arde de remușcări? Ar fi ceva necuvenit, chiar revoltător...

Hotărît lucru, scriitrucul e o persoană cu totul (i)ne-stimabilă. Va urma?

Valeriu GHERGHEL

PERSPECTIVĂ

■ poeți am fost, poeți rămînem... ■

Situația actuală a poeziei ieșene poate fi privită din mai multe perspective. Privită chiar din Iași, deci de la gradul de depărtare zero, ea ne apare ca o masă vulcanică ajunsă în stadiul de erupție. Vedem cum în unele locuri pămîntul fierbe sub picioare și de sub caldarîm se ridică bule de aer. Și dacă înaintăm pe străzi la anumită oră, ora cinci după-amiaza este cea mai potrivită, dăm la tot pasul de bălți care fierb — mici mușuroaie negre, creiere poetice în plin delir creator, supraîncălzite de orgolii. Și asta atît la librărie, cît și la cafenea. Adică atît printre cărți, cît și printre „cuțite și pahară". În fața pasajului de pietoni din Piața Unirii la orice oră de zi, printre chibiții de fotbal și printre polonezii ce-și desfac rujurile și ciorapii de nylon, lîngă hotelul **Traian**, rezemați de stîlpi sau de autocare, vedem mici cratere vulcanice din care se ridică miasme melancolice, colorate de suflul cald al bătrînului zeu Bachus. După cîteva spirale făcute în jurul statuii lui Al. I. Cuza, craterele acoperite din abundență de tot felul de păr și de barbă o cotesc pe Lăpușneanu: direcția „Corso". Unele rămîn aici, pînă la o oră foarte înaintată, altele o iau mai sus, spre Cui sau spre celebra terasă. Numărul acestor cratere se înmulțește pe zi ce trece. Iar vocile lor amestecate cu pumnii ce se agită în aer stîrnesc în pașnicul tîrg, situat pe malul Bahluiului, o larmă cu totul aparte. O atmosferă care aduce parcă, nu-i așa, cu o poezie nocturnă scoasă de bătrînul bard Alecsandri.

Cu cît însă ne îndepărtăm în spațiu, cu atît vedem că larma scade și din întregul concert de glasuri, la Bîrnova, distingem bine cîteva. Dacă luăm trenul în direcția București, cea mai bună, și începem să rememorăm în compartiment poeții importanți din Iași, vedem că în gara mare numărul lor întrece mult suta. O sută de poeți e ceva, nu?! De zece ori îi numărăm pe degetele ambelor mîini și dacă ne-am scociorî memoria în unghereIe ei mai obscure, am mai putea număra încă de zece ori atîta. Șirul lor pare nesfîrșit. Avem într-adevăr ceea ce se cheamă o poezie bună, de cel mai înalt nivel, și cel puțin doi poeți pe locuitor.

Dar iată că trenul se urnește din loc, capul ne cade pe spate, ne trezim din visu-ne dulce și vedem cum din mers în memoria noastră, numărul poeților se subțiază. Chiar începînd cu gara Nicolina unde rapidul **Moldova** stă exact un minut, care ține însă cît zece, numărul poeților scade la jumătate. Cu toată bunăvoința călătorului, memoria lui nu-și mai aduce aminte decît de cincizeci de nume. Lumea se urcă, e încă dimineață, soarele se joacă printre linii, călătorii își pun bagajele în plasă, oftează, deschid geamul, își aprind cîte o țigară, își desfac gulerele de la cămașă, înlăuntru e cald, chiar poate prea cald, e bine cînd omul mai poate răsufla puțin, drumul e destul de lung și al naibii de monoton, ziarele pline de politică, începi să citești, citești, citești și vezi deodată că nu mai înțelegi nimic. Plus că-ți pierzi și direcția: la Mărășești locomotiva se schimbă, trenul pornește înapoi spre Iași, dar după patru ore de mers cu multe opriri în tot felul de halte și chiar în plin cîmp te trezești în București. Aici e un paradox al spațiului: cu cît ești mai dezorientat în spațiu, cu atît ești mai orientat în timp și, deci, pe calea cea bună. Intuiția nu te părăsește, doar memoria te pune pe gînduri. Dar pînă la Mărășești mai există și halta C.U.G., un peron întins în care ar încăpea trei regimente de soldați și care rămîne tot timpul pustiu și năpădit de iarbă, apoi Ciurea, Bîrnova, de care am mai pomenit, loc de popas pentru tren și de meditație pentru poeți. În sfîrșit, după o oră de mers, îți scoți capul pe fereastră și arunci o privire înapoi. De la Vaslui la Iași. Cîți poeți au rămas pe drum? Începi să socotești din nou în gînd: rămîi ușor stupefiat — treizeci! Șaptezeci s-au pierdut în urmă. Dar treizeci există și toți foarte importanți. de vîrste diferite. De la cei cu părul alb, pînă la cei cu mustața abia în floare.

Iar după aproximativ două ore de călătorie, numărul poeților s-a înjumătățit din nou: sînt doar cincisprezece. Îi urcăm în tren și pe cei de pe peron, sîntem în Bîrlad, și numărul s-a rotunjit pînă la douăzeci.

În sfîrșit, ca să nu mai lungim vorba și să punem la încercare răbdarea cititorului, vom spune că la Tecuci numărul poeților a scăzut, după cum era și de așteptat, la zece, la Focșani, cu toată urcarea lui Stoiciu, pînă la cinci, iar la București, în Gara de nord, au mai rămas vreo trei sau cel mult patru. Ceea ce în fond nu e rău după o „epocă de aur". Ne suim în metrou, destul de bine dispuși, mergem pînă la stația Victoriei, coborîm și o luăm pe jos pînă la sediul Uniunii. Pe drum parcă ne mai vin în minte cîteva nume, astfel că destul de bine dispuși și plini de noi intrăm în sala de mese; nici nu ne așezăm bine pe scaun, cînd o voce dintr-un colț de acolo: „Măi voi ăia din Iași. ce fel de poezie scrieți în timpul ăla prăfuit? De ce nu vă aliniați la generație? Ați auzit de postmodernism?". Dai să răspunzi, dar vocea continuă: „Dacă am face o numărătoare a poeților din România. am vedea că avem o groază. și toți foarte buni. Dar eu vă spun, dacă facem o sumă, îi adunăm pe toți la un loc, suma va fi știți care? Vă spun eu: zero! Un zero absolut! Poezia română nu există. Și știți de ce, nu că limba așa și pe dincolo, nu are audiență, nu! Nu există pentru că nu există! Mă înțelegeți? Noi nu existăm! Poezia nu există! E fără trecut și fără viitor. Nu va exista niciodată. Un zero tăiat în patru! Degeaba vă mai zbateți, degeaba vă mai omorîți... Asta-i!".

Arunci o privire derutată spre Iași și din acel zero tăiat în patru răsar o sută de nume, mici cratere vulcanice în plină erupție, care agită pumni fosforescenți în aer și protestează în cor: poezia noastră există.

Ridici două degete peste vălmășeala aceasta de glasuri și fum și-ți comanzi, cu semnul victoriei, un coniac și-o cafea.

Nichita DANILOV

„Noi SCRIM, nu gîndim!"

■ viața postmortem, usturoiul de Golăești și problemele unei democrații fragile ■

Nu m-ar fi mirat deloc să văd, într-o bună zi, mare miting mare în Piața Unirii la care, din piepturi puternice și la unison, să se strige sacadat sloganul din acest titlu. Din atît de mulții ce țin de o vreme condeiul în mînă, numărul celor care se implică în miezul problematic al renașterii naționale este descurajant de mic. Cei mai mulți caută cu felinarul cele mai insignifiante subiecte, parcă anume să devieze atenția cititorului de la dramatica încleștare de forțe ale luminii, pe de o parte, ale întunericului, pe de alta, încleștare care urmează să decidă însuși destinul națiunii pentru cine știe cît timp de aici înainte. Ca niciodată în lunga și de nimeni invidiata sa istorie, țara aceasta are acum, în sfîrșit, fantastica șansă de a-și trasa, absolut liberă de orice presiuni externe, calea de urmat pe care și-o dorește. Depinde de noi, numai de noi, să alegem drumul prosperității și demnității, pe cel al mizeriei și umilinței, ori unul intermediar între acestea. Șansă unică, dar și responsabilitate pe măsură. Căci nu este în cumpănă doar soarta noastră ci și, vorba voievodului adormit la Putna, a urmașilor urmașilor noștri. Mai ales a lor. Șansă unică, pentru că acest popor care de cînd se știe, în momente de răscruce, își punea mai toată nădejdea în **ce va da domnul !**, acum este chemat să opteze. Să opteze cu adevărat, nu să-și dea cu părerea și să aștepte îndurare de la mai marii lumii. Or, spre a fi autentică, o opțiune presupune cu necesitate nu numai dorințe ferme ci, mai mult decît atît, o bună cunoaștere a căilor prin care se pot împlini aceste dorințe. De bună seamă, tot românul își dorește prosperitate și demnitate ; știe însă tot românul care este calea optimă spre prosperitatea și demnitatea veritabile, iar nu închipuite ? Iată problema pentru a cărei dezbatere se cuvenea de multă vreme antrenată, în presa noastră, ceea ce am putea numi conștiința de sine a națiunii române. O dezbatere care să elucideze cît mai deplin calea ce o aveam de urmat, mai întîi, și să convingă de această necesitate pe fiecare dintre cei al căror vot va decide în curînd, în al doilea rînd. Răsfoind însă presa ieșeană din ultimile tre lunii găsim multe și de toate despre **desfacerea peștelui** și **Jazz Context, Viața postmortem** și **Oile de la Șipote, Mercenari postcoloniali în Africa** și **Simbolismul lui Stamatiad, Incendiu la Dorohoi** și **Farfurii zburătoare, Stewerdese** și **Karate, Dada** și **Punk, Oscar** și **Cartofi, Modă** și **Spionaj, Țigările, o problemă arzătoare** și **Calvarul doamnei A.C., Plantarea usturoiului la Golăești** și **Eclipse de lună etc., etc... Cînd nu se îneacă în nimicuri sau puerile îndemnuri la muncă adresate muncitorilor și țăranilor, se caută senzaționalul cu orice** chip ori se preiau gata rumegate prețioase indicații și orientări de la centru, mai cu seamă pe calea televiziunii brucaniste (antologia ce se va face cîndva în acest sens nu va putea ocoli **V-ați dat arama pe față, domnilor !**, semnat Const. Păldăduță, **Democrație fragilă sau democrația mea**, datorat lui Luca Arbore, **Destinele noastre sînt în mîini bune** de Dumitru Năstase, ori contribuțiile hilare pe marginea mascaradei minerilor, aparținînd unor „vigilente conștiințe utemiste" (numite P. Agachi și Constantin Ilie). Lipsă de profesionalism ? Deliberată strategie de deviere a atenției cititorilor de la problematica reală și de mistificare a semnificațiilor ei ? Simple gesturi reflexe, rutiniere ?

Alarmant este faptul că o asemenea reputație își face mai ales presa cu cel mai însemnat impact asupra publicului, respectiv cele două cotidiene, pe care le concurează și adesea le întrece bine **Radio Iași**. Iașul este singurul dintre marile centre culturale ale țării care nu are încă un cotidian angajat, cu sinceritate și talent, în apărarea susțintă a forțelor progresiste ce pot regenera țara (O simplă comparație între emisiunile postului de radio **Timișoara liberă**, care se aude foarte bine în Moldova, și cele ale postului local este, în acest sens, edificatoare). Deviza din decembrie, **Fără violență**, pare să fi fost înțeleasă în cel mai pragmatic stil de către cei cu musca pe căciulă. Ajunși mari ziariști exclusiv prin devotamentul lor orb față de cauza propagandei ceaușiste, au tras o spaimă bună în ajunul Crăciunului, au răsuflat apoi ușurați cînd furtuna s-a potolit fără să-i ia pe sus, pentru ca treptat să-și recapete siguranța (unii chiar și aroganța, vezi un Cătălin Bordeianu) de altădată, continuînd să-și cîștige existența maculînd hîrtia și falsificînd istoria în curs. Și o fac fără nici o mustrare de conștiință, deși știu bine că Iașul dispune de reale talente publiciste aterizate prin muzee și biblioteci, fabrici sau C.A.P.-uri, după bine cunoscutul principiu comunist **omul potrivit la locul potrivit altuia**. Fără violență, de acord, dar fără rocade cum ne putem închipui că vom intra și noi în rîndul țărilor civilizate ? Asemenea rocade sînt poate mai imperioase în presă ca în oricare alt domeniu, dat fiind că, prin reverberația fără precedent pe care o are acum cuvîntul scris, ea va decide, ca și sigur, rezultatul alegerilor, și, prin aceasta, destinul țării. Faptul că, indiferent cum este scrisă, presa se cumpără, nu trebuie să ne inducă în eroare. El semnifică o pantagruelică foame de informații, generată în principal de neliniștea oamenilor vizavi de fierberile în bună parte subterane ale vieții noastre social-politice. Torturați de neslăbitul „Încotro !", alergăm zi de zi la chioșcul de ziare și luăm tot ce putem prinde, în speranța că vom afla cît mai devreme liniștea. Să nu ne facem însă iluzii ! După 20 mai, spiritul critic al cititorilor va deveni din nou necruțător. Nu creșterea tirajului, ci substanțiala remaniere a echipei redacționale este, așadar, adevărata problemă a publicațiilor noastre. În acest scop, o infuzie cu tineri condeieri de la adevăratele pepiniere ale publicisticii care sînt revistele studențești ar putea însemna gura de aer salvatoare. Fără ticuri și complexe inhibante, cu setea de adevăr și dreptate specifică vîrstei, aceștia ar putea aduce mult așteptatul reviriment al cotidienelor ieșene. Din păcate, publiciști gata formați la **Opinia studențească** sau **Dialog** întăresc garniturile unor redacții din alte centre culturale, părăsind cei mai mulți Iașul. Fosta **Flacără a Iașului** își făcuse un neabătut crez în acest sens, ferindu-se ca diavolul de tămîie de tinerii ziariști talentați. Atunci, înțelegeam prea bine motivul. Astăzi însă el este greu de înțeles altfel decît ca josnică precumpănire a îngustelor interese personale asupra celor generale, asupra cauzei culturii ieșene îndeosebi. Poate să acționeze aici și acea stranie mentalitate care l-a mînat pe fostul patriarh să revină în jilțul pe care îl părăsise în împrejurări dintre cele mai triste. Se va fi gîndind, pesemne, că în fond situația este generală : universitarii care, la rigoare, nu ar face față nici la o școală generală, au rămas pe posturi, cu toată agitația studenților, mafia comerțului controlează ca și altădată domeniul acesta mult prea tulbure, etc. Se va fi gîndind, apoi, că așa este și la centru, unde **Scînteia, Munca de partid** și celelalte și-au schimbat doar firma. Dar oare nimeni nu se gîndește că, în răspăr cu toate iluziile pe care și le mai fac profitorii vechiului regim, roata istoriei și-a schimbat irevocabil direcția ? Este oare atît de greu de înțeles, că, la ceasul implacabilei judecăți a istoriei, abuzurile postrevoluționare vor trage în cumpănă mai mult încît decît cele făcute sub atotcuprinzătoarea protecție a dictaturii ? **Cu cît mai tîrziu, cu atît mai rău**, avertiza cîndva Gorbaciov, cu o vorbă ce pare să se întoarcă asupră-i, dar care rămîne la fel de actuală pentru toți cei ce își închipuie că scara răsturnată a valorilor poate rămîne astfel la nesfîrșit

D. N. ZAHARIA

P. S. Recitindu-mi rîndurile, realizez bine că miniradiografia mea nu este „mobilizatoare", ci mai curînd „defetistă", deci „reacționară". Spre a para futile predici „patriotice", recunosc singur și nesilit că presa ieșeană are nu doar mari umbre, ci și remarcabile străluciri. Dat fiind însă momentul istoric de excepție pe care îl parcurgem, acestea din urmă rămîn solitare flori ce nu pot chema primăvara. Cred, în plus, că a veghea pentru ca oamenii puterii să nu greșească este pentru presa liberă o datorie elementară, nu cine știe ce merit ; dimpotrivă, a-i tămîia pe aceștia sau a le întoarce spatele, este un păcat de neiertat.

■ Două la primărie, două la prefectură ■

Dacă am reținut corect afirmațiile de acum două săptămîni ale d-lui Pleșu, în țară sînt editate peste 900 de publicații. Probabil, între timp, numărul lor a crescut. Prin urmare, putem evalua aportul ieșean care s-ar cifra în jurul procentului de 1% ! E mult ? E puțin ? Cititorul va răspunde singur. Sînt suficiente, de exemplu, două cotidiene la Iași ?

Eu cred că fiecare oraș are publicațiile pe care le merita și că acestea îl reprezintă. Măcar dintr-un asemenea punct de vedere, un titlu precum **TIMIȘOARA—IAȘI—BUCUREȘTI**, apărut în presa centrală, este o exagerare. Concitadinii noștri par aceiași oameni blînzi, supuși și răbdători... 14 decembrie rămîne un leit-motiv al regretelor, un optativ : revoluția (reconstrucția ?, restaurația ?) ar fi început la Iași. Nemulțumirile ieșeanului față de tot ce a însemnat totalitarism se consumă în discuții, discuții la locul de muncă, între prieteni, în familie, la bodegă sau cafenea. Sînt comentarii despre ceea ce a citit el în presa centrală, despre ce a mai văzut el la televizor. Mai plătim oare tribut faptului că pînă acum vreo patru luni ne minunam de libertățile parlamentare aduse de perestroika moscovită la Chișinău ? Și chiar ne minunam... Pe cînd astăzi, opțiunile publice ale ieșeanului sînt rare și, dacă e să fim drepți, ele nici nu prea au unde să fie exprimate.

La Timișoara apar peste 30 de publicații. Nu știu cîte dintre ele sînt cotidiene. La Iași, le putem număra în stil de pristanda : două la primărie, două la prefectură, două la școala de băieți. În total avem două cotidiene ! Spațiul lor tipografic este redus. Dificultățile tipografice, pentru toate publicațiile, sînt mari. Cine a rămas surd mai bine de o săptămînă la solicitările ziariștilor ieșeni ? Cine acordă cu parcimonie cote de hîrtie ? Cine întîrzie tipărirea și difuzarea presei ? Și în ce scop ?

În discuție ar fi și problema lipsei de profesionalism, observație în parte adevărată pentru mare parte din presa recent apărută în țară. Totuși, la Iași, **Timpul** s-a născut fără a include ziariști de profesie. În timp ce un ziar editat de profesioniști, fostul **Flacăra Iașului**... Ce înseamnă de fapt un ziarist profesionist (să ne gîndim la o posibilă biografie) : acel absolvent al unui liceu cu stagiu de 3 ani în producție, 3 ani activitate u.t.c., cu un dosar de cadre care i-a permis să urmeze școala ideologico-gazetărească „Ștefan Gheorghiu" ? Cîți asemenea „profesioniști" pot să-și modifice mentalitatea cu care au activat ani și ani, să-și depășească formația „culturală", să aibă criterii de valorizare a evenimentelor ? Poate că cealaltă cale de formare a gazetarilor — e drept, neprofesioniști, dacă diploma ar mai spune ceva în acest caz — și anume școala de presă care o reprezintă revistele studențești ar fi mai eficace. Cum ar arăta un organ de presă editat de o redacție care să-i cuprindă pe (citez la întîmplare) Alina Mungiu, Florea Ioancioaia, Cezar Caluschi, Dan Radu, Florin Zamfirescu, Radu Eugen Stan — adică acei tineri care au reușit să editeze **Opinia studențească**, revistă care se citește, cum s-ar zice, din cap în coadă ? I-a încurajat cineva să editeze un cotidian ieșean ?

Deci tot ceea ce ieșeanul are de spus, tot ceea ce el este indicat să afle, se concentrează în două cotidiene, format mic. In rest el este liber să-și exprime părerile scriind cu creta pe trotuare. Cu bidineaua pe zidul Goliei. Și este liber să citească pe cei care pot să scrie în numele lui.

O asemenea situație poate că nu va dura multă vreme. Peste o lună, peste două, în scopul economisirii, al protecției fondului forestier, al utilizării raționale etc., un viitor sindicat — desigur liber — al ziariștilor ieșeni va decide fuzionarea celor două cotidiene într-unul singur. Pristanda se va încurca și mai rău la numărătoare, ridicînd neputincios din umeri.

Silviu LUPESCU

IAȘUL — capitala (culturală) a Moldovei ?

La Chișinău am cunoscut un găgăuz despre care nu știam că e găgăuz. Și-a dat seama imediat că sînt din România și, într-o limbă românească de tot hazul, presărată la fiecare două vorbe cu un „caneșna", ne-a deplîns imediat : Ceaușescu v-a **calicit**, 30 de ani nu vă mai puteți ridica. Și iată și ungurii ce vă fac... Am ricanat : dar și vouă v-au pus găgăuzii cuțitul la gît ! Speriat, alarmat, nemulțumit, a protestat : că el e găgăuz, caneșna, că poporul găgăuz e cu moldovenii, așa să spun în România, caneșna, că numai vreo 50 de indivizi sînt jucați de ruși, fac jocul Moscovei, dar poporul nu e cu ei, că, da, caneșna găgăuzii sînt **hristianis** ca și moldovenii, ei nu musulmani, ei și la **foamini** cu moldovenii, și la primul război, și la al doilea război.. Voi cu moldovenii, nu ? Da, atunci, după alegeri guvernanții voștri să meargă la O.N.U., să spună că adică românii cu moldovenii, și moldovenii să meargă la Moscova, să spună că ei vor cu românii, caneșna ! Am zîmbit... Apoi l-a apucat grija : da' unde să fie capitala, la Iași sau la Chișinău ? Poate la Chișinău a adăugat repede, încheindu-și monologul, după care a dispărut pe holurile hotelului. Dăduse de urma lui Dan Spătaru pe care-l căuta ?

N-am mai apucat să-i spun că noi nu visăm deocamdată decît la o capitală culturală comună. Și asa fiind, totusi, Iașul !...

Dar imediat mi-am dat seama, că, totusi... Iașul...

Cantonat într-o pasivitate de rău augur, Iașul cultural pare a se hrăni din propria glorie trecută Lovit de un autism alarmant, numele lui nu mai trezeste în țară decît reacții condescendente N-au mai rămas din el decît „vechile zidiri" multele și prețioasele biserici, clădirile cu balcoanele scufundate în verdeață, străzile pavate cu piatră de rîu ale celebrelor cartiere Copou, Țicău, Tătărași, Păcurari, aerul inconfundabil al vechiului său centru.. Toropit, „dulcele tîrg al Ieșilor" — cum încă îl etichetează, cu o formulă iritantă pentru ieșeni, cei care îl cunosc foarte puțin, dar vor să salveze aparentele — pare a nu mai vrea nimic, nici pentru sine, nici pentru noi. Ultimele decenii au continuat văduvirea lui de personalitate, de amprentă culturală, l-au lăsat fără mulți dintre intelectuali : „epoca de aur" i-a semănat în cele patru vînturi. Profesori, medici, matematicieni, informaticieni, scriitori etc. au ales exilul — spre capitală sau spre alte zări — ori anonimatul. Și asta și datorită celor numiți să răspundă de sectorul cultură-propagandă-ideologie-învățămînt În posturile-cheie ale acestui sector, regimul a plasat nici birocrați pur și simplu, nici modești oameni de bine (pentru că despre personalități nici nu putea fi vorba), și anume niște „oameni-de-cultură-și-distinși-scriitori" ratați, resentimentari, deci urînd cultura la modul cel mai concret : de acolo puteau veni loviturile care le-ar fi clătinat scaunele și propriile persoane aureolate de încrederea partidului. Numiți de alți culturnici de sus, de la centru, acești indivizi, la rîndu-le, au umplut instituțiile de profil, școlile, catedrele cu oameni după chipul și asemănarea lor, în bună tradiție adamică. Degeaba avea Iașul elevi și studenți excepțional dotați intelectual, dacă dascălii lor, cei mai mulți, erau mediocri, ceilalți, valoroși, fiind marginalizați ; dacă laboratoarele lor erau lipsite de posibilități tehnice pentru o specialitate științifică adecvată ; dacă bursele în străinătate nu mai existau decît în memoria celor mai vîrstnici ; dacă revistele de specialitate din Occidentul burghez (mai nou, în ultimii ani, și din Estul inconstient) nu mai ajungeau în biblioteci : dacă posibilitatea participării la congrese, simpozioane, concursuri internaționale, specializări etc., nu mai bîntuia nici măcar imaginația celor mai utopici etc...

Apoi · revistele literare publicau cu parcimonie scriitorii apreciați dincolo de hotarele județului : editura, în ultimii ani, devenise un motiv de rușine pentru ieșeni, și nu numai : filarmonica, teatrul, opera (obligate să se autofinanțeze în procent de peste 90 la sută) făceau eforturi financiare supraomenești ca să nu-și închidă ușile, cerșind de pe la întreprinderi și „reprofilîndu-se" în parte, pe executarea de cofraje, sicrie, vată de zahăr, gogoși, etc.

Toate eforturile capetelor ținute (și rotate mereu) în posturile-cheie ale sectorului, tocmai pentru politica anticulturală pe care o promovau, se îndreptau spre atenuarea, sufocarea oricăror sclipiri... locale, care ar fi spart linia securizantă a mediocrității. Cînd și cum să se mai gîndească și la o problemă atît de utopică, de ideală ca : Iașul — capitala culturală a întregii Moldove ?

Din contra, ideea îi umplea de groază, de vreme ce, la un moment dat, căutau metode să combată influența televiziunii basarabene asupra locuitorilor de dincoace de Prut, influență pe care o considerau mai gravă chiar și decît cea a postului de radio Europa liberă !

Atît de prinși în „culturalizarea" noastră, cum dar să mai aibă timp și pentru problemele arzătoare de același gen ale românilor dintre Prut și Nistru ? Împingîna prudența pînă la ridicol și lașitate (întrebat, cu vădită și, în fond, inocentă tendință, de un basarabean cum de nu are nevoie de translator la Chișinău, unul dintre acești șefi a răspuns, isteț : „pentru că am eu talent la limbi" !), grăbiți să preîntîmpine orice urmă de nemulțumire a forurilor de partid, stînd neadormiți zi și noapte cu stylul cenzuratoriu în mînă, preocupați mai mult de cărțile și spectacolele omagiale „structurate" ori de unde ai fi luat firul istoric, pe ideea de apoteoză ceaușistă continuă, promovînd consecvent amatorismul pentru că Persoana (nu spui ține !) nu agrea ideea de elită culturală, acești oameni — care trăiau, desigur, convinși că dețin un mod politic superior de înțelegere a necesităților clipei – au făcut un rău incalculabil Iașului.

Dacă orașul nostru — altădată un veritabil centru cultural al țării — nu reușește în momentele acestea fierbinți să se regăsească li se datorează și lor în bună parte

Dar nu cred că e totul pierdut. In Iași trăiesc probabil încă destui oameni valoroși, care au fost marginalizați pînă acum și cărora liberalizarea vieții românești le oferă șansa de-a sfinți locul. Să le dorim succes

Mariana CODRUȚ

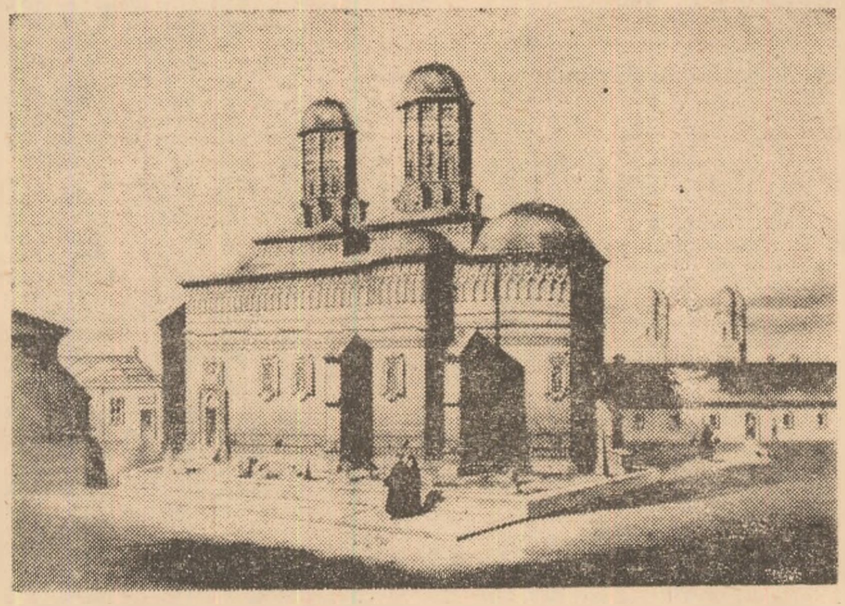
Pentru lumea bună a devenit de „bonton" să viziteze asiduu Mitropolia. Dacă pînă mai ieri totul se făcea pe furiș, lăcașurile mai căutate fiind cele de la periferie, astăzi intelighenția ieșeană se bulucește la „centru": de-o parte arta, de alta religia. Parcă te-nalți în ochii tăi cînd, după ce într-o postură pioasă, în reculegere și umilință față de Atotțiitorul asculți slujba de dimineață, edificîndu-te, tragi o raită peste drum vizionînd cu entuziasm, cu dragoste, cu abjecție la Teatrul Național, **Scadența** lui Canetti. Astfel împaci și încă în văzul tuturor, să se știe, credința neștirbită în bunul Dumnezeu și sentimentele de scîrbă la adresa comunităților strîns dirijate de către diabolicii tirani. Astăzi lumea bună nu mai nutrește oroare față de burjui. Asta da, democrație! Dar cine compune atît de

■ Vizita de lucru la Mitropolie ■

pioasa, mult elevata intelighenție din urbea noastră? Nu-i mare secret: profesorii care pînă mai ieri luptau aprig în contra lui Dumnezeu (alde Nistor, Elioaie, ca să-i pomenim numai pe cei mai „culți" dintre ei, autori de „Dicționare de religiologie" de notorietate balcanică), foștii și mai ales viitorii activiști de partid (precum un Traian Bența, pînă în 22 Decembrie atlet al propagandei la cj-ul ieșean), și, poate și **madame** Grigorasch, virtuoasa vînătoare de obiecte de cult (cruciulițe, iconițe portabile) de pînă mai ieri! Ca să vezi, totuși, că nu erau ce-au părut multora dintre noi a fi. Toată istericala acestora împotriva Domnului era doar o glumă a unor sărmani creștini cu sufletul îndurerat, ce după fiecare „lecție de ateism militant" ridicau în unghere necercetate, decît la răstimpuri firesc omenești, sincere rugăciuni spre imediata iertare a păcatelor.

Și totuși mă încearcă o bănuială: dacă acești ipochimeni frecventează Mitropolia pentru a da în continuare indicații prețioase lui Dumnezeu? Iar dacă Dumnezeu blîndul îi va asculta, ah, la eventualitatea aceasta nici nu cutez să gîndesc...

Emil GHEȚU

POLIGON

■ Liniște, aici nu se bea, nu se mănîncă, nu se fumează — aici se experimentează! ■

Acum, cînd istoria și-a vărsat sutele de mii de legături crețe de țigani în pragul magazinelor, în holurile hotelurilor de lux, pe trotuarele străzilor centrale, acum, de parcă cineva ar ține cu tot dinadinsul să-și rupă dinții în carnea copilăreștii noastre democrații, acum, tocmai acum, se experimentează! Se experimentează în politică, în economie, în iconoclastie și iconodulie, se experimentează în piață, acasă, se experimentează parcă și Pastele (eu nu știu dacă Sărbătorile -i vor rezista lui Teoctist!), se experimentează, domnilor, pînă și în cultură unde, slavă-Domnului, crezusem că tot ceea ce fusese de experimentat se experimentase, că ne-am instalat definitiv în post-modernism (cine-mi poate defini, clar, acest concept?), sintagma „politica literară" a revenit iarăși la modă, se poartă războaiele fratricide, sînt la modă demitizările, tranșările, alegerile, **baricadele** și **diminețile** în care foștii crapi culturali- își varsă icrele lor sterpe, crapii ăia, știți dumneavoastră care, specialiști în tulburarea apelor... Parcă, îmi zic, la Iași e mai bine: n-avem „Dimineața", n-avem „Baricada" și „Săptămîna", ne mulțumim cu „Timpul" și „Convorbiri literare", și chiar dacă mai scîncește vreun veleitar sau vreun „fost", fost știți dumneavoastră ce, nu-i nimic, e repede trimis la colț ba, încă, aud, șacalii se sfîșie între ei ceea ce nu e rău deloc...

Și totuși, și la Iași, sînt probleme. Recent au fost și la noi alegeri și ceea ce era de presupus că se va întîmpla, s-a întîmplat: dromaderii epocii de aur s-au strîns cocoașă lîngă cocoașă, vot lîngă vot și vor avea și ei faliții lor la Adunarea Generală a Scriitorilor. O să spuneți că nu-i nici un pericol, ăștia se vor autoexclude, cine-o să le mai cumpere cărțile?, dar pînă atunci, să nu uităm,ei contează ca scriitori, fiecare asociație își are leprele ei și, să scontăm și pe varianta asta, nu-i imposibil ca în conducerea Uniunii să ne trezim cu vreun barbu, țugui, potopin, i. gheorghe sau mai știu eu ce altă minune...

In rest, la Iași e liniște, țiganii și bișnițarii își văd de treabă, a apărut și piața liberă a publicațiilor de tot soiul, scoase prin cine știe ce aranjamente și la ce tipografii, ba, inca, îl văz și pe emilian marcu în coada unei casete la o foaie efemeră și pe ion chiriac (de marcu precis v-aduceți aminte: nu trecea ziua tovarășului fără să-l felicite și el pe prima pagină a revistelor!) și pe alții cu nume mai puțin răsunătoare, dar la fel de triști în vînzarea puținului lor talent, dacă l-au avut vreodată... La capitolul nerușinării, totuși, parcă stăm mai bine ca Bucureștiul, v-am spus, oamenii încă scîncesc, dar, sa ne ferească Dumnezeu, ce vor mai urla ei după douăzeci mai!... Acum sînt simpli propagandisti (benevoli!) ai feseneului, agită steagul roșu printre naivi, vorbesc despre Iliescu cum vorbeau înainte despre Ceaușescu, ceea ce nu-i rău..., dar nici bine! Măcar pe ăștia-i cunoaștem, știm ce le poate capul, dar ce ne facem cu mînjii cîrciumii **Corso**, ăia care n-au apucat să se compromită deși tentative au făcut și vin acum, agresivi, oțărîți, cum că au fost și ei persecutați sub vechiul regim și-ți împing în față agramatismele lor cu aerul că, de, iată-ne bătrîne de-acuma între noi! Și-ncep apoi, în plin delir confabulatoriu, să-și vomite poveștile.. încurcăturile lor cu securitatea, cu partidul, cu 14 decembrie (cînd erau, de altfel, în crisme și nu în Piața Unirii unde trebuia să-nceapă), cu editurile și cîte altele...

Si totusi, nu ăstia sînt periculoși, pot fi lesne anihilati, (la nevoie și terminați!), ci micuții, pierduții votanți intrați cu tot cu cărticelele lor în Uniune... Aștia nu se laudă, nu-ți împing în față manuscrisele lor antedatate, știu ei ce știu, dar numai ce-i vezi răsărind, scoțînd capul la vreo nou apărută gazetă în țară, cu vreun poemel, cu vreo poezioară ceva, clocotind de mînie, de ură împotriva tiranului, compătimind cu poporul!... Și vor vota și ei!

În rest, acum, cînd istoria și-a vărsat țiganii în stradă, pe străzile centrale, în hotelurile de lux, în rest, acum, și literatura și-a deversat gunoaiele, toate gunoaiele în pagini dintre cele mai vesele, mai sinistru-vesele, din cîte ne-a fost dat să vedem. Misto, nu?

Dorin SPINEANU

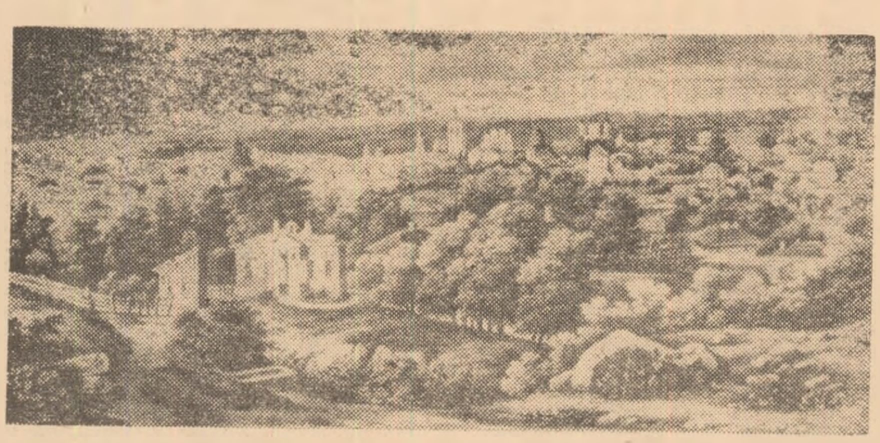
TOTU-I VIS ȘI ARMONIE

■ s-a adunat prea mult jeg pe sufletul orașului ■

Iașul nu este un oraș pe care să te poți supăra prea ușor. De multe ori îmbietor ca un cîntec de sirenă, te poate atrage într-un vîrtej al adormirii care să îți fie fatal. Paradoxal este însă că atunci cînd stai să te gîndești ce este Iașul, ajungi inevitabil la ceea ce nu mai este, la mirajul care este pe cale de a se pierde. Și aici orice analiză „la rece" devine imposibilă, dacă acest oraș înseamnă ceva pentru tine.

Proiectanții de pe 23 August pare-se că erau încuiați în birouri, pe dinafară, să gîndească în liniște metropola viitorului. Nu ar mira asemenea demență. Construirea unei necerute metropole (sau necropole) începe cu dărîmarea unui oraș, iar acest lucru l-am învățat bine, nu numai la Iași. Aici însă căsuțele erau mai mici, mai vulnerabile, mai pestrițe poate. Erau, cîte rămăseseră după ce în război a fost distrus șaptezeci și cinci la sută din oraș. Este interesant și dezarmant faptul că mania înlocuirii mahalalei cu ghetoul a putut prinde; chiar privită cu mîndrie și speranță de foarte mulți, construirea unui stup cu albinuțe în halate albastre și fața ștearsă de expresie, fără ac, să nu se înțepe careva; fără culoare găoacele din beton ale stupului, că-s șapte culori și nu ar fi echitabil să le risipești la întîmplare. Mai bine așa: elevi în uniforme negre printre blocuri cenușii. La Iași mai mult ca în alte orașe, muzeele, lipsite aproape în întregime de contextul arhitectural care le-ar motiva într-o mult mai mare măsură, rămîn un traseu turistic sentimental pentru basarabenii care completează cu dragostea lor peisajul dezolant, punctat de clădiri considerate importante, lipsite însă de suportul clădirilor anonime. Este greu de spus dacă acele case joase, fragile, sînt (erau) într-adevăr mai mici decît blocurile la fel de anonime, dar mult mai jalnice, care le-au luat locul.

In afară de muzee, orașul mai este punctat de monstruozități, cum ar fi a-

berația din bronz care-și flutură tonele de eșarfă în Piața Independenței, surată a atîtor și atîtor zdravene kolhoznice metalice din mult prea apropiata țară a sovietelor, sau ceasul-termometru, grotesc, proțăpit în fața Bibliotecii Centrale. Între cele două anomalii, mai puțin aspectuoase decît doi stîlpi de înaltă tensiune, un pustiu de asfalt flancat de un bloc stalinist și, singură pată de căldură, un fost han cu o istorie care-ți amintește că orașul e totuși un loc unde trăiesc oameni.

Ca jalnicul aspect al acestui fost tîrg și actual conglomerat de ghetouri să fie definitiv conturat, parcurile au fost în mod programatic omise din visele neliniștite ale edililor. Pe spațiile descoperite, cum ar fi cele din Tîrgu Cucului, lăsate probabil pentru viitoare blocuri (în fond atîta amar de lume urmează să se mute „pe centru", mai ales acum, că-i democrație), cresc deocamdată gherete suspecte unde poți să-ți pierzi ceva timp și bani în folosul vajnicilor fotbaliști ieșeni, sau mici ateliere metalice, unul de tapițerie, altul specializat în sierie, așa, pentru culoare locală.

Practic, cenușiul străzii a intrat în conștiințe, iar a cere unei astfel de conștiințe mutilate să accepte **culoarea**, înțelegînd prin aceasta diversitatea, implantată la orice nivel al existenței sociale, este ca și cum ai scoate la soare un pușcăriaș închis ani sau zeci de ani în întuneric, condamnîndu-l la orbire, sau i-ai da, i-ai pretinde să înfulece o masă regească, după un regim de pîine și apă, ucigîndu-l. Fără îndoială că acest gen de frică ține de domeniul inconștientului, și numai un proces dirijat de conștientizare, de înțelegere a mecanismelor care o provoacă, poate constitui un punct de plecare pentru depășirea momentului de criză. Sau ai putea lăsa oamenii în apele cenușii în care plutesc, iar interesații nu ar fi alții decît cei ce speră în menținerea statu-quo-ului (să-i numim?). Ar mai fi un aspect. Cu puține luni în urmă, tot românul era zguduit de imagini filmate în orfelinate sau în case ale copiilor neajutorați. Ceea ce este însă mai greu de văzut e nivelul mizeriei umane comune, cea pe care a adus-o tocmai cenușiul unei societăți aparent egalitariste. Mîndria individuală și de neam este cel puțin zgîndărită de ideea că cineva ar putea să ne privească, de undeva de pe un alt nivel al mizeriei umane, așa cum privim noi copiii din orfelinate. Deci ceea ce este vizibil la televizor devine practic invizibil atunci cînd ne privim într-o oglindă, și asta pentru că cenușiul, o nuanță mai deschisă, e drept, decît cea de pe urma căreia au de suferit copiii aceia, face parte din noi, ne-am confundat în timp cu acest cenușiu. Se pare că cei de la Institutul de proiectări (care, în cea mai mare parte, nu sînt probabil vinovați decît de faptul de a fi ascultat de sfaturi prețioase) lucrează azi și la proiecte de biserici sau de renovare a unor lăcașuri de cultură și că ar fi renunțat, de prin ianuarie, la proiectele-tip pentru blocuri. Acestea sînt încă ipotetice planuri de viitor. Nivelarea urbanistică în țara noastră, combinată cu vitriolul îndoctrinării, va lăsa cicatrici adînci, iar reacția majorității la diversitatea pe care o face posibilă o largă liberalizare politică și socială, vădita ostilitate față de aceasta, stă ca dovadă.

Amețești la gîndul că toate acestea ar fi rezultatul unui minuțios program de depersonalizare a unui întreg popor — pentru că nu e, repet, doar vorba de Iași. Acest oraș a avut cu siguranță mai mult de suferit decît altele, însă o spălare sănătoasă a creierelor trebuia însoțită pe tot cuprinsul țării de o depersonalizare a orașelor, a satelor, așa cum istoria și filosofia au fost reduse la cîteva minciuni și ambiții absurde, iar arta autentică a fost adusă pe pragul unei crize de claustrofobie între mormane de moloz și maculatură. A reușit acest program? In Iași, într-o mai mare măsură decît în orașe care și-au păstrat un nucleu suficient de consistent ca să le justifice mîndria, da. Legănat de peisajul colinar, orașul plutește în derivă spre un viitor pe care nu dorește să îl înțeleagă, pe care pare că nu-il dorește deloc. „Totu-i vis și armonie.

Noapte bună!"

Radu ANDRIESCU

observator

NESFÎRȘITA ÎMBRĂȚIȘARE

sau cultura între securitate și nomenclatură

■ bordelul, pardon, echipa puterii ■ iubirea frustă, iubirea rafinată și violul ■ zone de confuzie erotică ■

Vechiul regim nutrea o neștirbită — și deloc secretă — dragoste față de cultură, o iubire atît de pătimașă încît, dacă ar mai fi durat cîțiva ani, cultura ar fi expiat din pricina, nu a pistoalelor sau **auto-dafe**-urilor, ci chiar datorită violentei îmbrățișări. Ar fi absurd să credem că numai ura sufocă, iubirea nelimitată, îmbrățișarea nesfîrșită — și ce-au fost, oare, **Cîntarea României**, tezele din 1971 sau discursul mangaliot, dacă nu probe ale unei fidele iubiri? — provoacă aceleași efecte. Nu mă voi referi însă, aici, la modul în care se desfășura această stranie viață erotică la nivelele cele mai înalte, unde cuplul academician, însoțit de o remarcabilă echipă — pardon, era să spun bordel! —, în cadrul căreia s-au distins, pe rînd sau concomitent, dumitru popescu, petru enache, gogu rădulescu, ion olteanu, suzana gâdea, eugen florescu, mihai dulea și atîția alții, obținea efecte pînă în pragul colapsului, ci la bogata activitate erotică întreținută între cultură și politică aici, în Iași.

Ca tot omul de știință, voi încerca o anume ordine, voi căuta să surprind o anumită topografie a domeniului abordat. Prima fază a unei cercetări este descrierea ordonată, explicația vine de-abia după aceea, după surprinderea liniilor de forță ale evenimentelor. Deci, mai întîi, trebuie amintită **iubirea frustă**, directă, „cinstită", tradițională, aproape țărănească. Sub atenta îndrumare a primilor-secretari și în urma directivelor primite de la „centru", aceasta era declarată direct de vîrfurile ideologice ale nomenclaturii ieșene. Tovarășii, scuzați-mă, amanții — în ordinea relativă a intrării în scenă — Cristea Chelaru, Alecu Floareș și, în vremea din urmă Alexandru Crihană nu umblau cu subtilități alexandrine sau orientale, nu ezitau, nu aplicau tactica apropierii și îndepărtării, ci dictau bărbătește ce se poate și ce nu se poate, cine are voie să semneze și cine nu, ce spectacol poate să apară în fața publicului și care nu ș.a.m.d. Că a interzice un autor poate provoca o dramă sufletească? Nu avea nici o importanță din moment ce interzicerea era făcută cu toată dragostea. Faptul că într-un spectacol se investiseră deja sute de ore de efort colectiv, speranțe și valori materiale era, iarăși, lipsit de însemnătate. Dacă ai scaun la cap, înțelegi că esențială rămîne puritatea actului amoros!

Următorul nivel este, desigur, mai rafinat, aici apar ecouri din **Kama Sutra** și din diversele **ars amatoria** chinezești și coreene, pînă și celebrul Maestru Tong Hsuan are de spus un cuvînt. Nu mai e vorba de iubirea frustă, ci de adevărata aventură galantă, îmbibată de „jeux d'amour", de subtilități, complicații și complicități. În această zonă, iubitorul poate fi, pe jumătate măcar, și iubit, iar rezultatele nu mai sînt întotdeauna și în întregime previzibile. Unele „produse" ale iubirii „scapă", altele „sînt lăsate", „se strecoară" ș.a.m.d. Amanții din această categorie sînt un fel de fauni, jumătate cultură, jumătate... nomenclatură. Protagoniștii cei mai importanți se numeau — să mă ierte cei pe care i-am uitat — Mircea Radu Iacoban, Corneliu Sturzu, Ion Țăranu, Pavel Florea, Andi Andrieș, Dan Hatmanu, Corneliu Ștefanache, Ion Chiriac, Constantin Coroiu, adică acele minunate personaje ce făceau trecerea, medierea, intermedierea dintre cîmpul politicului și cel cultural. Aveau marea calitate de a trece mereu unul în locul altuia, de a se roti, parcă erau derviși rotitori! În fond, erau un fel de ființe mitologice, cu două fețe, de aceea, probabil, unul dintre ei și-a intitulat un roman **Ianus**. Acestora se adăuga o întreagă legiune de îndrăgostiți mai mici — să le spun, oare, amănței? —, gata oricînd să adere, să participe, să aniverseze, să omagieze, să se substituie — era o epocă a înlocuitorilor — creatorilor adevărați, o legiune atît de numeroasă încît e imposibil să-i menționez aici fără riscul de a epuiza întregul spațiu al revistei. Să-i lăsăm, deci, în anonimat — acolo ar trebui să le fie locul, chiar dacă unii dintre ei, după 22 decembrie, și-au descoperit altă „vocație revoluționară".

Erau însă, din nefericire pentru cea mai bună dintre lumi, și cazuri în care iubirea nu putea fi declarată direct, iar rafinamentul era ineficient. Ar fi absurd să ne imaginăm că nu se puteau găsi soluții, în fond, iubirea nu cunoaște nici un fel de obstacole. Violul nu este, și el, o formă de iubire? Mă refer la violul flagrant întrucît și primele două maniere conțineau, în forme mai edulcorate, elemente ale violenței erotice. În această trecere de la violența, mai degrabă simbolică, la cea directă, nomenclatura politică și culturală era mai puțin pregătită — sau poate dorea să păstreze anume aparențe —, așa că-și făceau intrarea în „budoar" activiștii „cu sarcini speciale", securiștii. Aceștia erau (sînt?) de două feluri — generaliștii, care puteau interveni în orice situație, și experții literari/culturali, care aveau un **libido** mai precis structurat. Sub conducerea generalistului — și aproape generalului! — Boțîrlan, amanții Negru, Wolf, Gavrilă, Rotaru, Matei și cîți or mai fi (fost) se puneau în priză și-atunci să vezi viol, pardon, dragoste!

Bineînțeles studiul topografic de mai sus suferă de oarece simplism, el nu ia în discuție faptul că între cele trei mari tipuri „pure" de amor existau și interferențe, zone de interes comun sau de confuzie erotică. Dacă urgența situației o cerea, iubirea frustă se metamorfoza în viol, cum s-a întîmplat în mai 1983, cînd au fost anchetați tinerii scriitori din jurul revistelor **Dialog** și **Opinia studențească**, iar la interzicerea lor temporară a contribuit din plin și dragostea rafinaților. De asemenea, ar fi neștiințific să nu observăm că la interzicerea (în primăvara trecută) a criticului Al. Călinescu și-au adus din plin contribuția toate cele trei forme de iubire. În plus, unii din „marii îndrăgostiți" amintiți pe parcursul acestui articol aveau un spectru erotic atît de extins încît nu-i puteai niciodată situa, cu precizie, într-o zonă sau alta. Dacă, de pildă, la M. R. Iacoban lucrurile sînt clare, el fiind un veritabil **uomo universale** al amorului de cultură, Corneliu Sturzu sau Pavel Florea par a ocupa numai două zone fiecare, și doar împreună, probabil, le acoperă pe toate trei.

Cam așa au evoluat, deci, numeroasele acte de iubire dintre politică și cultură la Iași, în ultimii vreo 20—25 de ani. Efectele negative pot fi explicate, în oarecare măsură, prin această conjugare de eforturi activisto-securiste, precum și prin vinovate complicități. Cum ar putea fi explicate însă „supraviețuirile", cum poate fi înțeles faptul că au existat totuși zone de creativitate, de productivitate culturală adevărată, că au apărut cărți, că au existat, totuși, expoziții, spectacole și concerte fără compromisuri? Aici, ei da, ar trebui să depună mărturie fiecare autor, fiecare om de cultură adevărat. Despre această luptă dramatică nu poate mărturisi unul singur. Nu ar fi cinstit.

Liviu ANTONESEI

CUVINTELE GOALE DUC LA DEZASTRE

■ **tov. arăposu s-a însănătoșit și ridică iar toiagul asupra noastră** ■

Va reînflori credința? Se dau slujbe la radio și tv, se sfințesc statui și obiecte, se scot foi religioase; oameni pînă ieri atei, sceptici și materialiști își asezonează frazele vorbite sau scrise cu numele lui Dumnezeu. Se iau interviuri fețelor bisericești, școlile și întreprinderile vor respecta zilele de Paști și Crăciun. Este oare o renaștere religioasă? Nu. Același oportunism și lichelism congenital care-a făcut pe țucălarii de ieri ai sistemului totalitar să leșine-n ode triumfalnice și-n gudurări encomiastice, le pune acum în gura coprofagă emfaza democratică, sentența liber-pansistă și aluzia eshatologică. Exemplul l-au dat chiar sfinții părinți: preafericitul a stat la coadă o zi la tv ca să-și mai mintă o dată turma, el care cu cîteva zile înainte tămîiase pe dictatorul sanguinos. Demascat, ironizat crunt și deplîns pentru „nefericirea" sa, dovedit meschin apologet și colabo, nedemn nu doar de arhipăstorie dar și de orice păstorie, a fost invitat să-și ascundă nevrednicia și să-și plîngă păcatele. S-a retras, bineînțeles, din motive de sănătate. Dar ca orice bun activist, impenetrabil la rușine și la teama damnării, revine însănătoșit să ridice iar toiagul asupra noastră. Asupra noastră ,căci asupra lupilor nu l-a ridicat și n-o să-l ridice nici acum, cînd s-au îmbrăcat în piei de oaie. Cel fără har atunci, fără puterea împotrivirii la rău, fără chemarea martiriului și fără credință, revine acum, bun și preabun pentru a ne împărtăși din har, curaj și credință. Un dram nu de religiozitate, ci de rușine să fi avut, se închidea definitiv undeva într-o mănăstire. Revenit în înaltul scaun, ne sporește, zilnic adunate, dezamăgirea și disperarea.

Cum să ceri puzderiei de lichelușe cameleonice să-și evalueze vina și rușinea, să devină mai drepți și mai buni, cînd cel chemat ca în cel mai înalt grad să-l amintească pe Hristos, nu este interesat decît de puterea și gloria lumească, întemeiate pe crimă și dezonoare? Am și auzit din partea unui slujitor al altarului, făcute publice prin radio, laude și lingușeli josnice adresate șefului redistribuit. Iată că Biserica nu numai că n-a fost, dar nici nu dorește să fie demnă și luptătoare. Dacă ar fi crezut cît de cît în ceea ce rostește cu buzele, ea ar fi trebuit să fie prima care să reziste minciunii ,degradării, distrugerii, prima care să nu colaboreze cu monstrul, să nu-l lingușească, să nu se supună; să fi căutat nu liniștea veacului și bunăstarea, ci adevărul credinței, lupta pentru credință. Slujitorii altarului ar fi fost atunci martirii și luminătorii. N-au fost. S-au dovedit nedemni de martiriu, deci și de credință: trupul a fost pentru ei mai presus decît sufletul. De-aceea încă din primele ore ale Revoltei au încercat să ne înșele. Unii au fost demascați. Ceilalți, în numele credincioșiei renăscute, beneficiază de o stimă de circumstanță, tot atît de valoroasă ca și cei care-o practică. Căci, dacă-n ultimă instanță, nu-i cerem preotului să fi fost martir, dar să nu fi lingușit, să nu fi aprobat, să fi tăcut, îi putem cere. Dar nici atît n-a fost în stare. Îi pleсau oamenii de la biserică, dar el făcea politică per-istă în loc de slujbă.

Acum 2—3 ani am vrut să iau parte la sărbătorirea Paștelui la o biserică din Iași. Știam că o să trebuiască să suport scrisoarea pastorală și eram oarecum pregătit. Dar ce-am ascultat întrecea închipuirea: 10 minute, 15, 30, 45, o oră, o oră și jumătate! Lumea pleca în tot mai mare număr, dar preotul nu se oprea. Și ce stil avea scrisoarea! Mai ascultasem de nevoie și altele, dar aceasta era ultraceaușistă, ultrastalinistă, cu un limbaj de învățămînt de partid din anii '55. Și nu mai termina cu laudele cele mai josnice pentru nebun și sinistră. O oră și jumătate! Și eram într-o biserică și era de Paște! M-am interesat și de alte biserici. Unii preoți, puțini, au redus pastorala la 10 sau 5 minute, iar un preot de țară la 0. Deci, s-ar fi putut! Dar de ce să se expună acel preot! Mai bine să profaneze sărbătoarea cea mai măreață a creștinismului, mai bine să plece nouă zecimi din oameni acasă, scîrbiți și deznădăjduiți că li se ia și Învierea!

Cînd Biserica ar fi trebuit să fie bucuroasă de martiraj, acesta fiind însuși sufletul ei: suferința pentru Hristos. În această luptă și rezistență și suferință s-ar fi întărit și lămurit ca metalul în foc, și-ar fi realizat scopul ei, care nu-i lumesc, ci duhovnicesc. Lăsînd să-i scape toate ocaziile, cum mai poate fi ea reabilitată acum, cînd credința a devenit demagogie și oportunism?

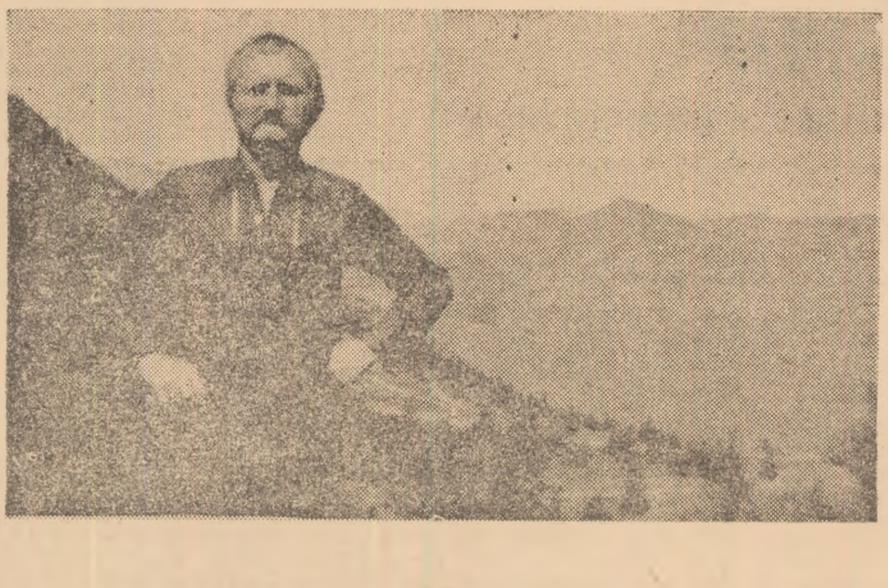
Și-a mărturisit vreun preot păcatele public? Ar fi fost o mare pildă de umilință creștinească și de voință de mîntuire: **Am tăcut cînd mi s-a dărîmat biserica, am aprobat cu semnătura mea aceasta, m-am rugat pentru cei doi antihriști și diavoli și i-am preamărit, nu mi-am ridicat glasul să apăr un preot vrednic care-a fost închis, am pîngărit taina spovedaniei pentru securitate, m-am îmbogățit pe cînd țara se tîra în mizerie, am sporit nemernicia și disperarea țării prin trădarea idealului funcției mele, am contribuit la distrugerea credinței prin necredința mea și lipsa mea de omenie și curaj etc.** (Mai degrabă a făcut ceva asemănător Dincă). Am întrebat un preot bătrîn cîți crede să fie preoții compromiși. Omul fiind cinstit, credeam că-și va apăra instinctiv tagma. Răspunsul m-a uluit și vreau să cred că nu reflectă adevărul: 90 și ceva la sută!

De ce să ne mai mire atunci numărul delatorilor: ce poate naște lipsa credinței decît oameni dispuși să treacă peste orice ca să le fie bine? Sigur că secolul XXI, după o vorbă celebră, va fi religios sau nu va putea exista. Istoria poate fi privită și ca progresul realizării dumnezeirii în omenire. Și poporul credincios va fi fericit, orice i se va întîmpla, nu cel alergînd după prosperitate. La 16 decembrie în poporul român s-a produs un acces de transcendență: înțelegerea prin disperare a esenței transmundane, transmateriale a vieții. Și acest strop de trăire înțelegătoare a învins tancurile și mitralierele și-a răsturnat în neant una din fețele antihristului. Dar nu putem beneficia la nesfîrșit de aceste clipe de revelație: ele trebuie reînviate și regăsite zilnic. N-am regăsit credința dacă, atei pînă ieri, azi spunem la radio și în ziare: Dumnezeu și Isus și cruce, — mai degrabă ne dovedim încrîncenarea în a fi mai departe nepăsători la stringența unei înnoiri radicale, a unei reînvieri. Credința nu e declarație (așa ceva a făcut și patriarhul), ci realizare în concretul trăirii a spiritului (în acest sens, **Imnele** lui Ioan Alexandru sînt tocmai dovada necredinței autorului) și jertfă. Jertfa vieții numai domnul o cere, cînd vrea (și fericit acel căruia i-o cere); dar jertfa minciunii, a urii, a indolenței, a necurajului, a comodității, o cere zilnic. Dar cel care crede că n-are nici o vină (sau vrea să lase să se creadă, ceea ce este și mai grav), cum se va purifica? Cum se va curăți Biserica noastră și cum ne va chema și pe noi la adevărata curăție, cînd probabil în numele virtuții ascultării și-al umilinței se admite revenirea celui nedemn pe scaunul demnității spiritului?

Iată că nici în ceasul al doisprezecelea Biserica nu se pocăiește de nevrednicia ei de pînă acum, nici în ceasul al doisprezecelea nu-i pasă de adevărata credință și de oamenii care vor s-o aibă și stăruie în rușinoasele ei greșeli, mult mai damnabile acum cînd sînt făcute nu din constrîngere, ci cu voie veghează. Aș zice că nici activiștii și securiștii n-au îndrăznit atît de mult. Alegerea lui Teoctist sfidează și batjocorește toată suflarea ortodoxă românească. De la lașitate și colaboraționism s-a ajuns la cinism. Toată activitatea publică preoțească de după evenimentele din decembrie este deci o mascaradă și Bisericii nici nu-i pasă că ea singură dovedește că este așa. Este stupefiant, este abominabil. Acest nenorocit popor este trădat și batjocorit la nesfîrșit de chiar cei chemați să-l lumineze și să-l conducă. Și așa s-au făcut și alegerile la scriitori pentru desemnarea candidaților la conferința pe țară: prin vot secret, neinfluențată de nimic, inteleghentsia românească s-a definit pe sine alegînd s-o reprezinte lingăi și țucălari ceaușiști, delatori și impostori nevertebrați și acefali, cei care-au otrăvit prin scrisul lor, ani de-a rîndul, mințile și sufletele oamenilor.

Acolo unde cuvîntul trebuie să strălucească în puterea și puritatea lui, în biserică și în literatură, tocmai acolo este el iarăși înjosit și luat în deșert. Vom auzi, deci, iarăși cuvinte moarte. Așa cum în presă, radio și tv, o liotă de foști activiști ne vorbește de democrație, libertate și adevăr, demnitate națională și frumusețe morală, tot așa preoți arghirofili, ventripotenți, foști și prezenți delatori, ne recită sublimele cuvinte ale revelațiilor. Profanatori și unii și alții, cu singura scuză că prin chiar prefăcătoria lor aduc un omagiu adevărului. Dar această scuză li se poate acorda și oribilului și acoliților lui care, cu cele mai lăudabile vorbe, ne-au dus la ruină. Cuvintele cer, de la începutul lumii, analoage celor genezice ale lui Elohim, realizarea substanței lor spirituale. Cuvintele goale, mai devreme sau mai tîrziu, duc la dezastru.

Nicolae IONEL

COMUNISMUL – cea mai vastă crimă din istoria omenirii

Mihai URSACHI în dialog cu Liviu ANTONESEI

■ **Exilul, temnița, expulzarea sau „accidentul de automobil"** ■

L.A. : Acum nouă ani plecai în Statele Unite cu o bursă ; dacă nu mă înșel era pe la sfîrșitul anului, oricum în toamna. De atunci, au trecut, deci, nouă ani în care nu ne-am văzut. Cum s-a întîmplat asta ? Cînd ai plecat, aveai de gînd să nu te mai întorci, sau a fost o decizie luată acolo ? Ce s-a întîmplat, de fapt ?

M.U. : Era, de fapt o bursă de călătorie de studii, acordată de Agenția Departamentului de Stat, iar rațional gîndeam că mă voi întoarce odată cu terminarea acestei burse. Totdeauna am știut că locul meu este aici, de altfel, nu mi-am luat decît o mică geantă de umăr în care aveam un exemplar din subțirica mea carte **Inel cu enigmă**, publicată în 1970, și cele strict necesare. Deci, rațional credeam că mă voi întoarce, dar în subconștient, la tesiunea imensă ce s-a aplicat asupra noastră a tuturor, de fapt în fiecare clipă a vieții noastre, eu trebuie să adaug și cei trei ani de temniță grea, plus lupta pentru fiecare cuvînt, pentru fiecare silabă publicată, iar toate acestea îmi dădeau o senzație că mă sfîrșesc, că mă termin foarte repede. Ajuns în Statele Unite, întoarcerea mi se părea o sinucidere, rămînerea în exil mi se părea, de asemenea, o sinucidere. Eram pus în fața unei alternative din care am ales latura ce mi se părea că îmi acordă o minimă șansă de supraviețuire și autoconservare, în speranța, și aceea foarte mică, că odată și odată aș putea să mă întorc aici fiind cît de cît folositor. N-a fost ușor, decizia am luat-o după o lungă meditație și ezitare...

— În vara lui 1982, a apărut „cazul Virgil Tănase". Îmi amintesc că ai fost printre puținii care ai luat atunci atitudine, adresîndu-te, în termeni foarte duri — noi vom relua în numărul viitor textul — direct fostului președinte. Dacă, după acea luare de poziție, te-ai fi întors, ce s-ar fi putut întîmpla ?

— Dar tu, tu cam ce crezi despre asta ? Dacă îți amintești măcar cîteva propoziții din scrisoarea aceea, cam ce crezi că mă aștepta ?

— Bănuiesc că din nou temnița sau, în cel mai bun caz, o expulzare cu acte în regulă..

...sau chiar un mic „accident de automobil", în care automobilul trece și te calcă, asta înțelegeau ei printr-un accident de automobil.

— Da, foarte posibil, era una din metodele lor și nu dintre cele mai blînde. Eu n-am avut parte decît de „alergare cu antrenament mecanic".

— Amenințarea cu automobilul se practicase deja, înainte de plecare. Avocatul Vasilache, care era prieten cu șeful securității, mi-a spus odată că mă poate călca o mașină cînd merg pe bicicletă și că, deci, e mai bine să stau cuminte la mine, în Țicău...

— Nu mă miră, dar să revenim la momentul America. Cînd ai ajuns în SUA, erai un intelectual format, un scriitor de 40 de ani, cu o experiență de viață și scriitoricească indiscutabilă. Ce a însemnat America pentru un om format, astfel format ?

—„O, America, America" — Franz Kafka. Pentru început, trebuie să spun că eu nu știam deloc englezește. Această limbă nu mi-a fost niciodată prea apropiată, mi se părea prea lunecoasă, cuvintele mi se păreau prea scurte, prea ușor de pronunțat. De fapt, aveam o idee imprecisă și realmente falsă despre această limbă și despre bogățiile ei. Deci, principalul meu efort de început, ca al tuturor românilor ce vin în exil economic sau politic, a fost de a-mi apropia limba engleză cît mai repede și cît mai bine.

— Înainte de a pleca, eu te-am auzit vorbind franțuzește perfect, de asemenea nemțește. Mai știu că stăpînești latina și greaca...

— Greaca mea nu e grozavă, dar la latină am avut mereu notele maxime, iar cînd am fost la Vatican, am reușit să mă înțeleg în latina vaticană destul de bine.

■ **Doamna Veronica Way semăna cu Veronica Micle** ■

— Se poate deci spune că ai talent pentru limbi străine. Asta ți-a servit în însușirea englezei ?

— Cred că da. Să-ți spun însă cum am procedat. M-am înscris la o școală pentru străini și m-am scufundat complet în limba engleză. Cum îți spuneam, engleza nu-mi era simpatică, dar am trecut peste asta. Școala era gratuită, foarte serioasă, cu profesori foarte buni. Avea „tot dichisul" pentru învățarea limbii, indiferent din ce arie lingvistică veneai. În general, cursurile durează circa 6 luni, dar după vreo două luni jumătate, persoana care se ocupa în mod special de mine și pe care n-am s-o uit niciodată, Doamna Veronica Way — iar way, în engleză, înseamnă drum... —, și care semăna puțin cu Veronica Micle, mi-a spus : „Domnule Ursachi, Dumneavoastră nu mai aveți treabă aici, căutați o altă școală, aici nu mai are rost să pierdeți vremea". N-aș încheia însă răspunsul înainte de a-ți descrie puțin școala și împrejurimile. Era așezată într-un peisaj de nepovestit. Se vedea un munte splendid care se numea **San Miguel**, iar școala era într-o vale prin care curgea un rîu, ce se strecura pe sub palmieri, iar eu locuiam în apropiere, în **Spring Valey**, Valea cu izvor, o suburbie a orașului San Diego, iar acolo chiar curgea un izvor, un pîrîu, care nu era poluat deloc. Să nu vă imaginați că apele în America sînt așa de poluate ca în RFG sau în România, de pildă...

— Deci, prima dificultate a fost limba, care nu pare să fi fost una insurmontabilă devreme ce, după 2—3 luni profesorii ți-au dat liber de la această școală. Ce a urmat după însușirea limbii ?

— M-am înscris la un program doctoral într-un alt stat. Imediat ce am ajuns să înțeleg rezonabil limba engleză, m-am apucat de lucru. Dar trebuie să știți că, după cele 2—3 luni, cînd Doamna Way mi-a spus că nu mai am treabă acolo, engleza mea era, aș spune — dacă aș lăuda-o la maximum —, aș spune că era, de fapt, minimă. Dar pentru ei, în general în America, a ști limba înseamnă a putea supraviețui în situațiile de comunicare din viața obișnuită. Bagajul lor de cuvinte, chiar al americanilor get-beget, care nu au probleme de ordin intelectual sau cultural e de circa 500—800 de vocabule, pe care le poți folosi în toate împrejurările. Adică să poți cere brînză, pîine, să te poți deplasa cu tramvaiul. În acest fel, ești funcțional și nu-i mai interesezi...

— Ei înțeleg limba ca un ce pur instrumental și deloc sub aspect expresiv?

— La nivelele respective, da. Pe ei îi interesează să fii funcțional din punct de vedere al **business**-ului, al vieții practice. Dacă ești aici funcțional, nu mai ai probleme, ești O.K., nu-i mai interesează.

— Bine. Revin cu întrebarea — ce a urmat după povestea cu limba ?

— Eu eram, deci, în sudul Californiei, la San Diego, cînd mi-a parvenit vestea că se caută un germanist la Universitatea statului Texas din Arlington. Cum știi, eu sînt licențiat în germană la Iași, iar la Arlington era profesor Domnul Constantin Corduneanu, fost prorector la Universitatea ieșeană. M-am dus, deci, în Texas, iar Domnul Corduneanu m-a prezentat profesorului Ronald Derk, șeful departamentului de limbi germanice, un neamț din Banatul sîrbesc. Cum Domnul Corduneanu nu știe germana, m-a lăsat o jumătate de oră cu profesorul Derk să vorbim nemțește .După douăzeci de minute, mi-a spus că sînt angajat, mi-a arătat biroul meu, cutia poștală și mi-a spus cînd încep orele. Pînă să-mi dau seama ce se întîmplă, am intrat în **business**, cum s-ar zice, n-am ars gazul șapte luni...

— Și, totodată, ai început programul de doctorat...

— Nu totodată. Pentru a te înscrie la doctorat, trebuie să plătești, iar eu a trebuit să cîștig niște bani înainte, să cîștig niște salarii. După aceea, deci, am putut plăti taxa de înscriere pentru programul de doctorat. Dar nu numai asta era important, mai trebuia să mi se recunoască titlul de **Master of Arts**. Or, absolvenților de facultate din România nu li se recunoștea acest titlu. Aici am avut, iarăși, un mare noroc de recomandările primite de la poetul și profesorul Donald Eulert de la Universitatea San Diego, de la Matei Călinescu, profesor la Indiana University, și de la profesorul Corduneanu. Pe baza acestor trei recomandări și fără nici un act, nici măcar diploma de bacalaureat sau de 7 clase, am obținut titlul de **Master of Arts** necesar doctoratului...

— Mi-ai povestit zilele trecute că un program de doctorat în S.UA. îți poate aduce foarte ușor aminte de universitate, ba chiar de viața de școlar. Vrei să intri puțin în detalii ?

— Da, domnule, mă simțeam exact ca la Liceul „Laurian" din Botoșani unde, pînă în 1957, cînd am terminat eu, disciplina era încă disciplină. Numai pedepsele corporale lipseau, în rest, o disciplină de fier, ca la școală, apelul frecvenței ș.c.l. Astfel că, după prelungile mele studenții de la Iași, am avut parte de încă o studenție, una riguroasă, după care jinduiam. Mă tem, că a fost ultima. Jinduiam după ea, am avut-o, dar tare mă tem că a fost ultima.

— Cît a durat ?

— Circa trei ani.

— Deci, după trei ani, erai doctor. Dar doctor în ce ?

— Nu mi-am susținut imediat doctoratul. A mai trecut aproape un an să-mi fac tezele. Oricum, doctoratul meu este dublu. Principala arie de concentrațiune este germanistica, deci limba și literatura germană, iar a doua arie de specializare sau expertiză este „filosofia și sociologia". După cum, probabil, se știe, prima mea facultate de aici, de la Iași, a fost filosofia, abia după aceea am studiat germana la aceeași facultate, la aceeași Universitate. La Arlington, paralel cu studiile pentru doctorat, îmi țineam mai departe orele de germană pentru care eram plătit, din care trăiam.

— După cîte îmi amintesc din discuțiile noastre, după ce ți-ai susținut doctoratul, te-ai mutat din Texas în California. De ce ?

■ **Texasul este un stat ciudat ! Climă ucigătoare, șerpi cu clopoței, crah petrolier și cea mai lungă constituție din lume** ■

— E adevărat că m-am mutat. Texasul este un stat foarte ciudat. În primul rînd, din punctul de vedere al climei, este absolut infernal. Brizele ce bat dinspre Golful Mexic transformă imensul stat al Texasului într-un fel de „deșert umed", bîntuit de țînțari cît vrăbiile, de șerpi de toate felurile, care mișună peste tot. Îmi cumpărasem o casă, chiar lîngă Universitate, vis-à-vis de a profesorului Corduneanu, dar grădina îmi era plină de **ratlesnake**, de șerpi cu clopoței. De asemenea, cînd mă duceam să înot într-un lac din apropiere, erau multe lacuri în Texas, cu apa limpede și caldă, cam de temperatura ceaiului pe care îl bem noi acum, cînd mă duceam să înot, aveam mari probleme cu alt soi de șerpi, numiți **water mocassines**, mocasini de apă, care sînt foarte scurți, spre deosebire de șerpii cu clopoței ce pot trece de 2 metri și care au o mușcătură mortală...

— În poezia ta, șarpele, Marele Șarpe, are un anume rol.. Cum de te-au alungat șerpii din Texas tocmai în California ? Zău, nu înțeleg..

— A, nu, n-am plecat de frica șerpilor ! Eu iubesc șerpii, i-am iubit întotdeauna. Ce m-a alungat a fost clima care este absolut infernală. De pildă, consulul Marii Britanii la Houston primește salariul triplu deoarece are un regim colonial, ca și cel de la Calcutta. Clima e ucigătoare, pe mulți români i-a distrus complet, precum și pe descălecătorii inițiali, care au fost în majoritatea lor germani, bine plătiți de Împăratul Germaniei și Austriei în secolul trecut pentru a coloniza Texasul. Din această cauză, în Texas, există destule sate și orașe cu descălecători germani, care-s destul de izolate întrucît, la o suprafață cît a Franței, populația e cam cît a României. E o mulțime de spațiu liber acolo, pînă și eu mi-am putut permite să-mi cumpăr o mică moșie pe malul rîului Barzos, unde mi-am făcut o rampă de lansare pentru barca mea cu motor. Splendidul rîu Barzos se varsă în Golful Mexic, puteam naviga de la mine de la moșie pînă la Golf, ceea ce am și făcut de vreo două ori. Dar, din punctul de vedere al înotătorului, Golful Mexic nu e supremul lucru — din cauza sedimentelor nu este adînc, e poluat datorită petrolului ce se extrage de pe platforme, e plin de rechini, iar împrejurimile sînt bîntuite de țînțari, șerpi și tot felul de alte ființe. Deci, din punctul de vedere al climei, Texasul este un stat de evitat de către românii ce merg acolo. Din punctul de vedere al **business**-ului, este statul care, cînd am ajuns eu acolo, mergea cel mai bine, dar în cei cîțiva ani cît am locuit în el, s-a produs catastrofa cu căderea prețurilor petrolului — de la 20—22 de dolari barilul la circa 6—7 dolari un baril. Deci, climei catastrofale s-a adăugat acest crah economic absolut, un dezastru financiar instantaneu care a dus la tot felul de reduceri și pe plan universitar, pe toate planurile... Texasul se bazează prea mult pe petrol...

— Deci ai plecat în California...

— Din motivele pe care le-am enumerat pe scurt, precum și din alte motive, am hotărît să plec din Texas cît mai repede. Așa încît mi-am vîndut casa, mi-am vîndut mica moșie fără nici un fel de cîștig, ba chiar cu mare pierdere. Am avut noroc că am putut să obțin ceva bani la vînzarea casei, pentru că mulți și-au pierdut casele fără să cîștige nimic. Mi-am pus apoi lucrurile de strictă utilitate în mașină — nici nu-ți închipui cîte lucruri încap într-un „Mercedez Benz Sedane" —, am agățat de **hitchul** mașinii barca cu motor pe care am folosit-o ca pe un

trailer umplînd-o cu cărți, m-am urcat la volan spunînd „adio, Texas", și am pornit-o spre Munții Stîncoși, spre partea cealaltă a Americii, spre Coasta de Vest. A fost o lungă călătorie, nu mi-am ales drumul cel mai scurt, am trecut prin fel de fel de state, prin Colorado, unde am stat la „Colorado Springs" m-am urcat pe Muntele Peek, prin statul Yuka. Un lung voiaj de pe Coasta de Est spre cea de Vest, cu barca plină de cărți, cu un seif metalic în care-mi țineam actele și cu armele mele. Ca în majoritatea statelor americane, în Texas, portul de arme este liber. De altfel, există un alineat în Constituția Statelor Unite în care se prevede că poporul este înarmat. În cazul în care guvernul, care este servantul poporului, nu mai convine acestuia, poporul are posibilitatea — nu numai dreptul — de a răsturna imediat guvernul prin forța armelor. Eu nu de asta purtam arme, ci pentru a evita posibilitatea de a fi atacat. De altfel, armele se poartă la vedere, aveam cîte un cîrlig la fiecare ușă a mașinii și de el erau agățate carabinele, ca toată lumea să vadă că sînt înarmat și să nu se gîndească vreunul să mă atace...

— Înțeleg că nu te-a atacat nimeni, de la Coasta Atlanticului la cea a Pacificului, devreme ce ți-ai putut prelua anumite activități universitare, iar acum ești în fața mea fără a purta urme vizibile de rănire cu arme de foc...

— Nu, nu m-a atacat nimeni. Doar cînd am intrat în statul California am avut unele probleme cu armele. Trebuie să-ți spun că statele americane nu-s ca județele noastre. Fiecare stat are guvernul, senatul, guvernatorul, constituția sa. Texasul, de pildă, are cea mai lungă Constituție din lume — e cît vreo 3—4 cărți de telefon, cam cît o valiză mărișoară. Mă întreb cine-o fi scris-o și cine-o fi citit-o vreodată! Cum îți spuneam Texasul e un stat foarte bizar. Printre altele e numit statul „Lone Star" (al stelei singuratece), a avut un rege, a existat chiar și un împărat al Texasului, iar familia de Habsburg are acolo o moșie, un ranch cam de dimensiunile Austriei..

— Acesta e, deci, Texasul. Dar California?

— Deci, am ajuns la bariera ce semnala intrarea în California. Acolo, în principiu, se verifică dacă nu ești urmărit, singura legitimație ce ți se cere e carnetul de conducere auto. Pe mine, nu m-au întrebat nici asta, însă polițiștii de acolo s-au uitat visători la carabinele mele, care erau destul de bune, și mi-au spus: în California, legile pentru portul armelor de foc sînt puțin diferite față de Texas. Mă luaseră drept texan, aveam număr de Texas, engleza mea avea un ușor accent de acolo. Mi-au spus că trebuie să înregistrez armele la poliție, nu atît carabinele cît pistoalele, armele de mînă, **hand guns**, imediat ce mă hotărăsc să mă stabilesc undeva. În sfîrșit, să uităm aceste aventuri cu armele de foc, cît am stat în California nu m-a întrebat nimeni de ele. Le-am dus, de altfel, pe toate la **ranch**-ul prietenului meu, poetul Don Eulert, acolo e nevoie de arme — mai împușcam iepuri, capre, unii coioți ce deveneau prea obraznici...

— Dar relațiile tale cu studenții? E o chestie subconștientă, mereu tragi spre șerpi, pistoale, dar de studenți nu-mi spui nimic? Cu studenții cum a fost?

— Stai puțin, Liviu Antonesei, pînă acolo mai sînt cîteva chestiuni interesante. Trebuie să surprindem puțin America, nu? În sfîrșit, am intrat în California, am ajuns la **ranch**-ul lui Eulert. Fiind într-un stat străin, unde să mă duc dacă nu la un prieten. Am ajuns la **ranch** și, din fericire, aveam cifrul porților care închid accesul spre el, căci din familia lui Don nu era nimeni acasă, el însuși fiind plecat în Europa. Am stat singur vreo opt zile, într-o liniște desăvîrșită, sub un cer tot atît de frumos ca acela de la Voroneț, plimbîndu-mă pe sub copaci imenși de eucalipt. Am stat, deci, în casa prietenului meu într-o singurătate deplină, avînd tot ce e nevoie la dispoziție, pentru că această casă e prevăzută pentru supraviețuire totală de 15—20 de ani, poate face față oricărei catastrofe ecologice sau militare. M-am simțit ca acasă acolo, m-am calmat, am început să-mi fac planuri de viitor și, în cele din urmă, a apărut și Donald, surpriză plăcută pentru amîndoi. Don mi-a găsit o locuință și m-am instalat în San Diego la locul numit **Ocean Beach**, care e într-adevăr o plajă imensă la Pacific, unde se află cel mai lung peron de pescuit din lume, un peron pe piloni de beton care merge foarte departe în ocean. M-am așezat acolo, pe strada **Santa Cruz**, și-am început să mă gîndesc cum să atac universitatea cea mai bună din San Diego. Eulert îmi oferise ore la școala lui, era decan la **California School of Professional Psychology**, care este o ramură a Universității la care voiam eu să merg, dar era vorba de logică formală și altele ce nu mă interesau. Pînă la urmă, Don mi-a aranjat o întîlnire cu decanul umanităților de la **San Diego University of California**, fără să-mi spună despre ce e vorba. Credeam că e un simplu prieten venit împreună cu alții. Pe sub eucalipți, pini, portocali și arbori de **grappe-fruit**, am discutat, ca de obicei, despre poezie, artă, filosofie, iar la sfîrșit, decanul Universității m-a întrebat dacă nu vreau să țin o conferință pe tema asta în fața profesorilor și a studenților. De-abia atunci mi-am dat seama de scopul întîlnirii. Conferința o aveam deja în cap... era despre gîndirea lui Heidegger și ironia din literatura postmodernă. Am ținut, deci, conferința...

— Asta cînd se întîmpla?

— Joi 30 aprilie 1986, la ora patru după-amiaza...

— Practic, din aprilie 1986, ai fost profesor acolo, . . .

■ Europenii invadează universitățile americane? ■

— Da, după ce am ținut această conferință, am devenit profesor acolo, de fapt lector. Înaintea mea cu o săptămînă conferențiase Jacques Derrida, care era profesor asociat, al Universității, așa că am venit pe un sol cam... derridean!

— N-ai fost emoționat, auzind după cine conferențiezi?

— Nu, am avut noroc să nu-mi spună nimeni înainte. Am aflat după ce ținusem conferința, de altfel nu mai fusesem niciodată acolo.

— Dacă ai fi știut cine a conferențiat înaintea ta, ce-ai fi făcut?

— Probabil că aș fi schimbat subiectul. După cum se vede, subiectul ales de mine e destul de derridean... Deci, au existat aceste două conferințe, aproape pe aceeași temă, la interval de o săptămînă sau zece zile...

— Iar ei, americanii, au crezut, probabil, că europenii invadează universitățile lor...

— Nu, nu cred, nu era chiar o invazie. Jacques Derrida era deja membru al corpului didactic de acolo, era profesor asociat. Eu am fost imediat angajat ca lector, dîndu-mi-se două grupe de studenți... Și, oricum, universitățile americane sînt pline de profesori europeni, chiar și români sînt foarte mulți.

— Spune-mi ceva despre cursurile de literatură pe care le-am evocat de cîteva ori zilele trecute, dar despre care nu vrei să-mi spui astăzi nimic. Cum se desfășurau ele?

— Mai întîi, trebuie precizat că sistemul de învățămînt, nu numai de nivel universitar din America este complet diferit de sistemul din țara noastră. Sistemul nostru, care a fost gîndit și construit în principiu de Spiru Haret, imită în mare sistemul de învățămînt francez. Or, aceste sisteme sînt complet diferite, în ce privește organizarea, gradele, totul. De altfel, întreaga viață în America, sistemul social și politic, **establishmentul** cultural sînt complet diferite. America este o lume în sine, o lume complet diferită, dacă nu cumva chiar opusă lumii pe care o cunoaștem noi, nu numai în România, ci și în Europa...

— Deci, cînd noi spunem Occidentul, trebuie să înțelegem două lucruri: pe de o parte, Europa Occidentală, pe de alta, America, care este cu totul altceva decît Europa Occidentală. Așa este?

— Absolut adevărat. Sistemul politic, sistemul social, sistemul de învățămînt sînt complet diferite, deși, firește, există legături naturale între cele două tipuri de societate. Să nu uităm, de pildă, că Benjamin Franklin, unul din întemeiatorii sistemului politic din America, a fost un admirator și un prieten al lui Friedrich Schiller. Să nu uităm nici că Revoluția franceză s-a inspirat din Constituția americană și, viceversa, americanii au primit influențele Revoluției franceze. Cu toate acestea, datorită spiritului lor independent și personalităților pe care au avut norocul să le aibă la momentul potrivit, au dezvoltat un sistem în întregime al lor, un sistem cuprinzînd toate sectoarele vieții umane, absolut diferit și unic în istoria planetei.

— O.K.! În cadrul acestui sistem global cu totul diferit de cel european, aveau loc și cursurile tale cu studenții. Eu nu mă las, chiar vreau să știu cum se desfășurau acele cursuri...

— Bine, bine, voiam să-ți mai vorbesc despre așezarea Universității, undeva pe o înălțime semimuntoasă, despre faptul că pe fereastră se vedea oceanul de un albastru incredibil — ilustratele pe care le vedem sînt o copie palidă a culorii oceanului din anume zile —, dar renunț! Deci, cînd m-am prezentat la clasă, primele mele cuvinte au fost: „Eu n-am venit să vă învăț cum să scrieți poezii și proze scurte, dar dacă dumneavoastră vă gîndiți că mi-ați putea da niște lecții în privința asta, sînt gata să vă plătesc cu ora, sînt gata să învăț și eu cum se mai scriu poezii și proze scurte". Principiul era ca toată lumea, în special tinerii mei studenți să scrie cît mai mult. Era ca un fel de cenaclu, ei scriau, iar eu eram un fel de coleg mai în vîrstă. Se citeau lucrările, se discutau, iar la următoarea întrunire se dădeau lucrări scrise originale, precum și eseuri despre lecturile anterioare. Lucrările teoretice le notam, pe cele de artă creatoare — poezii, proze scurte, fragmente de roman — nu, pentru că arta nu se poate cîntări. Tot timpul, aveam trei puncte fixe, de referință, de obicei erau proze scurte. Cele mai frecvente erau: **Berenice de Edgar Allan Poe, Metamorfoza de Kafka** și o povestire la alegere din Borges. Despre aceste trei modele ei trebuiau să producă periodic interpretări, să le analizeze pe toate fețele.

— Dacă înțeleg bine, era un fel de curs de stimulare a creativității și de încercare de descifrare a mecanismelor literaturii...

— Da. Esențialul este că libertatea era absolută. Și pentru mine — puteam lucra cu oricîți studenți între un minim de 8 și un maximum de 20. Eu acceptam mai mulți și mai eliminam pe parcurs, în mod discret, elegant. Asta în primele două săptămîni, apoi lucram foarte bine cu cei rămași, pentru că clasa nu e pur și simplu o clasă, ci un cerc de afinități, format în genere din 12—15 persoane, pe parcurs deveneam un fel de grup literar, ne întîlneam și la mine acasă ori la cîte unul din ei, discutam și probleme de altă natură, mergeam și la plajă, eram un cerc de liber creatori...

— Liberi creatori, ai spus, Mihai Ursachi... Cînd ai plecat din țară, publicasei șapte sau opt volume de poezie și unul de proză. Pe de altă parte, în activitatea de profesor te ocupai de acești tineri studenți care scriau mult, dar tu ai scris?

— Important e că scriau ei, și scriau atît de bine încît, în valizele mele în care nu mai încăpea o foiță de țigară, tot am adus cîteva texte. Atît de frumoase erau unele din ele... Iar eu, eu scriam în limba română, am mai publicat și în engleză, dar nu mult, pe mine nu m-a interesat să public și nu mă interesează nici acum, nu cred în traducerea poeziei. Din ce-am scris, esențial mi se pare **Dialogul la țărmul Oceanului**, care s-a publicat în două numere succesive din **Agora**. Mai publicasem și înainte, cînd eram în Texas, în revista lui Ștefan Baciu de la Honolulu, în alte reviste din exil, ba chiar și în chineză într-o revistă din Taiwan.

■ Pe 22 decembrie 1989, justificarea morală a exilului politic românesc a încetat să mai existe ■

— Mihai Ursachi, în decembrie trecut, pe la mijlocul lunii erai, deci, în California, cu o slujbă bună și plăcută, cu o casă a ta, cu obiceiurile tale stabile. Cum ai primit veștile din țară, ce auzeai despre ce se-ntîmplă la Timișoara și după aceea?

— Pentru mine, a fost o zguduire, un cutremur. Deja aveam presentimentul că ceva trebuie să se-ntîmple. Binențeles că buletinele de știri radio și tv din America nu omit nimic. Cine vrea să se informeze se informează imediat și complet. Am știut atunci că visul meu — al nostru — dintotdeauna e pe cale să se realizeze. De altfel și mai înainte am simțit lucrul acesta. Cu cîteva săptămîni înainte, eram într-o stare de febrilitate, mă gîndeam cîți mai trăiesc și cîți nu mai trăiesc, cîți pot fi mobilizați din exil, cum o să ne putem organiza, cum o să decurgă din punct de vedere concret, dar știam că asta se va întîmpla. Am hotărît imediat că întoarcerea mea e doar o chestiune de timp și nu de principiu, pentru că, încă de pe 22 decembrie, mi-am dat seama că justificarea morală a exilului politic românesc a încetat să mai existe, iar pentru mine, cauzele ce au făcut să merg în exil politic dispărînd, rămînerea mea în exil ar fi fost imorală și nelegitimă.

(continuare în pag. 10)

(urmare din pag. 9)

— Nu toţi gîndesc ca tine. De pildă, dintre intelectualii foarte cunoscuţi, în afară de regizorii Andrei Şerban şi Vlad Mugur, nu ştiu dacă s-a mai întors cineva. Ceilalţi crezi că se vor întoarce ?

— Am vorbit cu mulţi dintre dînşii, nu vreau să par absolutist în povestea asta, dar nu crezi că e adevărat că dispărînd cauzele exilului politic românesc, acesta nu mai are nici o justificare morală ? Sublata causa, tolitur effectus.

— Sînt de acord cu asta, de aceea te întreb : ce crezi că vor face ceilalţi ?

— Dacă ai fi fost în situaţia asta, ce-ai fi făcut, sau crezi că eu gîndesc exclusivist ?

— Nu cred că eşti exclusivist. Eu cred că m-aş fi întors imediat. Nu ştiu însă dacă aş fi reuşit vreodată să plec de aici. M-am gîndit adesea la soluţia exilului, dar mi-am dat seama că n-aş fi rezistat...

— Da, bine. Să revenim. Am vorbit deci cu mulţi, nu are rost să le dau numele, intelectuali importanţi şi de valoare, fiecare avea motive întemeiate să nu se întoarcă — unul mai avea doi ani pînă la pensie, altul era bătrîn şi bolnav cu nevasta pe moarte, altul are şase copii, toţi de vîrstă şcolară. Toţi plecaseră pe motive de ordin politic, dar acum nu se mai întorc din motive de altă natură, economice în primul rînd...

— Să nu fim absolutişti, să spunem că fiecare optează după cum îi dictează conştiinţa. Ţie ţi-a dictat să te întorci. În momentul de faţă eşti director la Teatrul Naţional. Ce ai de gînd să faci aici ?

— După cum am mai zis-o de cînd m-am întors, am venit aici „la muncă, nu la plăcinte", am venit să-mi încerc încă o dată forţele, să văd dacă mai sînt capabil să fiu în vreun fel de folos oraşului nostru, pentru că lozinca mea este : „Să gîndim global şi să acţionăm local".

■ Teatrul Naţional „Vasile Alecsandri" nu e un teatru de undeva din provincie, e Teatrul Naţional românesc ■

— Mi se pare foarte bună, dacă am gîndi cu toţii la fel, poate am reuşi să urnim „maşinăria" asta din loc !

— Părerea mea e, deci, că trebuie să gîndim global, dar să acţionăm fiecare la locul lui, poate urnim ceva. Voi de aici, şi alţi prieteni de la Bucureşti au gîndit la fel, că locul meu ar fi la teatru, că acolo aş putea să fac ceva. Am venit, prin urmare, aici.

— Ţi-ai făcut vreun plan pentru viitor ? Ai vreun proiect în ce priveşte teatrul ?

— Planul de viitor pentru teatrul acesta nu poate fi decît unul glorios. Pentru că Teatrul Naţional „Vasile Alecsandri" nu e un teatru oarecare din provincie, este Teatrul Naţional românesc ! Responsabilitatea şi emoţia cu care am făcut primul pas în biroul lui Alecsandri au fost copleşitoare, nici nu puteam vorbi. În cei 43 de ani, eforturile concentrate, concertate şi concentrice ale comunismului au fost de a distruge orice formă de existenţă naţională şi, în primul rînd, existenţa spirituală, iar teatrul e una din formele supreme de expresie a sufletului naţional. Unii au fost plătiţi gras pentru a distruge teatrul ca instituţie. N-au reuşit, dar erau aproape, aproape să reuşească. Sper ca Dumnezeu să-mi dea puterea, sănatatea şi talentul de a face ceva pentru a urni teatrul din loc. Pentru că, în realitate, teatrul din Iaşi are actori de mare talent, unii chiar de geniu, cum am văzut la puţine teatre, chiar din Bucureşti — iar eu sînt un om care merge la teatru —, vom mai aduce şi alţii, actori şi regizori, pentru că Teatrul Naţional a fost şi va fi unul dintre marile lăcaşuri ale cuvîntului românesc, cuvînt ce este însăşi Fiinţa.

— Acum, după nouă ani de absenţă, cum ţi se pare viaţa culturală a Iaşului ? Ce crezi că s-a făcut deja, ce crezi că se poate face în continuare ? Crezi că există forţe pentru a provoca o adevărată „schimbare la faţă" a culturii în Iaşi ?

— Lozinca „să gîndim global, să acţionăm local" e încă valabilă. Eu îmi concentrez, deocamdată, forţele în locul acesta. Ce se întîmplă în alte locuri ? Cei ce sînt acolo sînt probabil oameni responsabili, ştiu că există oameni de mare valoare şi caracter, de exemplu, tu însuţi şi cei de la revistă, sau Luca Piţu, sau Alexandru Călinescu. Sînteţi oameni de înaltă valoare spirituală, de mare energie, care aţi suferit o mulţime aici, iar naţiunea aşteaptă şi noi trebuie să dovedim că sîntem capabili să urnim lucrurile, cum bine ai spus.

— Asta ar fi în plan cultural, spiritual. Te-ai întors de puţine zile în România şi mă întreb dacă ţi-ai făcut o opinie despre viaţa politică, despre relaţiile de putere, despre partide şi Front etc....

— Nu sînt tocmai în temă cu viaţa politică din ţară, deşi am urmărit-o cît am putut. Ştiu că există anumite tensiuni între blocuri, mai ştiu că se pune problema participării unor observatori străini la alegeri. La un moment dat, se vorbea chiar despre fostul preşedinte Jimmy Carter ca observator american, dar a trebuit să plece în Lituania unde tensiunea e mai mare. De altfel, la Departamentul de Stat, s-a ajuns la concluzia că observatorii din ţări democratice europene ar fi mai indicaţi. Asta mi-a spus Paul Himsteah, un prieten, care ştie bine româna, şi-a dat un doctorat în Xenopol, şi are un anumit rol la Departament. Mă rog, în cazul în care alegerile vor fi libere şi imparţiale, oricine le cîştigă în urma unei competiţii corecte, va fi calificat să conducă ţara. De asemenea, opoziţia, cei ce vor pierde alegerile, vor fi calificaţi să facă o opoziţie loială, în acest fel funcţionează sistemele democratice.

— Nu ai nici un fel de dubii în ceea ce priveşte corectitudinea şi obiectivitatea viitoarelor alegeri ?

— Dubito, ergo sum ! Fireşte că trebuie să avem dubii pînă în momentul în care vom vedea exact cum decurg ele. În cazul în care alegerile nu vor fi libere şi imparţiale, atunci motivele noastre de a avea o neîncredere completă în cei ce le vor cîştiga vor fi foarte întemeiate. Ferească Dumnezeu de o asemenea perspectivă, căci naţiunea şi-a arătat voinţa şi curajul şi nu-i va ierta...

■ Lecţia din decembrie e un avertisment ■

— Te referi la evenimentele din decembrie trecut ?

— Exact. Lecţia din decembrie e un avertisment care ar trebui să dea de gîndit tuturor.

— Da, Mihai, sînt de acord cu tine. Dar problema alegerilor e mai spinoasă decît pare. Imparţialitatea şi libertatea alegerilor sînt una, iar nivelul de cultură — în special politică — al unei populaţii după aproape 50 de ani de dictatură este un alt aspect ce trebuie avut în vedere. E posibil ca alegerile să fie libere şi corecte, iar rezultatele să nu fie cele mai fericite pentru destinele naţiunii pentru că nu toţi oamenii îşi vor putea exercita dreptul de vot în deplină cunoştinţă de cauză, putînd cădea lesne victime manipulărilor, demagogiei...

— Un cetăţean cu drept de vot este un cetăţean cu drept de vot ! Gradul lui de cultură nu contează. În alte sisteme electorale, de exemplu în S.U.A., o condiţie a participării la vot este ca insul să fie alfabetizat. Oricît ar părea de paradoxal, ultimele statistici, arată că 20% din populaţia Statelor Unite este analfabetă ! Deci, ei nu votează. În plus, participarea la vot în America e sub 50%, uneori. Acestea sînt riscurile democraţiei. E adevărat că, la noi, o mare parte din electorat nu are cultură politică, dar, cel puţin deocamdată, nu putem corecta acest lucru. Mai există şi instinctul politic, intuiţia...

— N-ar fi fost, totuşi, mai bine ca alegerile să se desfăşoare mai tîrziu, astfel încît toate partidele să se poată organiza cum trebuie, să poată desfăşura o campanie electorală bine pusă la punct ? Impresia mea este că, în acest moment, F.S.N.-ul surclasează organizatoric şi în ce priveşte mijloacele toate celelalte partide...

— Fără îndoială. Însă ideea amînării alegerilor, care s-a discutat, are avantaje şi dezavantaje. Starea de indecizie, de paralizie şi de vid de autoritate pe care o trăieşte acum ţara, dacă s-ar mai prelungi cîteva luni, ar putea duce la lucruri groteşti. Dacă amînăm alegerile, dacă rămînem în starea asta în care nimeni nu are autoritate, nu se poate trece la reformele imediate, absolut necesare pentru revitalizarea întregii vieţi economice şi sociale...

— De acord. Dar stai să-ţi fac un mic scenariu : dacă amînăm alegerile, rămînem încă un număr de luni în imposibilitatea de decizie, ceea ce e foarte grav. Nu le amînăm : să presupunem — cum e logic — că alegerile vor fi cîştigate, cu o mare majoritate, de F.S.N. care, după părerea mea, e formaţiune de tip neocomunist, care, probabil, nu va lua hotărîrile radicale absolut necesare. Rămînem, deci, în aceeaşi stare de indecizie, numai că acum o „legitimăm", de fapt o „fals legitimăm".

■ În 1965, am spus : „de-abia de-acum va urma o lungă încătuşare" ■

— Legea electorală promulgată recent prevede noi alegeri în cel mult un an de zile de la adoptarea Constituţiei. Dar, în primul rînd, F.S.N. va guverna dacă va cîştiga. Cum va guverna — vom vedea. Dacă va guverna aşa cum ne temem, lecţia din decembrie le va sta deasupra capului ca o sabie. Dacă vor cîştiga alegerile decent şi vor guverna decent, vor trebui să treacă la reformele necesare.

— Părerea mea este că Polonia a pierdut 10 ani, din 1980 pînă în 1990, cu experimente neocomuniste inutile şi dăunătoare... Cu F.S.N. riscăm acelaşi lucru...

— Ai dreptate, riscăm enorm, dar ce să facem...

— Nu uita, apoi, că într-un an-doi îşi pot consolida atît de bine puterea încît alte alegeri libere să nu mai existe...

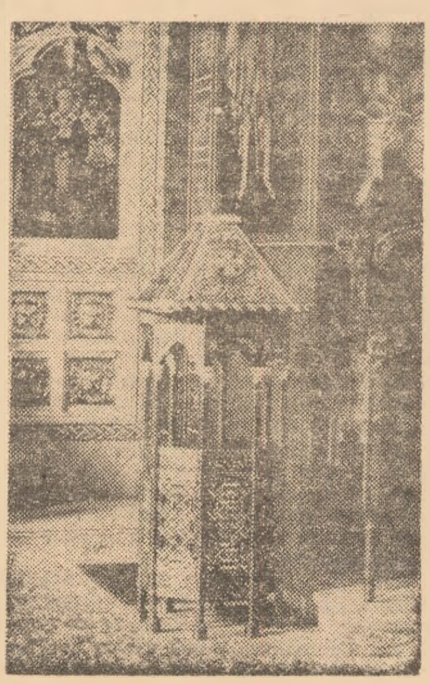
— Eşti prea pesimist.

— Tu nu eşti ?

— Nu. Eu sînt plin de optimism şi am încredere chiar şi în adversarii sau duşmanii noştri.

— De fapt, la limită, nici eu nu-s pesimist. Eu cred că doctrina comunistă e o aberaţie, iar comunismul e definitiv abolit în România.

— Comunismul este mort peste tot şi mai ales în România. De altfel, a fost mort dintotdeauna, un foetus avortat de o doctrină nu numai falsă, ci şi criminală. Rezultatul e cea mai vastă crimă din întreaga istorie a umanităţii, crimă pe toate planurile — moral, material şi uman. Nu trebuie să fii neapărat licenţiat ca să-ţi dai seama că comunismul nu a adus decît nenorocire — intelectuală, materială, morală. Nu ştiu, se dau multe cifre,

eu însumi am văzut atîţia murind în temniţele în care am stat închis trei ani...

— Ai amintit de temniţele comuniste. Ştiu că ai făcut închisoare politică, de ce ai intrat acolo, cu cine ai fost dintre personalităţile cunoscute ?

— Nu-mi face plăcere să-mi amintesc chestia asta. Dar, pe de altă parte, îmi face mare plăcere să-mi amintesc pentru că închisorile politice din ţară au însemnat, pentru mine, şi cele mai înalte din facultăţile pe care le-am frecventat. Am avut norocul să mă întîlnesc cu ce mai rămăsese din lumea bună, politicieni şi intelectuali. Am fost condamnat la 10 mai 1961 pentru acte preparatorii de trecere a frontierei. De fapt era un pretext pentru alte acţiuni pe care le făcusem încă din 1956 cînd, la Botoşani, am împrăştiat manifeste cu alţi colegi de la „Laurian". Eu credeam că încă atunci se va dărîma şandramaua. N-a fost să fie. În 1961, am fost deci condamnat la 4 ani temniţă grea şi purtat prin tot felul de închisori, cu un dosar pe care scria „C.R.I.", adică „contrarevoluţionar incorigibil", pentru că nu dădeam semne că mă îndrept. Am ajuns pînă la urmă la Jilava, la „Fortul 13", de unde am fost scos pe la sfîrşitul lui aprilie 1964, avînd o greutate sub 50 de kilograme. La ieşire, mi s-a oferit un buletin sau un paşaport. Îşi închipuiau că am să iau paşaportul, dar eu am întrebat care-mi sînt drepturile. Mi s-a răspuns că voi avea toate drepturile, că se merge spre democraţie, că se vor înfiinţa unele partide, că voi avea voie să mă exprim etc. A fost ceva adevăr în toată păcăleala asta. Unii dintre noi am reuşit să publicăm cîte ceva. Am publicat şi eu, a publicat şi Ştefan Aug. Doinaş, şi Noica şi alţii...

— Da, Mihai, mulţi au luat plasă. Cum a fost Paul Goma care, deşi fost politic, a intrat în 1968 în partid. Noroc că şi-a dat seama în 1977 despre ce e vorba...

— Eu n-am fost tras pe sfoară în 1965. Nu m-am entuziasmat deloc de momentul 1968. Cînd a venit Ceauşescu la putere, eram în faţa palatului Culturii cu răposatul meu prieten, Doru Ionescu, care a murit în condiţii suspecte, călcat de un camion. El credea că Ceauşescu va dura cam un an sau doi, că este o figură de tradiţie. Eu am spus că abia acum urmează o lungă încătuşare. Chiar părintele protopop Andone îşi aduce aminte de această aşa-zisă profeţie a mea. Prin 1969, îi spusese că mai durează cel puţin 20 de ani...

— Ceea ce-mi spui acum îmi dă încredere. Dacă tu nu te-ai lăsat indus în eroare atunci, iar acum eşti optimist, îmi dai şi mie puţin optimism, puţină speranţă.

— La ora actuală, există un motiv fundamental de optimism. Naţiunea română s-a aflat strînsă ca într-un cleşte între două imperii colosale. Unul din ele este imperiul de la răsărit, celălalt a variat, ba turcii, ba austro-ungarii, ba nemţii. Tot timpul s-a vorbit de tragica situaţie geo-politică a României. Acest cleşte nu doar că a început să slăbească, o ramură a dispărut complet, Europa ne vrea, iar cealaltă ramură se ştirbeşte în fiecare zi. Pe lîngă durată, acesta e motiv de optimism pentru istoria naţională. Optimismul meu se bazează însă şi pe via abilitate şi forţa poporului român, fapt ce s-a dovedit în decembrie, precum şi pe destinul acestui popor. Dacă noi nu vom reuşi să ne reaşezăm pe noi înşine, să renaştem din propria noastră cenuşă, atunci noi nu vom mai putea da vina pe nimeni, nici pe turci, nici pe ruşi, nici pe nemţi, ci vom fi noi înşine de vină. Şi nu vom mai avea dreptul să existăm. Dar totul depinde de noi, de noi înşine. Pe asta se bazează optimismul meu, şi cred că e întemeiat teoretic, că e fundamentat.

— Dumnezeu să te audă ! Mihai Ursachi, ştiu că secretul votului este garantat de legea electorală, n-am să te întreb, deci, cu cine ai să votezi, dar te întreb dacă ai anumite opţiuni sau simpatii politice...

— Opţiunea mea politică este clară încă de cînd am ajuns la lumina conştiinţei. Nu am schimbat-o niciodată, nu am de gînd s-o schimb vreodată. Iar tu o cunoşti foarte bine, din cauza asta sîntem împreună, şi nu numai tu, ci toţi prietenii noştri, şi cei care mi-au citit poeziile. Nici cu o iotă nu mi-am schimbat-o şi nici nu am de gînd să mi-o schimb vreodată.

— E bine ! Dacă rămînem aşa e bine. Mulţumesc, Mihai Ursachi.

(5 Aprilie 1990, în Iaşi)

Hannah ARENDT

SISTEMUL TOTALITAR

Capitolul II

MIŞCAREA TOTALITARĂ

1. Propaganda totalitară

Doar plebea şi elita pot fi atrase de elanul însuşi al totalitarismului; masele trebuie însă cîştigate prin propagandă. Sub un regim constituţional al libertăţii de opinie, mişcările totalitare care luptă pentru putere nu pot utiliza teroarea decît într-o măsură relativă şi ele împart cu celelalte partide necesitatea de a cîştiga aderenţi şi de a apare credibile unui public ce nu este încă tăiat de orice altă sursă de informare.

A fost recunoscut de la bun început şi deseori afirmat faptul că în ţările totalitare propaganda şi teroarea sînt cele două feţe ale aceleiaşi medalii. Dar acest lucru nu este adevărat decît în parte. Oriunde totalitarismul deţine controlul absolut el înlocuieşte propaganda prin îndoctrinare şi foloseşte violenţa mai puţin pentru a speria lumea (ceea ce nu face decît la început, cînd mai subzistă o opoziţie politică) decît pentru a-şi realiza în mod constant doctrinele ideologice şi minciunile sale practice. Totalitarismul nu se va mulţumi, împotriva evidenţei, să afirme că şomajul nu există; propaganda sa va cere să fie suprimate indemnizaţiile de şomaj. În aceeaşi măsură de important este că refuzul de a admite existenţa şomajului realiza, într-o manieră mai curînd neaşteptată, vechea doctrină socialistă: cel care nu munceşte nu va avea pîine. Să luăm un alt exemplu: Cînd Stalin a decis să „rescrie" istoria Revoluţiei ruse, propaganda în favoarea noii versiuni consta în a distruge atît cărţile şi documentele vechi cît şi autorii şi cititorii lor. Publicarea în 1983, a unei noi istorii oficiale a partidului comunist a marcat sfîrşitul vastei epurări care decimase o generaţie de intelectuali sovietici. În acelaşi timp, în teritoriile ocupate din est, naziştii au început prin a utiliza o propagandă antisemită în special, pentru a asigura un control mai ferm asupra populaţiei. Ei nu aveau nevoie de teroare pentru a sprijini această propagandă şi nu o foloseau. Cînd ei au lichidat cea mai mare parte a intelectualităţii poloneze ei nu au făcut-o pentru că aceasta li se opunea ci pentru că, după doctrina lor, polonezii erau proşti, iar cînd au proiectat răpirea copiilor blonzi cu ochii albaştri intenţia lor nu a fost de a înspăimînta populaţia, ci de a apăra „sîngele germanic".

Deoarece mişcările totalitare există într-o lume care nu este totalitară, ele sînt constrînse să recurgă la ceea ce noi considerăm în mod obişnuit a fi propagandă. Dar o astfel de propagandă se adresează întotdeauna exteriorului, fie că-i vorba de o pătură a populaţiei naţionale, fie că-i vorba de străinătate. Acest domeniu al exteriorului este extrem de variabil; chiar după luarea puterii, propaganda poate să se întoarcă spre fracţiuni ale propriei populaţii a căror înregimentare nu a fost urmată de o îndoctrinare adecvată. În această privinţă discursurile lui Hitler către generalii săi, în timpul războiului, sînt modele de propagandă, caracterizate mai ales prin minciunile monstruoase cu care Führer-ul îşi gratifica auditoriul pentru a încerca să-l atragă pe partea cauzei sale. Domeniul exteriorului poate să mai fie un grup de simpatizanţi care ezită să accepte adevăratele obiective ale mişcării; în fine, se întîmplă adesea ca cercuri ale intimilor Führer-ului sau membrii formaţiunilor de elită să-i considere pe unii membri ai partidului ca aparţinînd acestui domeniu exterior: în asemenea cazuri şi aceştia mai trebuie supuşi propagandei înainte de a putea fi dominaţi în toată legea. De teamă de a nu supraestima propaganda mincinoasă, trebuie amintite cazurile, mult mai numeroase, în care Hitler a fost brutal de sincer în definirea adevăratelor obiective ale mişcării. Dar asemenea cazuri au fost ignorate de un public ce nu era pregătit pentru o asemenea coerenţă. În principiu dominaţia totală se străduie să-şi restrîngă metodele propagandistice la politica externă şi la antenele mişcării în exterior, pentru a le furniza materialul adecvat. Se întîmplă ca îndoctrinarea naţională să intre în conflict cu tendinţa propagandei destinate consumului extern: aşa s-a întîmplat în Rusia în timpul războiului, nu atunci cînd Stalin a încheiat alianţa cu Hitler, ci atunci cînd războiul împotriva lui Hitler l-a plasat în tabăra democraţiilor. De fiecare dată se explică populaţiei naţionale că propaganda este o „tactică provizorie". Pe cît este posibil, distincţia dintre doctrina ideologică destinată iniţiaţilor şi propaganda integrală destinată lumii exterioare este stabilită înainte chiar ca mişcarea să ia proporţii. Raportul dintre propagandă şi îndoctrinare depinde în acelaşi timp de dimensiunea mişcării şi de presiunea exterioară. Cu cît mişcarea este mai mică, cu atît va depune o mai mare energie în propagandă pură; cît despre presiunea lumii exterioare, care nu poate fi în întregime ignorată, chiar după o cortină de fier, cu cît este mai tare, cu atît dictatorii totalitari se vor angaja într-o propagandă activă. Punctul esenţial este că necesităţile propagandei sînt întotdeauna dictate de lumea exterioară şi că mişcările înseşi recurg de preferinţă la îndoctrinare. Pe de altă parte îndoctrinarea, întotdeauna însoţită de teroare, creşte odată cu forţa mişcărilor sau izolarea regimurilor totalitare, care le pun la adăpost de influenţe exterioare.

Dacă propaganda face parte din „războiul psihologic", teroarea este cu totul altceva. Regimurile totalitare continuă să o utilizeze chiar şi atunci cînd şi-au atins obiectivele psihologice: faptul într-adevăr oribil este că ea domneşte peste o populaţie complet supusă. Acolo unde domnia terorii este dusă la perfecţie, cum ar fi în lagărele de concentrare, propaganda dispare cu desăvîrşire; ea era chiar în mod expres interzisă în Germania nazistă. Cu alte cuvinte, propaganda nu este decît un instrument, poate cel mai important, de care se serveşte totalitarismul împotriva lumii non-totalitare; dimpotrivă, teroarea este însăşi esenţa acestui gen de regim. Existenţa sa nu depinde într-o mai mare măsură de factori subiectivi, psihologici sau de altă factură decît depinde, într-un regim constituţional, existenţa Legii de numărul celor ce o calcă.

Dar, oricare ar fi insuficienţele pozitivismului, ale pragmatismului şi ale behaviorismului, oricare vor fi fost influenţele lor asupra formării „bunului simţ" al secolului al XIX-lea, nu „creşterea canceroasă a sectorului utilitar al existenţei"[4] a caracterizat masele seduse de propaganda totalitară şi de scientism. Aşa cum o cunoaştem prin Comte, convingerea pozitivistă că viitorul este în mod ştiinţific previzibil se întemeiază pe considerarea interesului ca forţă omniprezentă în istorie şi pe postulatul conform căruia putem descoperi legile obiective ale puterii. În centrul utilitarismului modern, fie pozitivist fie socialist, se găseşte teoria politică a lui Rohan, conform căreia „regii poruncesc popoarelor iar interesul porunceşte regelui", interesul obiectiv este regula „care singură este infailibilă", şi „după cum este bine sau prost înţeles, interesul face să trăiască sau să piară conducerile". Dar nici una din aceste teorii nu stabileşte că este posibilă „transformarea naturii omului", aşa cum are efectiv totalitarismul intenţia. Dimpotrivă, ele presupun toate, în mod implicit sau explicit, că natura omului este întotdeauna aceeaşi, că istoria este povestea circumstanţelor obiective în schimbare şi a reacţiilor umane la acestea şi că interesul bine înţeles poate aduce o schimbare a circumstanţelor, dar nu a reacţiilor umane ca atare. În materie de politică, scientismul continuă să presupună că are ca obiect bunăstarea umanităţii, concept profund străin totalitarismului.

---

1 I. Stalin, **Leninismul**, 1933, vol. II cap. III.

2 Eric Voegelin, „Originile scientismului" în **Social Research**, decembrie 1948.

3 De văzut F. A. V. Hayek, „Contra revoluţia ştiinţifică", în **Economia**, vol. VIII, 1941, p. 13.

4 Voegelin, op. cit.

În româneşte de
Radu ANDRIESCU

Cine ameninţă teatrul „Luceafărul"

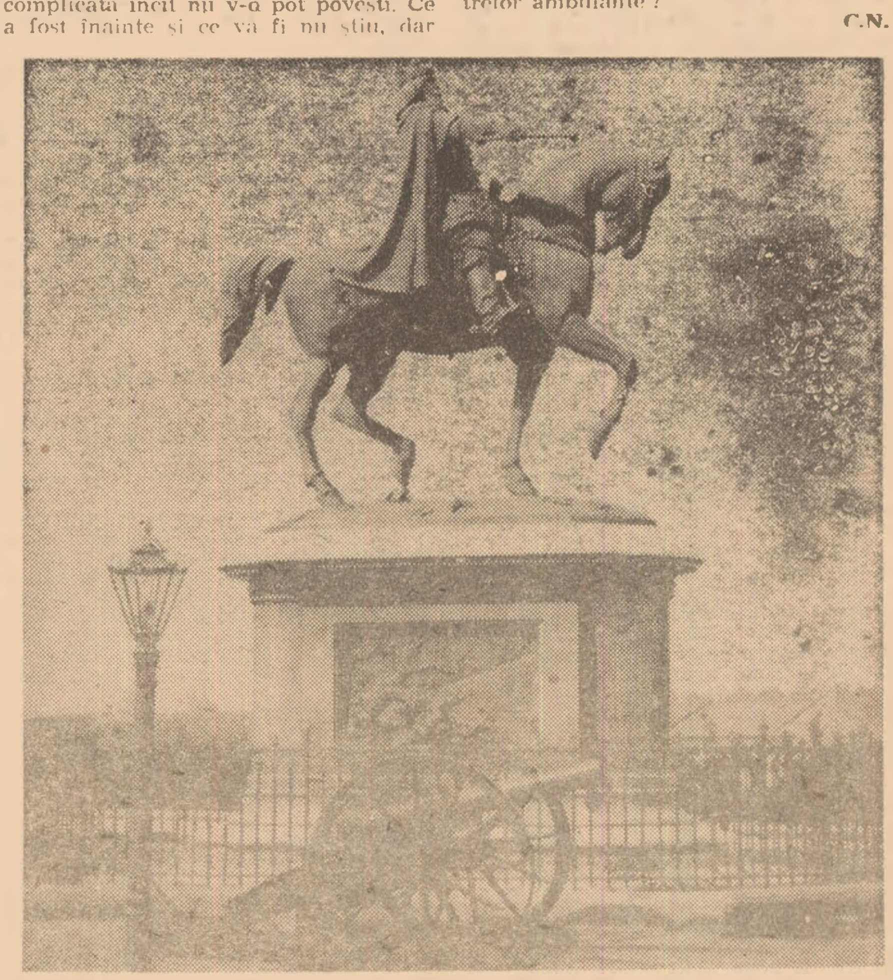
■ În centrul atenţiei ■

Despre noul teatru pentru copii s-a vorbit destul de mult în Iaşi, încă de pe vremea cînd abia începuse construcţia sa, se descărcau primele materiale, iar curioşii opriţi în faţa schelelor încercau să aproximeze forma finală. Mulţi ani, ieşenii au făcut semne complice cu ochiul străinilor veniţi în „dulcele tîrg": de, avem şi-un nou teatru... Din păcate, laudele inocente s-au cam rărit, în locul lor apărînd discuţii mai înveninate şi mai greu de suportat. Dar niciodată poate, **Luceafărul** nu a ajuns în centrul atenţiei ca în lunile acestea „postrevoluţionare". În mediile mai mult sau mai puţin culturale se poartă discuţii aprinse despre lipsa de pregătire a actorilor sau despre influenţa nefastă a fostei directoare, despre monotonia unor scenarii sau, dimpotrivă, despre toate succesele de pînă acum. Poziţiile extremiste sînt cele mai frecvente, ele nefăcînd însă decît să mărească tensiunea din jurul acestei probleme nerezolvate. Pînă şi proaspăt libera noastră televiziune a reuşit să găsească un mic spaţiu în care să prezinte secvenţe de la un miting de protest organizat la Iaşi împotriva deciziei Ministerului Culturii de a ceda teatrul pentru copii şi tineret unui viitor institut de artă dramatică. Din nou au înflorit comentariile ce se vor subtile: mulţi au fost convinşi de răspunsul laconic al domnului Dan Petrescu şi au rămas încredinţaţi că teatrul nu este ameninţat decît „din interior", alţii, dimpotrivă, au văzut aici o prea mare uşurinţă în tratarea problemei, dacă nu chiar incompetenţă. Afirmaţiile, diferitele răspunsuri, fie ele incisive, contestabile sau chiar ilogice sînt totuşi semne ale unei nedorite crize a **Luceafărului**. „Spectatorii" acestui inedit bîlci s-au împărţit şi ei în grupuri şi tabere, fiecare căutînd cu încăpăţînare să determine exact motivele ce au declanşat această stare de lucruri. Unii se transformă în acuzatori intrasigenţi ai fostei directoare, scoţîndu-i la iveală comportamentul tiranic şi nenumăratele abuzuri de putere, ceilalţi învinuie cu o uşurinţă de neiertat întreg colectivul de actori, considerîndu-i lipsiţi de talent, de profesionalism, rău intenţionaţi etc. Însă toate certurile de acest fel şi încercările de a stabili cu precizie „gradul de vinovăţie" al fiecăruia, goana după un adevăr abstract nu duc nicidecum la stingerea conflictelor, ci, dimpotrivă, la acutizarea lor. În interiorul teatrului, situaţia continuă să rămînă tensionată, actorii fiind obligaţi să se lupte cu greutăţile administrative, cu izolarea financiară şi imposibilitatea de a încheia contracte în absenţa unui director. Pe feţele lor se citesc încordarea, neliniştea şi, mai ales, dorinţa sinceră de a sfîrşi în vreun fel cu tot „balamucul" acesta absurd. Şi, totuşi, rezolvarea încă nu se întrevede, spectacolele continuînd să fie pregătite în absenţa directorului, regizorului şi a secretariatului literar. Cei ce răspund în mod direct de acest teatru ar trebui, poate, să înţeleagă că o situaţie rezolvată chiar şi numai satisfăcător este de preferat uneia neclare, tensionate.

■ Nostalgia după teatrele ambulante ■

Luceafărul riscă să devină un unicat în ţară, însă nu aşa cum ar fi de dorit, datorită meritelor sale intrinseci, ci printr-un fapt care, la prima vedere, pare destul de banal: lipsa unui director. În vreme ce toate celelalte instituţii culturale şi-au rezolvat de bine de rău această problemă, actorii teatrului pentru copii şi tineret continuă să-şi spună autoîncurajator „la vremuri noi oameni noi" şi să propună noi candidaţi pentru scaunul rămas gol, să sîcîie moldavul şi liniştitul nostru C.P.U.N. cu adevărate liste de nume. Dar, pînă acum cel puţin, nu s-a făcut nici o alegere, propuşii dispărînd pe rînd, ca-ntr-o poveste, speriaţi parcă de o instanţă necunoscută. Actorii, în loc să-şi concentreze atenţia asupra spectacolelor pe care le pregătesc, ajung să fie obsedaţi de problema conducerii, „dau sfoara-n ţară" căutînd năzdrăvanul în stare să-i împace şi pe ieşeni şi Ministerul Culturii. O vreme s-a crezut că năzdrăvanul e Nichita Danilov, ba unii dintre cei mai neştiutori l-au şi felicitat pentru noul post. Din păcate însă, în subteranele arhivei propusului director s-a descoperit o pată, studiile sale economice. În prezent, Iaşul se poate lăuda cu inventarea unui nou tip de teatru care cuprinde o mulţime de figuranţi, din Iaşi şi din Bucureşti, cu o intrigă atît de complicată încît nu v-o pot povesti. Ce a fost înainte şi ce va fi nu ştiu, dar vă pot spune ce se petrece acum: actorilor obosiţi de atîta alergătură prin ţara nimănui li se explică din ce în ce mai des, mai pe faţă, mai indirect, mai diplomatic sau nu, că au făcut o mare greşeală, iar acum trebuie să-i suporte consecinţele. Bineînţeles, nimeni nu are de unde să ştie cu exactitate în ce măsură hotărîrea actorilor e justificată sau e influenţată şi de vînătoarea de vrăjitoare deschisă pe plan naţional, însă cei în drept ar trebui să pună odată capăt poveştii de aici. Sau poate C.P.U.N.-ul din Iaşi are nostalgia teatrelor ambulante?

C.N.

Televiziunea ieșeană este (încă)... liberă!

1. Considerați utilă înființarea unui studiou local de televiziune la Iași? De ce?
2. Care credeți că ar trebui să fie structura emisiunilor unui astfel de post?
3. În multe orașe din țară — Timișoara, Cluj, Craiova, Bacău etc. — aceste studiouri locale s-au constituit. De ce credeți că de atîta timp la Iași nu s-a făcut nimic pentru înființarea acestui studiou și cine ar fi trebuit să se ocupe de acest lucru?
4. Considerați ca televiziunea centrală a acordat un spațiu suficient Iașului și a prezentat desfășurarea evenimentelor de aici de o manieră satisfăcătoare?

CRISTEA ION, muzeograf

1. Consider absolut necesar un post de televiziune la Iași. Orașul nostru trebuie să-și mențină statutul de capitală a Moldovei.
2. Programul trebuie gîndit în așa fel încît să răspundă cerințelor și necesităților oamenilor.
3. Acest lucru presupune înainte de toate o circulație intensă de informații care, după aceea, poate căpăta tendințe.
4. Absolut de loc.

IFTIMIE MATEI — factor poștal

1. Da. Pentru că Iașul este un oraș vem propriul nostru post de televiziune. industrie, cu de toate. Ar trebui să avem propriul nostru post de televiziune.
2. De toate pentru toți.
3. Am auzit că s-au înființat. Probabil că cineva se opune, dar nu știu de ce. Eu cred că toți oamenii din Iași vor să aibă cît mai repede televiziune aici.
4. Nu, parcă nu. S-a arătat așa, cam nu.

DUMITRU PETRU — muncitor

1 Este absolut necesară televiziunea la Iași. Un asemenea oraș universitar, industrial, cu forță economică, și spirituală are nevoie de așa ceva.
2. Programul ar trebui să fie foarte variat. Muzică, cultură, informații la zi din toată țara și din străinătate, dar mai ales să se ocupe de problemele Iașului, să fim ținuți mai la curent. Să nu ne bazăm pe ce prindem din zbor, pe zvonuri. Să fim informați direct de la sursă. Socotesc eu că așa e normal.

DUMITRU POPA — radioteleviziune, ziarist

1. Desigur. Imperios necesară mai ales ca Iașul s-a caracterizat și se caracterizează printr-o forță redacțională exemplară.
2. Structura emisiunilor unui post de radio, de televiziune, înseamnă un lucru foarte serios și trebuie să vizeze întreaga viață spirituală a Cetății și, sigur, să nu aibă un 12 local ci o deschidere către lume.
3. V-aș răspunde la această întrebare printr-un lucru pozitiv. Mă gîndesc la vorbele președintelui Radioteleviziunii, domnul Răzvan Teodorescu care a spus deja că la Iași va funcționa un post de televiziune. Inițiativele foarte bine venite de la Cluj, Timișoara, Bacău etc. încorporează forțe reprezentative locale, oameni talentați și iată că au făcut un lucru minunat.

NICOLAE CREȚU — directorul Editurii „Junimea"

1. Nu numai utilă ci imperativ necesară. Iașul are nevoie de acest „canal" mass-media. Televiziunea este forma mass-media cu cel mai mare și mai rapid impact. Sînt multipli alți factori legați de perspectivele imediate de dezvoltare a vieții culturale la Iași care și-ar găsi în crearea unui astfel de post un studio o firească completare. Mă gîndesc la reînființarea unui Conservator de artă dramatică, la cel puțin o secție de ziaristică la Facultatea de litere... Sînt lucruri legate de Moldova în primul rînd, dar și de o arie mai largă națională ducîndu-ne cu gîndul la românii de dincolo de Prut.
2. Formula unui program al Iașului ar face necesară reflectarea problemelor din Moldova și în special din Iași. Probleme economice, culturale, activitatea tineretului, învățămîntul, activitățile politice.
3. Este greu de dat un răspuns la această întrebare. Poate că de vină sîntem noi, ieșenii care nu au cerut acest lucru destul de insistent. Poate că sînt vinovați cei care sînt în poziții și au prerogativele legate de furnizarea echipamentelor necesare și a aprobărilor necesare pentru o astfel de activitate. Sînt mai multe posibilități de explicație, e greu de întrevăzut cel puțin din perspectiva mea — care este adevărata explicație.
4. Nu. Eu socotesc că sîntem departe de a vorbi de o reflectare suficientă a ceea ce se întîmplă, a ceca ce apare ca moment, idee, situație, atitudine, la Iași. Posibilitățile de adaptare la acest flux informațional ar fi cu totul altele în cazul în care am avea televiziune — cum este firesc și absolut normal — aici la Iași.

SORIN SIMION, inginer constructor, directorul editurii particulare „Contact"

1. În principiu da, în momentul de față nu, pentru că situația politică fiind incertă și cu șanse de a rămîne așa pînă după alegerile care nu se știe cum se vor finaliza — acum nu este momentul. În cazul unui regim efectiv democratic, post-alegeri se poate lua în discuție la modul serios acest lucru. În prezent un studiou de televiziune ar cădea automat în mîna vechii nomenclaturi. Care l-ar folosi în scopurile cunoscute. Și în afară de aceasta acum, în preajma alegerilor, nu vor permite sub nici o formă un studiou independent. Și pretexte se vor găsi să-i blocheze activitatea, că nu sînt oameni sau posibilități tehnice. Calea cea mai simplă este să nu-i permită să înceapă să lucreze. Gîndiți-vă că pentru emisie e nevoie doar de un video-casetofon și de instalație care există, s-au transmis materiale de pe casete video la București de aici — care să facă legătura cu releul. Înțelegeți acum cine este de vină...

CASSIAN MARIA SPIRIDON — redactor șef al revistei „Timpul"

1. Pentru Iași apariția acestui post este absolut necesară. În primul rînd pentru că este centrul capitalei, Moldova, și nu numai a Moldovei de aici ci și a Moldovei de peste Prut. Fraților noștri le-ar fi absolut necesară o emisiune de televiziune la Iași, pentru că astfel ar avea un contact mai strîns cu toți românii. In al doilea rînd trebuie prezentată activitatea, existența Iașului. Nu știu oamenii ce se petrece în grădina lor.
2. Ar trebui prezentate actualități locale de aici și de peste Prut, ar trebui reflectată viața cultural-artistică a întregii Moldove, contactele ei cu celelalte ținuturi ale țării noastre.
3. Ar fi trebuit să se ocupe primii de așa ceva, cred eu — cei de la Radio Iași. Ei ar fi putut să susțină dezvoltarea acestui post. Nu știu de ce nu au făcut-o. Ori o timiditate de neînțeles ori faptul că, probabil, au așteptat indicații de sus. Nu pot să mă lămuresc.
4. Putem spune cu modestie — cum zice Caragiale — că Iași a fost sublim dar a lipsit aproape cu desăvîrșire în emisiunile postului central de televiziune

BUTUGAN IOAN — conducător auto

1. Da, foarte utilă pentru ieșeni, pentru că datorită televiziunii se pot observa unele lucruri, se pot corecta multe...
2. Știri culturale, informații de tot felul. Să ne cunoaștem mai bine orașul.
4. La Iași putea să se facă de mult... dar nu era voie... În ultima perioadă mai ales, nu aveam voie absolut nimic, nici un fel de... nici la Radio. După Revoluție nu știu de ce nu s-a înființat, că automat trebuia să se facă.
4. Iașul a fost, cum s-ar spune — ocolit de televiziunea centrală. Nu știu de ce nu au venit să afle, să cerceteze. Revoluția trebuia să pornească aici pe 14 decembrie 1989. Neșansa a fost să nu plece de la noi, din Moldova.

PETRU URSACHE, conferențiar doctor, Universitate

1. Absolut necesară. Iașul este unul dintre marile orașe de cultură ale țării, cu o bogată tradiție în acest domeniu. Trebuiește valorificat potențialul acesta prin toate mijloacele mass-media. Televiziunea care este cum să zic așa regina presei, este foarte indicată în acest sens.
3. Se cunoaște cît de interesată a fost „epoca de aur" să nu fie cunoscută și valorificată cultura în țară, să fie redusă la zero. După părerea mea, în mare măsură, chiar în foarte mare măsură, în acest domeniu nu s-a schimbat mai nimic. Se continuă aceeași muncă suspectă de îngrădire a valorilor culturale, de dezinformare.
4. Nu. Ci în mare măsură aspectele vieții culturale, politice și sociale au fost nu numai neglijate, dar și fals reprezentate. Mă gîndesc în primul rînd la mișcarea studențească din ianuarie 1990 și la cea din 1987.

IGNAT CALIN, profesor la Facultatea de matematică

1. Nu numai utilă. Este ultra-necesară pentru Moldova și sensul larg al cuvîntului și pentru ceea ce înseamnă Iașul în cultura și în viața social-economică românească.
3. Cred că în primul rînd ar fi trebuit să se ocupe TVRL și cred că ar fi vorba și de sprijinul C.P.U.N. local. Sigur ar trebui să contribuie și întreprinderile ieșene care ar trebui să acorde un ajutor material în constituirea acestui post. Ar trebui să fie implicate instituții precum Teatrul Național, Opera, Filarmonica. Nu știu de ce nu s-a făcut nimic pînă acum.
4. N-aș spune. N-aș spune. Prezența Iașului a fost cu totul și cu totul episodică și cred că ar fi fost multe lucruri de arătat din Iași, care meritau să fie cunoscute de toată țara.

MARIUS CRISTIAN — revista „Dialog"

1. Cred că util este prea puțin spus în condițiile în care televiziunea așa numit centrală rămîne în primul rînd o televiziune bucureșteană, în al doilea rînd mă gîndesc și la problema receptării, mai clare a evenimentelor din România de către frații noștri de dincolo de Prut
3. Dacă întrebarea se referă la o inițiativă guvernamentală, cred că este puțin cam... naiv să ne gîndim că în momentul de față forurile centrale s-ar gîndi să scape de sub control acest monopol informațional pe care îl deține în clipa de față. Nu ne putem aștepta la nimic de la conducerea centrală, totul trebuie rezolvat pe plan local.
4. Tocmai asta voiam să spun. Practic de loc. Sînt cazuri mai mult decît elocvente. Mă gîndesc la greva presei din Iași, la manifestațiile din ziua de 6 martie (1990), la manifestațiile pro-Transilvania. Nu mai insist, cred că sînt exemple suficiente.

DAN GALEA — președintele C.P.U.N. al județului Iași

1. Mi se pare foarte la moment venită această întrebare. Am discutat problema aceasta cu domnul director al studioului de radio. Prezența Iașului în emisiunile postului central de televiziune este cu totul nesemnificativă. Opinia publică ieșeană dorește să primească informații, sînt extrem de multe aspecte care prin intermediul televiziunii ar putea fi reglate.
4. Sînt în studiu diferite variante de amplasare a unui studiou de televiziune. Întîrzierea s-ar datora lipsei aparaturii și a unui colectiv care să se ocupe de această problemă. Este în pregătire un memoriu de susținere a acestei cereri și ne vom adresa guvernului. Sperăm că cererea noastră să primească aprobarea cuvenită.

MATEI CORUGA, preot consilier administrativ la Mitropolia Moldovei și Sucevei

1. Dacă vedem Iașul ca centru al întregii vieți moldovenești — capitală a Moldovei — nu putem nega utilitatea unui asemenea post de televiziune.
4. Ceea ce s-a petrecut esențial în viața Iașului a apărut doar sporadic în emisiunea de actualități.

PIMEN SUCEVEANUL, Prea sfințitul Episcop Vicar al Mitropoliei Moldovei și Sucevei

1. Prin acest post — absolut necesar — se va putea împărtăși întreaga frumusețe a Moldovei lui Ștefan cel Mare, bogăția sufletului nostru românesc și creștinesc.
5. Intr-o oarecare măsură. Această măsură se poate îmbogăți și este absolută nevoie de aceasta. Nădăjduim că oamenii pricepuți vor aduce Iașul la locul unde se cuvine.

ION BACIU, jr, pianist, compozitor și aranjor de jazz

1. Bineînțeles, cu cît mai multe inițiative de acest gen, cu atît mai multe idei care nu pot decît să facă bine tuturor. Alte orașe mai mici, cu mai puțină importanță economică și culturală au deja studiouri locale și Iașul să nu aibă e absolut anormal.
4. Cred că n-a fost reprezentat aproape de loc. Mult prea puțin. Iașul ar trebui să fie unul din primele centre culturale care să reacționeze la cele ce s-au întîmplat, nu?

IOAN HOLBAN, redactor șef al revistei „Cronica"

1. Foarte utilă, foarte necesară și aceasta cît mai repede cu putință. Atunci cînd s-au înființat posturile teritoriale de radio s-au avut în vedere și factorii politici. Acum, în noua situație creată după 22 decembrie 1989, s-au eliberat enorm de multe energii. Ani în șir, orașele țării au fost prezentate doar la emisiuni de genul „de pe marea scenă a țării pe micul ecran", emisiuni închinate știm noi cui. La Iași activează cîteva instituții culturale de mare prestigiu. Aici activează 112 scriitori, există forțe suficiente pentru realizarea unor emisiuni de un înalt nivel intelectual și spiritual. În același timp este foarte greu să apară pe postul central aspecte de informație propriu zisă din fiecare parte a țării. La Iași cu precădere cred că înființarea unui post de televiziune ar rezolva multe din scăderile pe care le constatăm pe postul central al TVRL,
4. Nu vreau să fac proces de intenție nimănui. Poate ca există rațiuni de ordin obiectiv. Aparatura este înca precară. Consider că aceasta înființare nu ar fi o risipire a forțelor, ci dimpotrivă, ar duce la o mai bună și mai exactă reflectare a vieții noastre în întregul ei.

FLORIN ZAMFIRESCU — secretar general de redacție, „Opinia studențească"

1. Eu mă bucur că a apărut și această întrebare printre multe întrebări care apar la Iași. Mi se pare inadmisibil ca pînă la această dată Iașul, cu atîta tradiție culturală, nu dovedește nicicum aceasta în ceea ce privește televiziunea. Mi-am dat seama ce impact are televiziunea în momentul de față asupra publicului. Acest lucru poate fi probat de ce se întîmplă cu TVR „Liberă" referitor la imaginile prezentate din Moldova. Din ce am văzut pînă acum rezultă că aici sînt cei mai mulți șomeri, că sînt cei mai mulți borfași, rezultă că pepiniera lucrurilor care nu fac cinste unei națiuni se află în Moldova. Nu mi se pare de loc o chestiune insolvabilă, din moment ce există televiziune la Cluj, la Bacău și în multe alte orașe. Mai ales că la modul simplu este vorba de o introducere a unei casete video într-un aparat de redare care să fie conectat la un releu.
3. Ideea de polarizare bucureșteană există din perioada interbelică. Se pare că au același reflex și după Revoluție. Dacă nu ne trezim la timp, o să ajungem să luăm ce ni se „dă" de acolo. Nu știu de ce s-a întîrziat. Presupun că ar fi trebuit să se ocupe cei de la Radio Iași. Nu știu din ce motive nu au făcut-o. Nu știu ce așteaptă. Să li se ridice un releu mai mare decît în Berlin? Ce voiau să facă? (O superredacție? Să aibă un super M.G.S. trimis din ilustrele ajutoare??? Ce anume?! Este inexplicabil acest provincialism. Dacă ți se dă de la București hîrtiuța o faci, dacă nu — nu — dacă nu s-a tras nici un glonț la noi ne comportăm ca atare.
4. Ba de loc nu a fost reprezentat. La ce s-a prezentat s-a pierdut ba sonorul, ba comentariul. Apăreau niște imagini absolut eronate. Mă refer în primul rînd la greva studențească ieșeană, prezentată ca un fel de golăneală studențească, un fel de huiduială de tip liceean.

CORNELIU SLATINARU, corespondentul TVRL din București

Asta e o problemă care ne frămîntă de mult. De fapt e mult spus ne preocupă, mai bine zis mă preocupă. Necesitatea acestuia e dată de evoluția problematică în general. Studiourile centrale nu pot acoperi în totalitate problematica. S-ar impune un studiou la Iași care să acopere cu predilecție zona Moldovei. Din păcate șanse reale nu sînt în momentul de față. Un studiou de televiziune presupune o bază tehnico-materială. Lumea a aflat că se emite din diverse centre din țară. Poate am fi putut face și noi acest lucru dar eu am fost de la bun început împotriva oricăror forme de amatorism. Lăsînd la o parte faptul că și dotarea existentă în zonă este mult redusă. Încercăm să obținem o dotare tehnică corespunzătoare. Aș vrea să vă spun că sîntem singurul centru de corespondenți din țară care am reușit să ne mărim echipa de la doi la trei oameni. Este un lucru bun. Am făcut demersuri la București, am încercat. Depindem de existența unor fonduri valutare. Am scris la oameni de bine în străinătate. Deocamdată așteptăm.

Aici sînt două aspecte. Materialele lucrate efectiv de noi și ce s-a transmis. Vă dați seama că n-am fi putut fi prezenți concomitent în trei județe. Am făcut cît am putut. Din păcate optica colegilor noștri de la București a fost la un moment dat puțin greșită. A fost resimțit de toți faptul că la un moment dat Iașul a fost minimalizat. Am înțeles că s-au făcut observațiile de rigoare. Materialele trimise au intrat pe post — cred eu — în proporție de 30 la sută. Unele nu au intrat pentru că nu se înscriau exact în optica și în profilul pe care îl vizau anumiți redactori.

EMIL COȘERU, actor, Teatrul Național Iași

1. Așteptăm cu mare nerăbdare înființarea acestui post. Iașul nu a fost deloc prezent. Nimeni nu s-a străduit să facă ceva. E un anumit conservatorism aici care greu poate fi depășit. Această mini-anchetă e foarte bine venită

George PINZARU

■ Inerție? Încetineală moldovenească? Lipsă de inițiativă?

Multe orașe și-au creat deja un post local de televiziune. La Iași, este invocată lipsa de echipamente, de specialiști, de experiență. Se așteaptă indicații, aprobări, avize. Pe scurt, se așteaptă.

În timp ce, de exemplu, la Bacău, postul local **transmite**, la Iași C.P.U.N.-ul **studiază** variante de amplasare, **întocmește** memorii, promite și speră? Ce speră? Păi speră să se **rezolve** (sic!) problema și asta pînă își va încheia **provizoratul**.

■ Cititorul mai bănuitor din fire — să tot fie și dintre aceștia pentru că deh!, democrația originală merge mînă în mînă și cu sistemul de informare la fel de original — se poate întreba: cînd vor deveni promisiunile fapte? Poate, după 20 mai. Că atunci nu vom mai face propagandă partidelor (opozante), candidaților (indizerabili), adică acelora care susțin într-un mod ușor iritant că tot ceea ce e negru e negru și tot ceea ce e roșu e chiar roșu Atunci nu va mai exista pericolul ca studioul să ajungă pe mîna unor oameni... compromiși (rămîne să vedem din al cărui punct de vedere sînt ei compromiși).

Atunci se vor găsi competenții care (să batem în lemn!) să înființeze mult așteptatul studiou al **televiziunii ieșene liber consimțite**. (S.L.)

Vasile GÂRNEŢ

scrisoare

Eu am neglijat totdeauna hotarele
n-am ştiut niciodată pe unde are voie
să zboare fluturele şi vulturul
privighetoarea şi bufniţa
elicopterul prezidenţial şi cometa Halley
dar atunci cînd m-au întrebat ce aleg
eu am arătat înspre voi
desigur că nu existau poduri
curgea înfricoşată liniştea
şi respiraţia voastră nu ajungea pînă la mine
însă nu ştiu de ce credeam
că rămîne puţin de tot
foarte puţin
şi veţi afla şi de existenţa mea
şi ne vom întîlni
cu gîndul acesta am trăit o vreme
mult
pînă mi-a venit ideea
să scriu pe nisip numele meu
pe care o apă îl îmbrăţişa şi-l ducea
îl tot ducea spre Dunăre
de atunci nu-mi mai rămîne
decît speranţa că la vară
cineva din voi se va scălda în mare

urme

Nu merg să nu vă doară urmele...

cînd tăcerea îşi face iluzii de tiran
răstignind zgomotul zilei pînă la noua înălţare
mi-i trist că nu vă încap pe toţi
ocrotitor
într-un poem

dar cine mai poate scrie astăzi un asemenea poem ?
cine mai poate, cînd tot ce se scrie aici
e un accident ?

chinuitoare imaginea urmelor voastre
fiece pas mă ruinează, mă surpă din cîntec

şi prietenii mei dorm
nimeni nu deschide uşa, nu sparge fereastra
să-mi spună că visez, că greşesc

şi nici nu veţi afla vreodată despre mine
şi nici nu veţi şti că m-am gîndit la voi

ce risipă de viaţă, ce jertfă a memoriei

şi mîine, la fel, voi rămîne închis în mine

nu merg să nu vă doară urmele...

autoportret

Omul care împărţea visele
avea sînul burduşit cu prigorii
şi le scăpa peste sat
să decimeze armata de viespi

la Prut, pe malul nostru
peştele mort cu lacrima îngheţată
în ochiul sticlos şi roiul de muşte
în jurul lui ca un semn al
deznădejdii

dar ziua în care în sat ardea
o casă ?

medicul rus, tuns chilug, ce săruta
mîna surorii mele şi învăţătoarea
bătrînă căreia-i furam din geantă
mirositoare cojiţe de portocală

privirea mea ruşinată peste lobul
urechii tale, Ioana, şi promisiunile
că vom traversa la majorat satul
într-un landou

marşurile funebre, mai dureroase
încă prin falsitatea lor

gropile morţii ticsiţi sub deal
pe care nu-i uitam multă vreme

dar copacii ?...
cum rămîneau ei noaptea singuri ?

atîtea întîmplări care au tras
fermoarul iluziilor

şi oraşul, încă foarte departe pe atunci
cînd timpul purta copilăria mea
în buzunarul unor ani indigenţi şi fricoşi

mai încolo nu vă povestesc
începe vîrsta maturităţii
şi voi ştiţi totul despre mine

semn de carte (II)

Generaţia mea care crede în poezie
a plecat în lume cu aparatul
de fotografiat în mînă
dar mereu e învinuită că transformă
lectura poemelor într-un rebus

Doamne, cerem o mîntuire mai domestică
crimă să fie oare dacă mobilăm vidul
şi strigăm furioşi şi nemulţumiţi
oblojindu-ne complexele
să ni se întoarcă memoria
căci viitorul fuge de sub picioarele noastre
cu viteza minciunii

complici cu cenuşa

Mai trişti parcă astăzi copacii
n-au ajutat nici eşarfele tale
legate aseară pe trupurile lor
subţiri şi reci
istovite de suferinţă

miroase a secure...

în partea aceasta surdă a lumii
moartea urcă din nou
în balconul puterii

gest inutil — îmi spui deodată —
silinţa ta de a evacua
prezentul din text

salutînd aparenţa

Intre cioburile verii
meşterul-ikebana liniştind fiinţa
ştergîndu-i balele
aplicîndu-i un plasture peste
gura în spasme
împrăştiind grăbit fumul
plantînd ici-colo cîte un trandafir
încleind tijele frînte
desenînd smocuri de iarbă
gîze şi păsări
şi aer şi o perspectivă lăţită
fără margini
care absoarbe

după aceea
meşterul-ikebana
salută respectuos aparenţa
tresele ei cenuşii ce mimează
sobrietatea şi cumsecădenia

ritual

Seara tăcem
purtătorii de umbră
se dezbracă-n oglindă
duhul căderii invadează
ungherele ca o pastă informă
şi răceala neistovită se lasă-n odaie
precum colbul peste esplanade

la frontiera cuvîntului —
ezitarea fragilă ca un ridicol
şi inutil semn cabalistic

buchetul de anemone — o speranţă

crochet

Ca o plăcută străfulgerare
umbra subţire a micilor arcade

lovituri lejere, precise, pline de graţie
executate cu multă rezervă

icnetul nostru ritmat
(cum l-o fi descifrînd tipul up-to-date
burduşit cu citate din Shakespeare ?)
survolînd neputincios spaţiul închis
ce îngînă ecoul

elanul mîinii de un farmec distilat
închiderea lentă a pleoapelor din raţiuni
profilactice
palparea degetelor ca o igienă a simţului
paşii laxi, parfumaţi, precum tinereţea
unei idei

fumul cald de ţigară
ca un abur de jertfă...

nu-i timp pentru lacrimi
jocul continuă

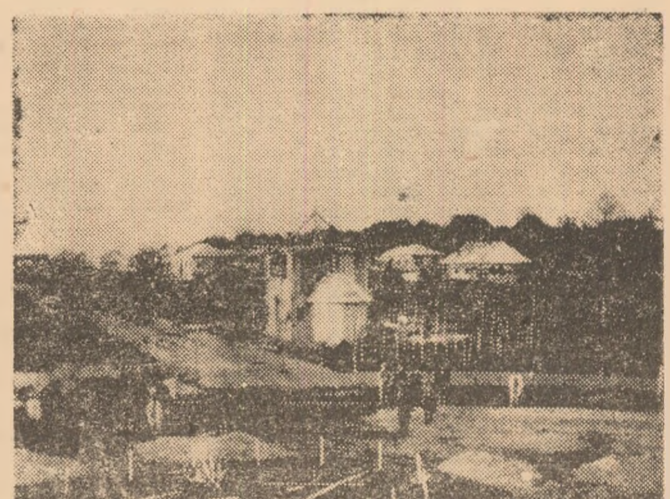
scrisoare netimbrată

BADE MITREA COCOR,

Am trăit ca s-o văd şi pe asta! Mai bine de patru decenii am crezut că eşti o plăsmuire a marelui nostru scriitor Mihail Sadoveanu. Şi, uite, aflu acum înmărmurit că exişti în realitate. Dar cîte minunăţii nu s-au mai aflat în zilele de după Revoluţia noastră din Decembrie 22... Un prieten de-al meu, gazetar, a stat deunăzi de vorbă cu dumneata — îţi aminteşti, nu? Plecat prin ţară să pipăie starea de spirit a ţăranilor, îndeosebi s-audă felul în care pricep ei legea aia cu datul pămîntului „în folosinţă", trecînd albia Lisei secată, a nimerit în Malu Surpat. Prietenul acesta mi-a relatat că te-a găsit sorindu-te pe prispa casei. Erai singur, că biata-ţi nevastă, Nastasia, neprimind îngrijire medicală la timp, s-a pomenit mutată în ţintirim. Cică dumitale ţi-au căzut dinţii, pe deasupra suferi de reumatism şi de alte boli iscate de greaua-ţi muncă pe tarlalele colectivei. Gazetarul, afurisit, te-a tras de limbă descoperind grozăviile pe care le-ai trăit de-a lungul anilor. După ce tăiaseşi „brazda împroprietăririi", ţi-ai convins consătenii să intre în colectivă, asigurîndu-i de o viaţă revărsată de belşugul belşugului, aidoma celei constatate de dumneata acolo, în depărtata localitate Tarasskova. Numai că în locul văii străbătute de lapte şi miere, s-a ivit neasemuita mizerie, statul socialist jecmănindu-ţi consătenii mai abitir decît boierul Cristea Trei-Nasuri şi nen-tu Ghiţă morarul. Aşa că asupra dumitale s-au abătut blestemele cîte se pomenesc în lume. Jurau că i-ai păcălit pe toţi, aducîndu-i la sapă de lemn. Încercînd să dregi ici colo relele, ai fost prins şi scărmănat de însuşi Ion Teleagă, sluga scorniceşteanului, care tocmai se gîndea să te propună erou al noii revoluţii agrare. Aşa că te-ai pomenit alungat de la conducerea ceapeului şi exclus din P.C.R. Oricum, ai scăpat uşor. Mai zicea prietenul meu gazetarul că la multele-ţi necazuri s-a adăogit unul proaspăt. Tase al dumitale, cel făcut cu Nastasia pe vremea cînd luptai ca subofiţer în cadrul glorioasei divizii „Tudor Vladimirescu", crescînd şi vroind el să îngroaşe rîndurile clasei muncitoare, s-a calificat în meşteşugul de oţelar. Aşadar, a venit în satul copilăriei să apese mîinile pe coarnele plugului şi, cînd colo, i s-a condiţionat primirea peticului ăla de pămînt cu înscrierea în F.S.N. Tase şi dumneatale aţi refuzat propunerea declarînd că sunteţi sătui de comunism ca de mere acre. Impresionat de cele auzite, m-am grăbit să-ţi scriu. Te sfătuiesc ca Tase, dragul de el, să se înscrie în F.S.N., dar la ziua votării să pună ştampila pentru ăia care făgăduiesc ţăranilor pămînt pe vecie.

Înainte de a-mi lua rămas-bun de la dumneata — personaj la fel de popular ca odinioară Petrache Lupu cel din Maglavit — mă angajez să te vizitez cît mai repede cu putinţă. Nu ar fi exclus ca în urma discuţiilor noastre, să apară un alt roman **Mitrea Cocor.**

Cu gînduri curate,
Petre STOICA

■ Minciuna redivivus ■

Unul din principiile educaţionale folosit de orice sistem de invăţămînt, din orice societate sau orînduire socială, este de a repeta de mai multe ori ideile ce stau ca fundament la baza sistemului respectiv. În sistemele comuniste acest lucru a fost făcut într-un mod cît se poate de obsedant şi agresiv, pentru că trebuiau inoculate o serie întreagă de minciuni în creierele oamenilor. Unele minciuni erau uşor de dezvăluit, altele (de exemplu, cele despre modul şi nivelul de trai din ţările occidentale, zise capitaliste) mai greu. De aici înverşunarea de bombardare cu minciuni comuniste, de care nu am fost menajaţi nici o clipă timp de decenii.

Aplicate pe creiere „nude", dar şi pe cele „spălate" ideile construite pe minciuni sfruntate au prins destul de bine. Goebbels nu a avut timpul necesar să realizeze decît parţial indoctrinarea nazistă-totalitară, dar ideologii comunişti s-au bucurat de timp berechet. La noi au fructificat această activitate nu mai puţin de 45 de ani. Şefii propagandei din c.c. al p.c.r. de la noi, (între care s-au numărat pe parcursul acestei nefaste perioade şi S. Brucan, şi P. Niculescu-Mizil, şi I. Iliescu, pe lîngă mulţi alţii, regrupaţi acum în diverse „emanaţii" — zise ale revoluţiei ori postrevoluţionare ; sau aşteptîndu-şi o dreaptă judecată precum D. Popescu-Dumnezeu), au beneficiat de un eşafodaj inexpugnabil : organizaţii politice sau politizate (p.c.r., u.t.c., u.g.s.r., f.d.u.s., armata, gărzi patriotice, radio-tv, presa, pionieri şi „şoimi", aşezăminte culturale etc.), ori represive (securitatea, miliţia).

La sistemul propagandistic de intoxicare a conştiinţelor tinerilor, dar şi al vîrstnicilor (deci cu o conştiinţă bazată pe un trecut propriu, trăit în cadrul altui sistem social decît cel socialist/comunist), s-a adăugat şi presiunea fizică directă : cvasiobligativitatea înregimentării în organizaţiile comuniste de orice fel (chiar şi locul de muncă fiind o parte din structurile comuniste, ca fiind direct dependent de statul controlat de partidul unic !), impunerea unor condiţii de existenţă la limita inferioară a subzistenţei (lipsa cronică de medicamente, alimente şi îmbrăcăminte de calitate, locuinţele fără căldură şi adesea fără lumină, îndobitocirea cultural-informativă etc.), totul fără nici o alternativă de alegere sau protest. Iar cine a protestat a avut de suportat grave consecinţe ; situaţia se pare că mai persistă şi acum (a se citi presa cu adevărat liberă : **România liberă, Expres, Dreptatea, Viitorul, Opinia studenţească, Baricada** ş.a., dar a se evita „organele de dezinformare" gen : **Adevărul, Dimineaţa, Libertatea, Dreptatea socială, Glasul** ori alte publicaţii neocomuniste).

Deci sistemul comunist (zis şi al socialismului real) este fără nici o tăgadă bazat pe domnia minciunii. Se propagă ideea că totul este perfect, că toate sînt în concordanţă cu dorinţele cetăţenilor, dar în realitate situaţia este diametral opusă.

Revoluţia din decembrie '89 a fost îndreptată împotriva acestui sistem al minciunilor. Însă acapararea puterii de către aceiaşi comunişti (inclusiv de către foştii şefi ai propagandei bolşevice) a condus la situaţia gravă de azi, în care s-a reuşit învrăjbirea poporului. Ar fi bine ca fiecare dintre noi să verificăm cu luciditate respectiva stare de lucruri. Mai propunem cititorilor şi efectuarea unei analize a componenţei conducerilor diverselor organizaţii născute după Revoluţie, cum ar fi „Uniunea Vatra Românească", U.D.M.R. etc. Probabil vom găsi aici mulţi „foşti", unii dintre ei cu o „valoroasă" activitate în slujba ceauşismului şi nu numai în cea a dictaturii comuniste...

Am remarcat cu toţii că în ciuda faptului că pe 22 decembrie s-a dat o proclamaţie într-adevăr istorică, evenimentele ce au succedat-o au arătat o înverşunare a noilor-vechi lideri în principii ale ideologiei totalitare-comuniste, chiar dacă au recunoscut sau nu acest lucru. **Forţarea peste limitele cunoscute a sistemului minciunii este o caracteristică stilistică a multor conducători ai F.S.N. şi ai ţării.** Dezvăluirile presei (încă) libere (după alegeri va mai fi liberă ?) demonstrează că încă din primele zile liderii noştri (Iliescu, Roman, Brucan, Nicolaescu etc.) au aruncat „praf în ochii proştilor". Ne întrebăm acum de ce au murit tinerii noştri în zilele de 16–22 decembrie, iar apoi pînă la anul nou (la chemarea liderilor F.S.N.) ? Cine se face vinovat de toate aceste pierderi de vieţi preţioase, deoarece nu se mai spune nimic despre situaţia securiştilor (care după cît se pare „lucrează" în continuare) şi a teroriştilor ? De ce doar la presiunea populaţiei s-a hotărît (şi pe urmă anulat !) trecerea afară legii a p.c.r. ? De ce în aceeaşi manieră s-a procedat cu imperiul economico-financiar al p.c.r. ? Aflăm acum **că puterea şi-a reţinut, exact ca în trecutul abia lichidat (?), cea mai mare parte a gospodăriei de partid, inclusiv o serie de vile şi palate !**

S-a proclamat libertatea presei, dar acesteia în loc de sprijin i se fac tot felul de dificultăţi, cele mai la „modă" fiind blocajele din reţeaua de difuzare. Blocaje evident selective, adică operează în special în cazul publicaţiilor ce dezvăluie adevăruri ce nu plac puterii. Mai mult dl. I. Iliescu (care între noi fie spus, în mai puţin de două săptămîni a devenit din fost adept al ideologiei comuniste un democrat (?!) — ne amintim de interviul său de la TV, urmat pe 7 martie de intervenţia domniei sale la conferinţa pe ţară a F.S.N.) îşi permite să eticheteze cel mai bun şi obiectiv cotidian al ţării — „**România liberă**" ca fiind fascist ! De altfel tot domnia sa la mitingul F.S.N. din 8 aprilie vorbea de pericolul forţelor de dreapta. Care dreapta, d-le Iliescu ? Poate aţi dorit să spuneţi opoziţia anti-comunistă, nu-i aşa ? Dar atunci ar fi reieşit clar în evidenţă că dv., F.S.N.-ul, prin ideologie, stil şi componenţă sînteţi o grupare comunistă ! Dar cum să dezvălui aceste lucruri într-o ţară astăzi profund anticomunistă ?

Sistemul minciunii trăieşte, lucrînd mai acoperit, mai direct, dar speră să triumfe la 20 mai ! Şi totuşi de unde vine pericolul pentru România ? De la comunismul care a dus ţara în mocirla economică şi morală sau de la o „extremă dreaptă", care de fapt nici nu exista la noi ?

Aceleaşi apeluri ceauşiste sînt folosite fără jenă ! Se pare că şcolile de activişti p.c.r. au produs la absolvenţii acestora o blocare a gîndirii logice, pe care nici evoluţia întregii omeniri nu o poate înlătura... Observăm cu toţii că **toate ţările din jur (inclusiv U.R.S.S.) se îndepărtează destul de repede de stîngismul comunist.** Cu toate acestea la noi se încearcă a se opri roata istoriei, propunîndu-se perseverarea în dogme de tip comunist (mai mult sau mai puţin voalate). Institutul de statistică român ne informează că sîntem pe ultimul loc în Europa ca nivel de dezvoltare economică şi de trai, iar foştii ideologi comunişti preferă să ne impună acelaşi drum înfundat, servindu-se de afirmaţii departe de adevăr, (oferite unei mase de oameni cu o evidentă incultură politică, „rod" al îndoctrinării comuniste).

Vom persista în acelaşi sistem egalitar, care înăbuşă orice progres prin competitivitate (a se vedea punctul 16 din Platforma-program a F.S.N., care proclamă acest principiu, caracteristic societăţilor comuniste), ori ne vom schimba total această optică greşită ? Vom accepta renaşterea unui sistem autocratic, dominat de o grupare neocomunistă sau vom prefera adevărata democraţie ? Vom mai permite dominaţia sistemului minciunii, mai mult sau mai puţin voalate, sau vom încerca să readucem România în rîndul ţărilor civilizate ? Numai de noi depinde. Decantarea adevărului din noianul de dezinformări electorale o mai putem face încă, dacă nu refuzăm să gîndim corect, evitînd şabloanele comuniste.

Dan OLARU

P.S. Am fost prevenit de unii prieteni, că mă expun cu această luare de poziţie, deoarece va cîştiga F.S.N.-ul. Doresc să cred că s-au înşelat, în sensul că după o posibilă victorie F.S.N. nu va elimina opoziţia după alegeri. Oricum nu mai accept să trăiesc în continuare în sistemul generalizat al minciunii.

9 aprilie 1990

■ Securişti şi per-işti ■

Cine să clarifice vagul politic ? Cine sînt profitorii Noii Revoluţii ? Încep să-mi pierd răbdarea : a început campania electorală cu o obsesie, F.S.N. = P.C.R. ! Lucru limpezit pe zi ce a trecut, habar nu am cum : manipularea funcţionînd perfect dinspre naivitatea noastră şi dinspre opţiunile celorlalte partide abia apărute, probabil. Ce ne facem însă cu ce nu e limpezit ? Toate relele spărgîndu-se în capul bietului F.S.N. care a dus în spate cum a putut practica patriotică, pînă la un punct : mă rog, intelectualii îndeosebi, cu subtilitatea lor teoretică, au găsit de cuviinţă să îngroape şi pe domnii Ion Iliescu şi Petre Roman sau pe Gelu Voican şi Virgil Măgureanu, pe rînd, imediat ce au scos capul fiecare în public şi au demonstrat cu vehemenţă ceva ce nu era de domeniul evidenţei ! Fenomenul opoziţiei născîndu-se instinctiv, din chiar acest elementar fapt, că s-a expus cu o anume „funcţie revoluţionară" în public...

Şi cine sînt marii noştri intelectuali contestatari de azi ? Noii patrioţi, care strigă jos comunismul ? O mică parte din ei sînt din cei de bună credinţă, idealiştii. Cea mai mare parte însă, din păcate, sînt marii laşi de ieri, foştii p.c.r.-işti şi nu mai puţin colaboratori ai securităţii... Nu, nu generalizez : ce vreau să spun e doar că totul nu pare a fi decît o mare cacialma, că fricoşii de ieri sînt curajoşii politici de azi, că pur şi simplu posesorii **coloanelor vertebrale** de ieri stau deoparte, ruşinaţi azi de atîta oportunism şi atîta sfruntare... Vreau să spun că şi liberalii şi ţărăniştii „istorici" şi orice partid sau mişcare politică doriţi dumneavoastră, cuprind în rîndurile lor şi p.c.r.-işti de joasă speţă şi colaboraţionişti „cu grade" ai securităţii şi că exact cine se ştie mai vinovat ieri şi murdar sufleteşte, azi ţipă din toţi rărunchii, împroşcînd cu calomnii pe cei curaţi şi nevinovaţi, cei ce ar putea intra oricînd **independenţi**, să zicem, în socotelile electorale, şi arătîndu-se lumii pe ei înşişi, farisei ordinari, dacă nu eroi ai Revoluţiei, în orice caz nemaipomeniţi nedreptăţiţi ai fostului despotism, aşa, pentru a nu mai înţelege nimeni nimic din ce a putut şi mai poate fi sfînt... Şi nu numai atît, culmea, o parte din aceşti întreprinzători veroşi, visează să intre pe listele de candidaţi pentru Parlamentul Ţării la alegerile libere din 20 mai 1990. Bravo, artiştii !

Bunul simţ a rămas tot în seama poporului de rînd...

Azi nu mai încăpem de noii friptuturişti, cei ce au uitat peste noapte ce lepre au putut să fie înainte de 22 Decembrie 1989 ! Cum de nu le arată nimeni cu degetul la obraz ? Oameni buni, mă tem că manipularea are încrengături nebănuite, că toţi cei ce au gura mai slobodă acum sînt cei ce trebuiesc priviţi cu atenţie, în spatele lor nu numai interesele personale dominînd raţiunea ! Atîta timp cît binele public îi lasă rece şi bunăstarea viitoare a ţării e o poveste... Diversiunea face ravagii ! Regula a devenit intolerantă faţă de excepţii...

Mă tem sincer că la 20 mai 1990 vom alege liber pe nişte noi neisprăviţi, apăruţi pe furiş, sfidînd morala publică, în fruntea bucatelor, după ce pînă mai ieri au stat în umbră într-o funcţie sau alta de partid sau la dispoziţia securităţii, fie el şi numai turnător neplătit ! Sper să mai revin asupra acestui aspect. Oare ştim, de fapt pe ce lume mai sîntem ? Cînd beneficiem de atîta alienare...

În sfîrşit, aş vrea să vă reamintesc de concubinajul, dacă nu criminal, cel puţin imbecil al p.c.r.-ului judeţean cu securitatea judeţeană ! Pentru curiozitatea dumneavoastră, iată cum arăta o **NOTĂ** a securităţii vrîncene, datată 26. 06.1989, trimisă p.c.r.-ului comitetului judeţean Vrancea, strict autentică : „Din informaţii neverificate, rezultă că numitul **Munteanu Ion** din Adjud, pensionar, fost director la I.G.O. Adjud, membru al P.C.R., ar avea unele manifestări politice necorespunzătoare sub influenţa ştirilor calomniatoare, pe care le audiază la postul de radio «Europa Liberă» şi care le-ar difuza şi în rîndul unor cetăţeni cu care vine în contact. Spre exemplificare redăm unele informaţii pe care le-ar fi făcut : «România şi-a achitat datoriile externe şi acum ar trebui să avem alimente din belşug, dar noi tot gheare de păsări mîncăm şi 200 de grame de pîine pe zi şi acestea raţionalizate, iar ziarele şi toate mijloacele de informare în masă laudă şi cîntă viaţa fericită a românilor... La noi în ţară nu se poate vorbi liber nimic şi toţi românii trebuie să execute ca nişte sclavi numai ce spune conducerea»"... Am încheiat transcrierea : fireşte, habar nu am cine e Munteanu Ion din Adjud, îi transmit sănătate pe această cale dacă mai e în viaţă şi îl întreb, aşa, ca de la om la om, **nu vă supăraţi, dumneavoastră cu cine votaţi, domnule, la 20 mai 1990 ?**

Liviu Ioan STOICIU

2 aprilie 1990. Focşani.

■ Stareţul sindical ■

Domnul Voropchievici, funcţionar anonim dar onest la Biblioteca Universitară „Mihai Eminescu" şi-a aflat în fine adevărata vocaţie : cea de agitator sindical. După fiinţa-i delicată şi ştearsă nu ai fi bănuit în acest personaj, parcă acum scos din Gogol, un atît de aprig apărător al unor vajnice idealuri de frăţietate. Şi, în numele acestei frăţietăţi, pumnul său nobil este gata să bată în masă şi să invite suav cu un „Staţi jos !" pe oricine încearcă să atenteze la înaltele sale principii. Blîndul funcţionar ştie că binele nu se instalează de la sine într-o comunitate şi, precum un Ignatiu de Loyola altădată, îşi petrece prin rugul vehemenţei sale verbale victimele sortite viitoarei fericiri. Cînd oamenii se încăpăţînează să refuze o lume mai bună, pe calapodul măreţului ideal, nu este firesc să apelezi la metode verificate în timp. Pumnul şi palma, iată de ce au nevoie aceşti inconştienţi ! E drept că atunci cînd cei 70—80 de bibliotecari părăsesc indignaţi sala, asta înseamnă că, totuşi, Mîntuitorul a cam abuzat de mijloacele amintite. Dar domnul Voropchievici este un ins perseverent. Nu ne îndoim că în curînd sindicatul **Său** va lua, totuşi, fiinţă. Dacă nu merge la centru, micrea limbii sale va avea mai multă căutare la filialele Bibliotecii. Momind pe unul, ameţind pe altul, funcţionarul nostru se va alege în capul sindicatului. Şi ce nu poate un stareţ sindical ? Nu peste multă vreme va juca şi mazurca pe biroul domnului Director Corneliu Ştefanache. Cum acesta îi este Idealul cel nobil, n-avem nici o temere că nu va reuşi...

Gabriel CRISTIAN

● Euforita ●

Aflăm că Dorin Tudoran îşi propune să inaugureze la „Vocea Americii" o rubrică nouă, despre o boală mai veche la noi „cameleonita" (o spune în interviul publicat în revista „Contrapunct", nr. 14, 6 aprilie 1990, p. 14). Ce poate să-nsemne, oare, această maladie ? Şi, dacă nu e cu supărare, pe cîţi a atins ? Publicistul dă cîteva nume, cu o ciudată parcimonie : Vadim Tudor, Ion Gheorghe (recent publicat în foarte estetica revistă „România literară" ; să citeşti şi să nu crezi !), Adrian Păunescu, Ion Cristoiu şi cam atît. Probabil că în serialul său nu va uita şi pe alţii la fel de breji. Să ne întoarcem, totuşi, la întrebarea dintîi : cum se manifestă cel atins de **cameleonita** ? În primul rînd, credem, prin promptitudine. Se ştie că pînă dăunăzi din cele 365 de zile ale anului cam 360 erau zile de sărbătoare. Restul, fireşte, de odihnă... În toate aceste zile de euforie ce făcea maladul ? Nimic altceva decît că se bucura intens, profund, pînă la ultima fibră şi ţinea să-şi facă publică această compactă bucurie... Prin urmare, unul dintre simptome era lipsa oricărei deprimări ; insului nostru nu mai apucau să-i iasă cute pe faţă (ce să mai vorbim de frunte !). Cînd te bucuri în chip matematic de 360 de ori pe an, chipul îşi păstrează o prospeţime de roză abia culeasă. Această euforie permanentă nu putea să nu-şi lase amprenta în vorbire, în scris, în comportament. Era desigur, o jovialitate maladivă, dar cît de benefică. Întreaga-i fiinţă se conserva în acest alcool al veseliei nebune. Chiar dacă de cele mai multe ori condeiul o lua razna, chiar dacă bolnavul mai scria bazaconii, acestea nu puteau fi primite decît ca manifestări secundare, aproape benigne, nu ele păreau principalul. Că insul nostru mai şi minţea asta nu însemna mare lucru : cui nu-i place să se trufească în culmea euforiei, să-şi laude chiar şi neamicul, cine nu vede în aceste supreme momente de sărbătoare **la vie en rose** ? Întreaga lume (cea mai bună dintre lumi) e a ta, libertatea este o pleaşcă, o pară mălăiaţă, totul este frumos : companionii, ţarcul în care te lăfăieşti, chiar dacă mai strîmt decît ar trebui, literatura, artele, cu un cuvînt, Totul. Şi atunci, cu promptitudine, dionisiacul nostru scrie cu o siguranţă pe care numai maladia ţi-o dă : „Trebuie constatat însă că o bună parte din proza noastră actuală, în orice caz, aceea cu mare succes la public, se circumscrie efortului **reconstituirii**, impus de libertatea de expresie artistică pe care au adus-o transformările de structură de la mijlocul deceniului şapte" (Ioan Holban, **Tensiunea exprimării**, în „Cronica", nr. 47/24 noiembrie 1989, p. 6). Citind aceste cuvinte, rod indiscutabil al „libertăţii de expresie", nu poţi uita că ele apăreau exact în toiul unei sărbători ce umpluse de o unanimă bucurie şi satisfacţie întregul nostru popor. Îmi aduc şi acum aminte, ce veselie curgea pe străzi, ce libertate de exprimare ne năpădise pe toţi, cum ne clamam în gura mare tot ce cu mintea gîndeam, cîtă sinceritate de nimic îngrădită se revărsa de pe buzele noastre, Doamne, păzeşte-ne... Îţi mai aminteşti coane Puiule ?

Cornelius EUFURIDIS

ADEVĂRUL a ales, restul nu contează

pentru FSN mumă, pentru ceilalți ciumă

București, 22 decembrie 1989: „vom organiza alegeri libere. Frontul va conduce țara pînă la alegeri". „Uraaa... !" Ianuarie 1990: renașterea partidelor românești tradiționale, apariția embrioanelor unor noi partide. **F.S.N. replică prin vocea „celui mai bun dintre noi"** (după Brucan): **„sistemul multipartid este istoric depășit. Frontul..."**. Demonstrații de protest, urmate de contrademonstrații organizate de adepții **democrației originale** („unice în felul ei"). Totul e deja istoric, din păcate, care nu ne onorează.

În fine **„largheţea" legii partidelor politice** (numai 251 de membri fondatori !) și desigur veleitățile multora (dar și sforile unora), ne-a dus la ridicola situație de a avea peste 60 de partide pînă în prezent. Desigur că pe plan local e greu de găsit aderenți pentru toate aceste grupări, reale sau imaginate ca scut al Puterii, în cazul în care i s-ar clătina pozițiile.

Acum sîntem în campanie electorală, vorba vine, dacă ne luăm după ceea ce (nu) se întîmplă în județele Iași și Botoșani. Pînă la 9 aprilie nu se văd afișe electorale, nu se aude de mitinguri cu același caracter. Totul e ca pe **vremea lui ceaușescu: obsesia partidului unic**, (care fără discuție este F.S.N.-ul, ca principal beneficiar de cadre și imobile ale defunctului — dar a murit? — partid).

Adepții **F.S.N.**, dacă vor fi citind și presa proprie (la loc de frunte ca întotdeauna este **Scînteia**, zisă acum **Adevărul**), vor fi poate stupefiați să afle că **propria iubire acceptă acum capitalul străin**. Dar nu asta contează, ci „siguranța" părintească ce le-o oferă acest partid, deși e greu de presupus că posibilii aleși vor permite pe urmă domnia lenei și incompetenței în economie. **Mîncătorii de... vor fi însă utili în continuare**, și de aceea, pentru a nu-și pierde antrenamentul, ei exersează din plin calomnia pentru unii și cultul personalității pentru alții. Mai greu acum de etichetat sînt **adversarii neocomunismului. Dar perseverența poate învălui prostia** și deci se trece din nou la vînzători de țară. **Adevărul** are stil: **atacarea adversarilor F.S.N. în funcție de potențialul lor electoral.** Dl. Rațiu ar fi aranjat „vînzarea" Transilvaniei (???), deci cum să candideze? Păi dacă o vinde, de ce a adus o tipografie și mai vrea și înființarea unui post TV și a altuia de radio în țară? Despre acestea **Adevărul** nu suflă o vorbă. Și nici nu spune nimic de **Proclamația de la Timișoara** (ba da, a ironizat-o !) sau de tinerii revoluționari care contestă dreptul la candidatură al activiștilor p.c.r. și al securiștilor. Cum s-o spună, tocmai **Scînteia**? Dacă domnii Iliescu și Roman nu vor televiziune independentă, de ce oare ar vrea-o **Adevărul**?

Partidele **„fantomă"**, fără aderență sau cu un program neutru (la propriu și la figurat), **sînt simpatizate** (cu condescendență) de scînteiști, dar cele puternice (P.N.Ț.-c.d., P.N.L. ori P.S.D.R.) **sînt virulent atacate: dreapta, extrema dreapta ș.a.m.d. Ironizate rămîn numai noile partide anticomuniste** — zise de centru, **iar cele neocomuniste** (cum ar fi cel **socialist democratic) sînt lăudate.** Deh, **comuniștii rămîn comuniști, deși și-au pus cruce pe frontispiciu. O fi crucea de pe urmă?**

Dar **Adevărul** a ales deja **Deschidere spre viitor** — scrie el cu litere mărețe (așa cum se cuvine unui naș), **despre Conferința F.S.N.** Păcat că tovilor de la **Adevărul** le-a intrat democrația în cap și scriu despre alesul și stăpînul lor abia pe pagina a 3-a (în numărul din 8 aprilie), în timp ce pe prima pagină e doar găinațul calomniilor. Poate e logic, întîi plîngem apusa „epocă de aur", apoi preamărim noii cîrmuitori. **Regele a murit, trăiască regele!**

Deci zarurile au fost aruncate. Iar dacă vom da ascultare „organului" **Scînteia**, ne vom putea întreba: ce rost mai au alegerile? Doar știm **marele învingător**, știm și **mica „opoziție"**, iar **marii învinși** vor fi desigur **„marii trădători de țară"** mîine. Nu? **Scînteia** (scuzați, **Adevărul**) are experiența lui '46, o știm prea bine. Și atunci sub conducerea bruceniană ne-a trasat drumul viitorului...

Totuși să nu luăm în serios acest „oficios" și să vedem ce mai e pe la Iași. Se zice că avem deja vreo nouăsprezece (!!!) partide în competiție (care competiție?). Personal nu am văzut decît vreo cîteva firme: **P.N.Ț.-c.d., P.N.L., P.S.N., P. Democrat, P.N.D., P. Socialismului Democratic** (al tov-ului Cîrciumaru), **P.U.D. din Moldova**. Mai puțin știu despre oamenii ce le conduc și de cei care vor candida. Ori poate se așteaptă ca în trecut trimiterea de domnișoare Poliane Cristescu sau de doamne Ghițulici și Găinușe? Afișe ioc, cu excepția celor feseniste, „garnisite" cîteodată cu secerea și ciocanul. Oamenii vorbesc mai puțin, cu excepția matroanelor și pensionarilor din p.c.r. ori din securitate. Aceștia lansează fel de fel de istorii negre despre „boierul" Coposu (o fi avut moșii în închisorile comuniste? I-or fi dat dolari acolo?), despre d-na Cornea (ar fi cumpărat nu știu cîte uzine din București! Cu dolarii depuși de ceaușescu în Elveția, probabil! Apropos, mai știu ceva guvernanții de acești dolari?). De ne gîndim însă mai bine, observăm că F.S.N.-ul și-a făcut propagandă „preelectorală" atunci cînd se împărțeau la romi și săraci ajutoarele din străinătate. Li se spunea că sînt oferite de F.S.N.! (Dac-ar fi știut donatorii...). Oricum ajutorații au rămas cu frontul...

La cozile de la salam ori carne auzi „exact ca pe vremea lui ceaușescu...". Însă la rîndul de la ziare, hop și propagandiștii frontului, (or fi din cei vechi ai p.c.r.-ului?). Argumentul principal (evitat la „Alimentara") este că „dl. Iliescu ne-a dat mîncare".

Ei bine, c-am aflat-o și pe asta (Iliescu ne-a dat mîncare? Chiar așa, de unde? Are și dumnealui, avere ca d-na Cornea și cum a obținut-o?) și nici nu vrem să observăm că trăim tot ca în „epoca de aur" ne vom întreba: Noi mai votăm?

Dan OLARU

P.S. 1. Campania electorală = triumful presei de partid, propriu-zise sau mascate. Mirosul stătut de KOMYHN 3 M e puternic degajat de **Dimineața** (ce spune **Adevărul**, sau **Libertatea**? de **Democrație** (?), de **Faptă**, de **Dreptatea socială** ori **Glasul**. **Oblio** și **ECO** aduc un nou respiro, pentru ca **Viitorul** și **Dreptatea** să fie autentice cotidiene, ce-și depășesc condiția de „organe de presă" (bucuria **Adevărului**, că nu e concurat ca „organ"...). Oricum **România liberă** rămîne cotidianul etalon al presei românești independente chiar dacă unii comuniști incorigibili îl etichetează ca fiind fascist (ceea ce este absolut normal pentru „logica domnilor ideologi" (neo) comuniști).

P.S. 2. Răbdarea românului e arhicunoscută, dar are totuși margini. Aparenta apatie ar putea fi liniștea dinaintea furtunii, că doar n-o fi poporul român contaminat cu orbul găinilor. Oricum, tinerii din România au spălat păcatele părinților în decembrie și foarte sigur că le vor mai spăla încă o dată. Politicienii să renunțe la orgoliile personale, altfel vor „zbura ca și comunismul"! Tineri români, faceți-vă datoria!

D. O.

I-aș iubi dar nu știu Gorba

■ **În ajun** de Florii, unul dintre cei Trei Crai (nici) mai Răsăriți anunța fericit apariția pe Bahlui **(rive gauche)** a „organului local al feseneului", pre numele său „Neamul românesc". De fapt, pe Front-ispiciul gazetei scrie **altceva**; șugubățul informator (al opiniei publice) s-o fi **dezorientat** văzînd **semnul trandafirului**. Totuși, **gura păcătosului...**

■ **Dar cultura** ieșeanului de (la) rînd crește năvalnic și în alte direcții. Dacă nu se va **controla** inflația de umor oferit la prețuri modice la fiece colț de stradă, există pericolul să murim cu toții de rîs, inclusiv polițiștii. Fraților de la „Perdaful" și „Arde'Iașu'", mai lăsați-ne să ne tragem puțin sufletul!

■ Nici cu **problema națională** nu stăm rău. Lipovenii concurează (ca întotdeauna, cu succes) borcaniada aprozaristă; ei sînt amenințați, însă, de nemiloasa concurență a unităților de **deservire** agroalimentară — se aude că toți vînzătorii de la aceste prospere instituții vor avea pe tejghea cîte o sticlă provizoriu plină. În acest fel și rafturile vor fi pline, chiar și cu zahăr; se va pune astfel capăt odioasei calomnii „Europa-Salam" care mai poate fi văzută pe unele ziduri — ambele produse se vor găsi în cantități suficiente, pentru moment în amestec cu înlocuitori: apă (de ploaie) și soia. Romii sînt și ei foarte ocupați — între două **ședințe de partid**, abia mai apucă să-și respecte obligațiile de intermediari între reprezentanții CAER (ian), benevol(nic) și des interesat și consumatorii băștinași, ahtiați după gumă de mestecat, cafea, săpun și ce mai pică. La Microcasa de Comenzi (str. Triumfului) e liniște; doar agenții de circulație fluieră Lambada...

■ Dacă în ce privește „producția de bunuri materiale" încă nu ne-am revenit (mai exact, nu s-au atins **parametrii optimi**), **pe plan spiritual s-au** înregistrat creșteri spectaculoase, estimate la circa 150% în ce privește nr. de credincioiși (foști atei) și inestimabile depedève calitativ: ne facem cruce și **cu stînga** (că-i de la **inimă**), cum s-a văzut și pe micile ecrane — se zice chiar că unii șefi ar fi boss-corodit (în public !) și ceva rugăciuni. Și fiind Iașul, orice-am zice, oraș Patriarhal, ne-am bucurat tare de Prima Realegere Liberă; **promitem să trimitem** și **telegrame, numai să știm că pe 21 mai**, în spiritul **bunelor tradiții**, se va trimite mesajul de felicitare Cui **Trebuie**.

Ph. SENEKA

Alegeri libere sub supravegherea trupelor USLA

Cînd am ieșit din găoace, gîndeam în alb și negru. Orice intervenție era interpretată ca un atac care își propunea să obțină profituri. Eram refractari și suspicioși.

Cînd am deschis ochii am perceput nuanțele.

Dădăciți de tătuca atîția ani și rămași orfani, am acceptat necondiționat o conducere provizorie a țării, tot așa cum un copil neajutorat își dorește un părinte, oricare ar fi, numai să-l ocrotească și să-l îndrume. O conducere încropită ad-hoc. Apoi, incapabili să ne despărțim de tipare, am împărțit oamenii în două categorii distincte, buni și răi. L-am trecut pe Ion Iliescu în rîndul celor drepți iar pe Doina Cornea, Dumitru Mazilu, Laszlo Tokeș i-am considerat reprezentanți ai celor care ne vînd țara, doresc puterea, ne consideră proști sau sînt iredentiști.

Într-un timp record în analele (neo)-comunismului s-a ajuns la înlăturarea unei opoziții potențiale, renunțînd la principiul candidat-contracandidat prin adoptarea formulei staliniste candidat-condamnat. Prima victorie a fost de fapt prima înfrîngere.

După concordia inițială, a urmat delimitarea forțelor mîntuitoare (reprezentate în închipuirea unora de FSN) de cele malefice (comuniștii și securiștii). Conștienți de autoflagelarea datorată alegerii în funcții de conducere a foștilor activiști p.c.r., s-a recurs la o nouă disociere, condamnînd, evident *verbal*, numai pe cei care au săvîrșit abuzuri în funcții politice, juridice sau administrative.

Profund creștini, i-am acceptat ca aleși ai Domnului... pe Ion Iliescu și pe îngerii săi păzitori Mihai Chițac, Victor Stănculescu, Gelu Voican-Voiculescu, Petre Roman, Cazimir Ionescu ș.a., purificați în foc revoluționar și în chinuri teribile (dar necunoscute) din timpuri ceaușiste. Ne-am încredințat lor întru obținerea liniștii și a ordinii atît de tulburate, reamintindu-ne cu nostalgie de fermitatea de altădată a miliției care constrînsă să-și scoată masca, pe care o credeam demascatoare ca la Goya în „Îngroparea sardelei", ne oferă altele, multicolore, înșelătoare și dezolante.

Compromisă prin activitatea servilă și prin abuzuri, fosta miliție este confruntată cu o situație contradictorie: pe de o parte, necesitatea intensificării activității în această etapă post-revoluționară, pe de altă parte inevitabila trecere în rezervă a polițiștilor indezirabili. Dilematice sînt și relațiile cu populația în cazuri extreme, intervențiile forte sau expectative compromițînd deopotrivă o poliție cu o prestanță și așa destul de șubredă. Siguranța de sine este afișată violent în spatele ușilor închise unde adevărul are legi proprii, specifice scopului urmărit.

Dacă poliția este slabă, așa cum afirma domnul Chițac la o conferință de presă ținută cu lămpașul în ochi, este normal să ne punem problema fortificării acesteia: cei care ar putea-o degreva de multitudinea dificultăților care s-au adunat nefiind alții decît cei care prin inactivitatea din ultimul timp au făcut să se ajungă în această situație, adică securiștii. Numai ei ne-ar putea încolona pentru recucerirea infernului.

Condamnați în totalitate în primele ceasuri ale revoltei populare, am admis treptat că sînt și ei oameni, că trebuie să facem distincții între direcțiile din cadrul securității, că de fapt ei nici nu au tras, nici nu au maltratat și, de ce nu, nemulțumiți de bondarul care le bîntuie visele, au pus și ei umărul la instaurarea democrației. De aceea propun, feseniștilor, organizarea unor alegeri cu adevărat libere, nu sub supravegherea reprezentanților ONU ci sub atenta îndrumare a organelor de securitate și a trupelor USLA.

O condamnare fățișă a securiștilor cu funcții de răspundere sau o marginalizare a forțelor de securitate este puțin probabilă întrucît prin dosarele pe care le dețin sau prin calomniile pe care le-ar putea răspîndi ar compromite cu ușurință personalități politice, juridice sau guvernamentale actuale, conducînd spre o situație instabilă, explozivă. Nu putem ignora șansa uriașă de a cîștiga alegerile a partidului care, garantînd menținerea privilegiilor securității, își asigură sprijinul activ al acesteia în propaganda electorală. Și cine s-ar fi putut bucura de mai multă încredere din partea securiștilor dacă nu cel care îndemnînd la consens național, ne povățuiește să iertăm greșelile semenilor, care spălați de păcate, cele cu voie sau fără de voie, mai vîrtos decît zăpada se vor albi.

Admițînd că o parte din erorile domnului Iliescu ne aparțin, nu putem crede că inteligența dumnealui este suficientă pentru a-i contracara deformația comunistă. Într-un fel l-am putea considera o... victimă. Domnul Ion Iliescu sugerează imaginea leului care scăpat din cușcă se învîrte într-un spațiu mai larg, ignorînd adevărata libertate. Iar domnul Radu Cîmpeanu este leul care-și acceptă captivitatea fără a-i cunoaște în totalitate regulile.

În mai avem de ales între sclavia șabloanelor și eliberarea gîndirii. O opțiune gen Václav Havel se impune.

Augustin ALEXANDRESCU

a început campania elect.rală

A început campania electorală oficială, mai exact. Și, ca de obicei de la revoluție încoace, televiziunea a fost pe „fază". În afara cîtorva interviuri și intervenții ale partidelor, libera noastră instituție mediatică a fost „la post". În prima zi a campaniei, a avut deosebita amabilitate de a ne prezenta *in extenso* ședința F.S.N., dar nu s-a oprit aici. Pe 31 Martie, a fost și mai promptă transmițîndu-ne convertirea la creștinism a Domnului Iliescu și a echipei sale: Petre Roman, Gelu Voican-Voiculescu, Dan Iosif, Cazimir Ionescu ș.a. Am fost impresionați văzîndu-l pe Domnul Iliescu cu o lumînare în mînă în locul *Capitalului*, iar pe ceilalți îngenunchind în locurile unde au căzut eroii revoluției. Cum e și firesc, pelerinajul electoral s-a încheiat la sediul televiziunii care, ne dăm seama tot mai mult, a fost principala armă a revoluționarilor de profesie. Să mai spună cineva că e greu de obținut „capital" electoral, atunci cînd ai o anume experiență! *(L.A.)*

Cetitor, deparazitează-ți creierul

Este titlul unei excelente publicații a studenților de la filologia din Craiova, subintitulată *revistă bilunară nouăzecistă*. Nici nu știu ce să remarc din primul număr, poeziile lui *George Popescu* sau *Max Bănescu*, amplul poem al lui *Marin Alexandru Ioan*, interpretările critice semnate de *Ion Buzera*. Le remarc pe toate, cu un plus mare cît... creierul cititorului pentru acidele note politice și polemice semnate *Sabin Gherman*, *Sabin Zaah*, *Alelula* sau *„cetitor deparazitează-ți creierul !"*. Toți semnatarii au creierul extrem de bine deparazitat, ceea ce am dori și mai vîrstnicilor lor colegi de la *Adevărul*, *Dimineața*, *Munca de partid* (pardon, *Democrația !*) sau *Baricada*. Cei din urmă, dacă nu reușesc urgent operațiunea de dezinsecție, riscă să rămînă și fără puținii cititori „obligatorii" pe care îi mai au. *(C.L.)*

difuzarea presei ?

Pe bună dreptate titlul este pus la interogativ — numărul nostru din 29 martie, tipărit încă din noaptea precedentă, nu ajunsese la chioșc, în Iași, nici pe 31 Martie la prînz. Ce-o fi fost în celelalte orașe nu știm, dar ne îndoim că întreprinderea județeană de profil a dat dovadă de mai multă operativitate. După problemele tipografice, iată au apărut și cele legate de difuzare. Ne este și teamă să ne mai gîndim ce altfel de probleme ar mai putea să apară, mai ales dacă „noua putere", prin reprezentanții săi autorizați (nu ne întrebați „de cine ?", așa cum nu știm noi, probabil nici ei nu știu), va intensifica atacurile împotriva libertății presei. Oricum, deja se aud zvonuri neliniștitoare privind hîrtia... *(C.L.)*

Emil BRUMARU

BOCET DE ADULT

Cana grea cu apă albă
Și în apă cu o nalbă
Stă pe masă-n temelii
Groase și-așteaptă să vii
Cu-amîndouă mîini, de toartă,
S-o iei și s-o verși la poartă
Ca să strîngi apoi într-însa
Tot ce-un crin răspopit plîns-a...

Alexandr ZINOVIEV:

GORBACIOVISMUL (7)

O transparență realizată de sus și sub controlul puterii nu este transparența înțeleasă ca element al democrației. Nu reprezintă decît un procedeu ideologic și propagandistic, un procedeu care a fost folosit întotdeauna de-a lungul istoriei sovietice, sub o formă sau alta. Faptul că această temă suscită acum discursuri excesiv de „îndrăznețe“ se explică prin conjunctura actuală. Acum cîțiva ani, transparența era una din revendicările opoziției. Acum că opoziția este desființată, puterea a preluat unele din sloganele sale.

Într-o societate comunistă, transparența nu este decît un mijloc ipocrit de dezinformare și de manipulare a conștiinței colective. Selectarea și aranjarea informației sînt un monopol al puterii. Orice tentativă de a aplica transparența independentă de autorități este văzută ca o calomnie împotriva sistemului social, ca o propagandă dușmănoasă, sau chiar ca spionaj în profitul țărilor occidentale.

Care sînt raporturile între transparența reală și fictivă din societatea comunistă și revoluția care s-a produs în domeniul informației în cursul ultimelor decenii? Incontestabil, dezvoltarea mijloacelor tehnice de comunicare modernă a atins și societatea sovietică, a creat noi probleme cărora politica sovietică a informației a trebuit să le facă față. De acum înainte nu mai este posibil să le dai sovieticilor porția minimă de informații ca sub Stalin, nu mai poți să-i izolezi de fluxul informațional care vine dinspre Occident și nu mai poți să le ascunzi occidentalilor aspectele mai puțin demne de arătat ale lumii sovietice. Din acest punct de vedere, politica de transparență reflectă o prefacere importantă a sistemului sovietic de informație. Din exterior, (în special pentru occidentali) această prefacere apare ca un plus de informații și de franchețe. În parte e adevărat. Dar aceasta nu înseamnă că direcția sovietică a devenit mai bună și că ea a hotărît să acorde supușilor săi și lumii întregi mai multe informații asupra vieții din U.R.S.S. Ci înseamnă că tehnicile de control, de aranjare și de difuzare a informației au devenit mai sofisticate. Ceea ce apare ca o mai mare libertate de informație nu este în fapt decît un control de stat mai modern și resimțit ca necesar datorită circumstanțelor.

Aceste noi tehnici trebuie să asigure un mai bun control al valului informațional care vine din Occident și care înainte (sub Brejnev) a scăpat pentru un timp de sub controlul puterii.

Care este viitorul acestei politici de transparență ca mijloc politic și propagandistic de combatere a transparenței? Eu cred că nu va dura mult timp. În ciuda ipocriziei sale, ea trebuie totuși să tolereze o doză minimă de libertate informațională și să semene iluzii, cu privire la acest subiect, iluzii care pot conduce la consecințe indezirabile și incontrolabile. Politica de transparență se asociază și se va asocia mereu mai mult cu metode foarte dure de control, care răspund mai bine naturii sistemului comunist.

Nimic nu definește mai bine politica gorbaciovistă de transparență decît această glumă care a făcut de curînd înconjurul Moscovei: „Uniunea sovietică este gata să înceteze bruierea posturilor de radio occidentale care emit pentru U.R.S.S., dar Occidentul trebuie de asemenea să lase de la el și să închidă aceste posturi“.

■ CAMPANIILE GORBACIOVISTE ■

„Campaniile“ de toate felurile sînt una din metodele folosite de sistemul puterii și administrației sovietice. „Campania“ este un fenomen rutinier în U.R.S.S., destinat să dovedească faptul că guvernul acționează și veghează. Această măsură este utilizată ca un mijloc de educare și de integrare a masei populației într-o viață socială activă. Tema campaniei este aleasă după situația concretă de moment, din țară și din lume, în chiar sînul conducerii. Nu e vorba obligatoriu de o problemă importantă. De exemplu, sub Stalin, s-a făcut o campanie grandioasă pe niște teme complet insignifiante din domeniul lingvistic. Dar ea a jucat un rol social cu nimic mai prejos decît cea anti-alcoolică sau pentru transparență. Să adăugăm la ultimele două lupta împotriva drogurilor, care face notă aparte în gorbaciovism. Această campanie nu se datorează faptului că drogul ar fi devenit o amenințare pentru supraviețuirea societății sovietice. Pericolul nu trebuie supraestimat, cum o fac jurnalele occidentale și anumiți entuziaști sovietici, care găsesc aici o posibilitate de a deveni notorii.

Campania împotriva drogului are drept particularitate faptul că se situează în cadrul ideii gorbacioviste a „dezvoltării accelerate“ și a ajungerii din urmă a Occidentului. Important este de sesizat că tocmai Occidentul focalizează atenția conducătorilor sovietici și îi împiedică să doarmă liniștiți. Un Occident care nu este numai prezentat cu toate virtuțile sale (de exemplu, cu eficacitatea sa economică), dar și cu toate tarele sale, cum este drogul. În situația actuală, conducerea sovietică este gata să dea la iveală tare analoge celor occidentale cu scopul de a dovedi o alură occidentaloidă. Ea amintește astfel de lacheii mîndri că au gută, pentru că în ochii lor aceasta trecea drept o boală a aristocrației. E adevărat că societatea sovietică își dezvăluie defectele atît cît să nu-și primejduiască baza. Adică își revelă micile tare pentru a le disimula pe cele mai profunde, și o face pentru a arăta că luptă împotriva lor, că e gata să le vină de hac, lucru de care societățile occidentale ar fi incapabile. Oricît de ciudat ar părea, e un mijloc de a tulbura mințile și de a dezorienta opinia publică. Conducătorii sovietici știu să profite și de pe urma nenorocirilor. Manipulările la care s-au dedat în urma catastrofei de la Cernobîl le-au adus gorbacioviștilor tot atîta popularitate în Occident ca și alte evenimente.

■ „RENAȘTEREA“ CULTURALĂ ■

Se vorbește în Occident de o pretinsă „renaștere“ în cultura sovietică. Firește, datorită lui Gorbaciov. Care este realitatea? Dacă se poate vorbi de „renaștere“ în istoria sovietică, asemenea tentative au fost făcute deja într-un trecut apropiat, sub Hrușciov și sub Brejnev, și au produs o puternică impresie în Occident. Anumite nume, legate de asemenea înnoiri, au devenit cunoscute în lumea întreagă. Renașterea culturii sovietice a început ca urmare a destalinizării țării, care a mers mai departe decît o permiteau sistemul social și ideologia. Puterea descumpănită, a pierdut pentru cîtva timp controlul total pe care îl exersa asupra culturii. Totuși, în ciuda unei liberalizări fără precedent, renașterea culturală întîmpină rezistență atît din partea puterii cît și din partea mediilor culturale înseși. Efectiv, cultura sovietică nu se datorează indivizilor izolați, independenți, ci unei mari mase de persoane reunite în instituțiile sovietice, care nu numai că sînt controlate de putere, dar reprezintă ele însele o parte integrantă a sistemului puterii și a aparatului ideologic: puterea supremă pentru scriitorii sau artiștii considerați izolat. Această putere supremă face corp comun cu miile de funcționari culturali și armata pe care ei o administrează și care aparține păturilor privilegiate. E aproape imposibil să-i deosebești. Grație eforturilor lor conjugate, renașterea culturală a fost strangulată către finele anilor '70. Majoritatea protagoniștilor ei a fost expulzată în Occident. Pe deasupra, această reînnoire și-a epuizat posibilitățile creatoare.

„Renașterea“ culturală gorbaciovistă nu este decît o farsă față de elanul cultural care a fost înăbușit. S-au autorizat opere sau lucruri făcute deja dinainte. Totuși operele fundamentale continuă să fie ignorate. S-au permis de asemenea lucruri interzise. Dar numai în cadrul ideologiei și în interesul gorbacioviștilor. O comedie politică montată de sus și nu o dezvoltare culturală venind de jos. Pentru ca să fie o altă reînnoire, trebuie timp, o acumulare de forțe, condiții particulare, care nu există acum și care nu vor exista într-un viitor previzibil! O renaștere culturală nu poate surveni printr-un decret dat de autorități. Propaganda sovietică și jurnaliștii sau oamenii de cultură occidentali interesați umflă farsa „renașterii“. Dar cît va putea dura această minciună și autoiluzionare?

Reacția occidentală cu privire la acest aspect al politicii gorbacioviste este analoagă restului: Occidentul nu vede aici decît ceea ce vrea să vadă. Recent, un film german, consacrat Uniunii Sovietice, conținea un interviu cu un sculptor specializat în monumentele lui Lenin. I s-a pus întrebarea: „Sînteți liber în creația dv.?“. Firește, răspunsul a fost pozitiv și contrariul ar fi fost de mirare: libera lui activitate creatoare îi aducea toate avantajele imaginabile. Ciudat într-o asemenea istorie este ca un occidental să poată pune o astfel de întrebare unui privilegiat sovietic, apoi să-l arate occidentalilor și să ducă, de facto, o propagandă pro-sovietică complet în spirit gorbaciovist. Se poate, cu același succes, să-l întrebi pe secretarul Comitetului central, însărcinat cu problemele ideologiei dacă el crede sincer în marxism-leninism.

Funcționarii literaturii și ariviștii de toate felurile sînt glorificați ca niște eroi sau ca niște vechi victime ale brejnevismului. Fără îndoială, asemenea victime există cu adevărat în lumea culturală sovietică. Dar există și „victime“ fictive, care joacă rolul instrumentelor ideologice și propagandistice sovietice. Se recunoaște existența unor astfel de „victime“ pentru disimularea victimelor reale, a situației reale care domnește în cultură și pentru a tulbura spiritele, în U.R.S.S. și în străinătate. Un bun exemplu din categoria falselor victime și a falșilor campioni ai libertății creatoare este poetul Evgheni Evtușenko. În Occident lumea s-a extaziat în fața luărilor sale de poziție publice împotriva lui Stalin. Or, acestea nu erau decît niște scălîmbăieli, pentru că a-l ataca pe Stalin mult timp după moartea lui, cînd nu mai constituia nici un pericol, nu cerea un curaj nemaivăzut. Atacurile actuale la adresa lui Brejnev, aparțin aceluiași gen de fals curaj. Numai șacalii pot să-și permită asemenea insulte față de cadavrele scelerațiilor, descompuși de mult. Dacă acești voinici cutezători vor să-și caute curajul, de ce n-ar critica acest obiect viu care este Gorbaciov, cu proiectele și reformele sale? Dar n-o vor face: nu vor să-și riște confortul și nici nu li se va permite. Misiunea lor este să glorifice conducerea gorbaciovistă ca pe o nouă eră în istoria sovietică. Pentru asta sînt lăsați în Occident, și li se permit anumite libertăți verbale. Li se permit și îndrăzneli în operele lor, care alimentează presa occidentală, avidă întotdeauna de senzație. De exemplu, lumea din Occident se extaziază în fața unei cărți în care Aitmatov vorbește de Dumnezeu și de Crist. Astfel se ignoră faptul că victime reale ale regimului au evocat deja aceste teme cu mult timp înainte și că „îndrăznețiii“ și „talentele“ sovietice nu fac decît să plagieze. Sistemul sovietic îi permite lui Aitmatov să scrie astfel de cărți pentru a înăbuși influența literaturii interzise, pentru a-i disimula chiar existența. La ultimul congres al scriitorilor, unii dintre acești „dizidenți“ de operetă au și cerut limitarea cenzurii și publicarea cărților interzise. Îți trebuie mult curaj pentru a cere limitarea nu știu cărei cenzuri într-o țară unde cenzorii principali sînt zecile de mii de servitori zeloși ai regimului, de genul „îndrăzneților“, citați deja, și care nu admit o literatură liberă decît în spiritul gîndirii sculptorului lui Lenin? La evenimentele literare se adaugă o oarecare delăsare în domeniul teatrului și cel al cinema-ului. S-a hotărît să li se ofere o mai mare libertate de acțiune. Dar a vedea în aceasta o mare cotitură în cultură, ar însemna să ignori natura însăși a sistemului social sovietic. Asemenea fenomene nu mai sînt capabile să schimbe situația generală, așa cum autorizarea micii inițiative private nu poate schimba economia sovietică. O înflorire culturală nu depinde de ordinele puterii sau de o slăbire a limitărilor, ci de situația morală, ideologică, intelectuală a țării, de tradiții stabile, de motivații, de sentimentul viitorului, de criteriile de apreciere a operelor culturale, de nevoile spirituale ale publicului și de mulți alți factori care nu apar automat după voința rezoluțiilor Comitetului Central. Nu trebuie confundate pe de o parte discursurile demagogice ale conducătorilor de partid și ale lacheilor lor culturali, gesticulația lor propagandistică și, pe de altă parte, realitatea culturii sovietice, făcută din viața sutelor de mii de persoane din cadrul unei societăți comuniste. Pentru această masă, în mod necesar mediocră, nu există altfel de existență decît mediocritatea care, într-un mod sau altul, va coborî nivelul cultural la starea de stabilitate unde se afla, unde se află în prezent și unde se va afla atît timp cît există sistemul social comunist.

Traducere de M. C.

REDACȚIA: IAȘI, Casa cu absidă, Centrul civic: telefon (981) 16242.

Administrația: București, Calea Victoriei 115, tel. (90) 506618
PREȚUL UNUI EXEMPLAR: LEI 5

Pentru străinătate abonamentele prin I. L. EXIM — departamentul export-import presă. București, str. 13 Decembrie nr. 3, P. O. Box 136—137, telex 23226